

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 19236

NAYE HEYMEN

Adolf Kishinyavsky

YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

0-657-19236-8

D:\YIDDISH\TITLES\9780657192365T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT
(413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT
NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET,
AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional
symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our
colophon comes from a design by the noted artist
Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

16768

אדאָקף קישיניאווסקי

נייע היימען

דערציילונגען בירדער און סקיצן
פון
בראזיליאנער יידישן לעבן

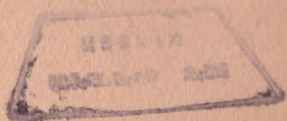
פאָרלאַג „ייִנג-בראַזיל“

נירנאָפּאָליס, ביי ריאָ-דע-זשאַנעיראָ 1932

PJ

5129

· K416N3

NOVOS LARES
DE
ADOLPHO KISCHINHEVSKY

CASA EDITORA "YUNG BRAZIL"

NILOPOLIS — RIO DE JANEIRO — 1932

אין פֿאַרנעסנקייט

שוין צום הונדערטן מאל, אז איזדאר האט איבערגע-
ליינט די קארטאנדלעך פון אויבן אראפ, און ווידער אמאל
פון אונטן ארויף. און צו קיין מאלק איז ער אלץ ניש
געקומען.

ער איז עפעס געווענאיש, און אין די הענט שפירט ער
א לייכטן ציטער.

שוין א צייט אז איזדאר האט זיך אנגעהויבן צו פאר-
טראכטן, און מאכן אין זיך — אזוי דורך א דינעם פארעם
געשפינט — ערינגעונגען פון זיין פארגאנגענעם לעבן. אבער
אלעס איז ביי אים אוועק אין דער ווייטער פארגעסנקייט,
ניש לאזנדיק נאך זיך קיין דערינגערונג פון זיינע קינדער-
שע יארן. ער קאן גארנישט פארשטיין ווהין זענען זיינע
בעסטע צוויי צענדליק פון זיין פערציק יאריק בחוריש
לעבן אהינגעקומען.

וואזוי איז דאס געשען, וואזוי?

אַט שיטט ער די קארטאנדלעך שוין כמעט פופצן יאר;
 טאָג איין, טאָג אויס לייגט ער זיי איבער, באטראכטנדיק
 און באטאפנדיק יעדן קארטאנדל באזונדער, נלייך ווי ער
 וואלט דארט ווער ווייס וואס אויסגעפינען. אמאל דער-
 מאנט ער זיך דורך וואס פאר אַן הצאח ער פלעג דעם,
 אדער יענעם קונד, אריינגענימען און אמאל, ווי ער פלעג
 זיך יעדן סימפאטיש מיידל אין ליכע דערקלערן, ווי ער
 פלעג איר קאמפלימענטן מאכן, אין ווי זי דאס מיידל
 פלעג דערביי ארויסווייזן צוויי ווייסע שורות זילבערנע
 ציין. אמאל האט זיין האנט אויך פארבלאנזשעט אויף דער
 מיידלס ברוסט ניט אנטרעפנדיק דערביי קיין שום ווידער-
 שטאנד. דערפילנדיק אכער ווי זיין קערפער ווערט אנגע-
 ציגן פון דעם הייס קאכיקן בראזיליאנער בלוט, פלעג ער
 אויף שנעל ארויסלויפן פון דער שטוב פילנדיק הינטער זיך
 די הייסע תאוהדיקע בליקן...

אכער, די לעצטע צייט האט עפעס א געהיימיניש וועזן
 אנגעהויבן צו נאגן זיין ברוסט און פלאגן זיין סח. שוין
 א צייט אז איזדאר האט פארלוירן זיין אין זיך גלויבן-
 דיקן כח, זיין איראנישער שטייכל וועלכער פלעג זיינע
 גאענטע אין פארלעגנקייט אריינבריינגען איז שוין ביי אים
 לאנג פארשווינדן; אים באפרוידקט שוין ניט זיין קאריער
 וואס ער האט געמאכט אויפן געביט פון פּעקל-ססהריי
 צוואמענלייגנדיק א מיר צו א מיר.

און אז עמיצער איז נאך אן חלואה געקומען האט
 ער פאריסן דעם קאפ, פארווארפן זיינע שיטערע עט-וואס
 גרוילעכע האר, און אזוי סארקאסטיש א פרעג געטון: נו,
 ווער איז דער טאטע? און וויפיל פראצענט? און אז ער
 איז אין גאס געגאנגען, האט זיך אים געדאכט אז מען

קוקט אים אלץ נאך, און מ'שאצט אים זיינע קאנטעס...
אין א צופרידענער פלעג ער אין זיך שטייכלעך.

אבער, לאנגזאם האט ער פארלוירן זיין הוצפהדיקן
שטייכל מיט וועלכן ער פלעג א יעדן איינעם מאכן צו
קליינעלע פאטראכטנדיק דעם וואס האט נישט קיין קאנ-
טעס - צו א געבעכדיק וועזן...

ויצט ער היינט אזוי, איינדר, שוין אריבער צוויי שעה
מישנדיק די קארטאנדלעך פון אויבן אראפ, און ווידער
אסאל פון אונטן ארויף, און צו קיין טאלק קאן ער אלץ
נישט קומען; ער ווייסט היינט נישט פון וואנען אנצוהויבן
זיין קאבראנסע, ער זעט פאר זיך כלויז פינטעלעך און
שפריינקעלעך וועלכע טאנצן און שפרינגען פאר זיינע
אויגן און רייצן זיינע נערוון. דאכט זיך אזוי גוט קאנען
די גאסן, יעדן שטייגדעלע אויף וועלכן ער טרעט שוין
כמעט פופצן יאר, טאג איין טאג אויס, און דאך אזא
פארפלאנטערניש אין זיינע געדאנקען, נישט וויסנדיק וווּ די,
אדער יענע נאם הויכט זיך אָן; אלעס, די שטייכער די
נאסן און די קארטאנדלעך זענען צוזאמענגעקנוילט ווי אין
א ווירבל, ווי אין א קאשטאר, נישט וויסנדיק אפצוטיילן
איינס פון דאס צווייטע.

איינדראך האט זיך לאנגזאם און מרה-שחורדיק אויפ-
געהויבן פון בענקל, דערפילנדיק א לייכטן ציטער, ווי א
עלעקטרישער שטראם וואלט אדורכגעגאנגען זיין גאנצן
קערפער.

אין דרויסן האט זיך אן איינגעזעסן רעגנרל געקלאפט
אין די שוויבן, לאזנדיק נאך זיך אומציידיקע טראָפּנס.
ווערנדיק פארשווינדן איינס נאכן צווייטן. איינדראך האט זיך
גפילט סארנע, א לייכטער ווייטיק האט געפרעסט זיין

נשמה. ער האט אנגעשטריינקט זיין גאנצן דענקונגסאפאָר-
ראַט וועלנדיק אויסגעפינען די אורזאך פון זיין צערודערונג,
פון זיין גייסטיק-ווייטיקדיקער נשמה. ער האט אבער בשום
אופן נישט געקאנט אנכאפן דעם פאדעם, און א קעלט האט אים
ארוסגענומען. עס האט אים געציטערט און וויכירט א
יעדער אבר.

און אין דרויסן טריפט און קאפעט דאס פוילע פאר-
עקשנט רעגנרל.

איידער האט זיך צוריק אריינגעווארפן אין זיין כמעט
פופצן יאריק סאלטעריש בעטל וועלכע איז שוין לאנג,
לאנג נישט צוגערויטט געווארן, און צודעקנדיק זיך מיט
דער וואלענער קאלדע האט ער געווינקט א שלאפן צו
ווערן כאטש אויף א קורצער צייט.

ער איז אבער נישט געשלאפן; זיינע געדאנקען האבן גע-
שוועכט פון דער פארנאנגענהייט ביז דער געגנווארט און פון
דער געגנווארט ווידעראסאל צו דער פארנאנגענהייט. אבער
דער פאדעם וועלכער האט געשפינט זיין לעבן שוין פיר
צענטליק יאר, האט זיך אלע מאל איבערגערויסן און ווי-
דער אוועק אין דער ווייטער פארנעסנקייט.

אין זאך נאך, האט ער געוויסט: אז זיין לעבן וועל-
כעס איז אוועק אין דער ווייטער פארנעסנקייט איז געווען
לעבנס-פאדעם און פארבראן; אז עס פעלט אים דער עפעס
וואס זאל זיין לעבן מאכן זיסער און איינגענעמער. ער
האט אבער ביי זיך אין געדאנק גארנישט געקענט אויפ-
בויען, עפעס אמין פוסטקייט האט באהערשט זיין טה,
פיצלעך געדאנקען האבן זיך געשפארט אריין און ארויס.
איידער איז האסטיק, מיט פארקערעטעטע ליפן פון כעס
ארויסגעשפרינגען פון בעטל, געכאפט אויף זיך דעם אוי-

בערמאָנטר און איז ארויס אין גאס.

די גאס האט אונטערן פוילן פארעקשנט רעגנדר, וואס האט אזוי צולהכעיסדיק געשפריצט אין פנים אריין—אויס—געוויזן ווי איין שטיק גרויע מאטעריע; די הייזער די גאסן און די ווונדער שיינע בערג האבן אויסגעוויזן ווי א שטיק גרויע מאסע וואס לייגט זיך אזוי שווער אויפן הארצן און טעמפט אָפּ דעם מוח.

איידאר איז געגאנגען סעכאניש און ווינלאז, ער האט זיך אונטערן איינדרוק פונם שלעכטן וועטער—געפילט געוועאיש און צערודערט. יעדער שפאן וואס ער האט געטון האט זיך אָפּגעקלאפט אויף דעם שטיינערנעם טראטואר. דעם קאָפּ האט ער איינגעניורעט אינם קאלנער פון דעם אויבערמאנטל, און די אַקסען האבן ביי אים אויסגעוויזן צו זיין פיל העכער ווי געוויינלעך.

ער האט זיך געלאזט גיין צו דער אווענידא, און ניט קוקנדיק אויף דער גרויסער שמרעקע וואס ער האט גע- האט דורכצומאכן צופיס, האט ער דאך ניט געקלערט אויפצוזעצן זיך אויף דער טראטוואַי.

פאר אים, האבן פארבייגעשוועכט צענטליקער אויטא- מאבילן; שווערע וועגענער מיט מאסיווע פערד געשפאנט, האבן פארויס געשלעפט די שווערע משא, פאָכנדיק מיט די נאולעכער; טראטוואיס האבן געקלאפט און געהילכט צוזאמען מיט די גלעקער וועלכע האבן אפגעקלינגען ווי אַן עכאָ; די האנדלס געשעפטן זענען געווען איינגעהילט אונטער א נעפל, אויסגענידק גרוי און מרה-שחורהדיק; מענטשן האבן זיך גערוקט ביי די זייטן פון דעם טראטואר אַר איינקארטשנדיק זיך אין זייערע פגדים, ניט קענענדיק פארליידן דאס פוילע איינגעשפארט רעגנדרל.

איזידאר איז זיך געגאנגען לאנגזאם שטעלנדיק זיינע הארעטע טריט. אין קאפ וועלכער איז געווען אריינגערוקט אין אויבערפאך—האט זיך געפיקט איינער און דער זעלכער געדאנק: ווהין זענען מיינע בעסטע צוויי צענדליק פון מיין פערציק יאריק לעבן אהינגעקומען? וואהין? און וואס נאנט מיר אזוי דאס הארץ? נאך וואס ביינקט אזוי מיין נשמה, נאכוואס?

ער האט צופעליק אויפגעהויבן דעם קאפ און דערוועג פארבייגענדיק א סיידל, לייכט געקליידעט. די צוויי שיי-נע פיס ווי מיי אן אַרלער, וועלכע האָבן אונטער די זיי-דענע זאקן וואס האבן זיך יא איבער די קניעס געצויגן—קאקעטיש געגעבן יעדן שפאן, אויסגערעכנט און גראציעז באוועגט דעם קערפער אהין און צוריק. זי האט אויף אים געווארפן א שעלמישן בליק, געבנדיק דערכיי א חנעוודיק לייכטן שטייכל פון וואנען עס האבן זיך ארויסגעזען צוויי ווייסע שורות ציין צווישן צוויי רויטע קארשן-ליפן.

איזידאר האט אויפגעצויטערט. ס'האט אים אויסגעוויזן א באקאנטער שטייכל: א שטייכל וואס לאסטשעט, וואס ליפט און ווארעמט די נשמה. עס האט זיך אים אויסגע-וויזן אז אָט, האט ער שוין אנגעכאפט דעם פארפלאנטער-טן פאדעם פון זיין צעווייטיקטער נשמה. אבער, שנער ווי א בליץ איז דער געדאנק פארשווינדן, איבערלאזנדיק נאך זיך דאס זעלבע פאר אים אומפארשטענדלעכע געפיל.

דער געדאנק האט ביי אים ווידער אנגעהויבן האסטיק צו ארבעטן, וועלנדיק זיך אלץ דערמאנען עפעס-וואס פון זיין ווייט פארגעסענעם לעבן. וויאזוי האט ער געקאנט פארביילאזן כמעט פופצן יאר אין בראזיל, זייענדיק בלויז פארטון אין די קארטאנדלעך, און זיך פארגעסן אין זיך

און אין אלע זיינע פריינט, פאטער און מוטער וועלכע
לעבן נאך פון יענער זייט ים, און פון וועלכע ער האט
שוין לאנג, לאנג קיין ידיעות נישט.

געלט—אָט דאס איז געווען זיין אידעאַל, דערביי האט
ער אנגעווענדעט זיין גאנץ קענטניש... וואס פער קונדן,
וואס מער קארטאנדלעך און, וואס מערער קאנטעס. פון
גארנישט האט ער געוואלט וויסן און דיינקען. געלט, געלט
דאס איז געווען זיין סאָטאָ, און דערצו—זיין שמרעכונג.
איזידאר האט דאס מאקע דערגרייכט, ער האט אבער מיט
אסאל דערפילט זיין עלנדקייט. די צוויי גראע פאסן האָר
וואס ער האט דערזען אויף די זייטן פון זיין פערציק
יארקן קאָפּ האבן אים אין א מעלאנכאלישער שטימונג
אריינגעווארפן. און, פון יענצמאל אן האט ער שוין דעם
וועג צו זיך נישט געקענט געפונען...

דאס פוילע פארעקשנט רעגנדר, האט זיך שטיפעריש
אנגעהויבן אויסצובאהאלטן זיך פאר די ערשטע וואך-שטרא-
ך וואס האבן זיך באוויזן אויפן הימל דורך די צעשווי-
סענע וואלקנס. ווו נישט ווו האבן זיך נאך קליינע ריש-
שקעלעך געשפילט אונטער די שטראלן פון דער זון און
ווערנדיק גלייך פארשווינדן. די גאס האט אויסגעזען ווי
מען קוקט דורך העל-געלע שפאקולן-גלייזער. אלעס האט
געפינקלט אונטער די צויבערהאפטע שטראלן פון דער זון.
איזידאר איז אנגעקומען אויף דער אווענידא. ער איז
אריין אין א קאפע-הויז און זיך געהייסן דערלאנגען קאווע.
און אויסטוענדיק דעם אויבערמאנטל האט ער אין זיך א-
ריינגעאמעסט די פרישע ווארעמע לופט.

פאר איזידארן האט זיך ענטפלעגט א שיינע און ליכ-
טיקע וועלט. ער האט פאר זיך דערזען הונדערטער פרויען

און מענער וועלכע האבן זיך פארווייז און זאלבעדריט א-
רויסגעלאזט אויף דער אווענידא. די וועלט האט פיי אים
עפעס גאר אנדערש אויסגעוויזן, ער האט גארנישט געקאנט
פארשטיין ווי אזוי ער האט אדורכגעלאזט זיינע בעסטע
יארן און נישט מיטגעריסן געווארן מיטן שטראם פון די
יונגט-כוואליעס.

איזידאר איז אביסל אויפגעלעבטער געווארן, ער האט
זיך צעצאלט אין קאפע-הויז און איז ארויס אין גאס. ער
האט זיך צום ערשטן מאל אויפגעזעצט אויף אן אויטא-
מאביל און זיך געהויבן פירן אויף דער פרייע אנטלאגטיק,
אויף דער געגנט פון וועלכן ער האט פיר געהערט רעדן
און זיך קיינמאל נישט פארגינגט אהינצע צו פארן. א שאר
די צייט, פלעגט ער ענטפערן ווען מ'האט אים פארגע-
לייגט מיטצומאכן א שפאציר. א שאר די צייט, דעם טאג
וואס איר האט היינט פארגוירן וועט איר אים שוין
צוריק נישט געפונען... אבער, פארנדיק איצט אויף דעם
אויטאמאביל צו דער פרייע אנטלאגטיק, אדורכשניידנדיק
די גאנצע ברייט פון ים-אויסגוס, דערזעענדיק די ווונדער-
שיינע בערג וועלכע זענען באדעקט מיט אן אייביק גרינעם
טוך, און ווי די פאליעס פון ים וועלכע זענען אויס גאכן
רעגן אונטער די גאדענע שטראלן פון דער זון, ווי ס'זי
טיליאסן בריליאנטענע שפרענקעלעך, וואס שטיפן זיך און
יאגן זיך איינס אויף דאס אנדערע, אנשלאנגנדיק זיך אין
די צופיסנס פון די בערג; זעענדיק ארום זיך אזויפיל גלאנץ
אזויפיל רחבות, האט ער, איזידאר, ערשט אנגעהויבן צו
פארשטיין דעם ריכטיקן זין פון זיין פריערדיקער באהויפטונג:
א שאר, א שאר די צייט, אבער דער זין פון די ווערמער
האבן ביי אים באקומען אנאנדער אינהאלט: — א שאר, א

שאד די פארלוירענע יארן, א שאד דאס ייגמלעכע אויפ-
ברויזנדע לעבן, א שאד א שאד...

אָט אזוי זייענדיק פארטיפט אין זיינע געדאנקען, האט
ער גארנישט כאטערקט ווי דער אויטאמאביל האט שוין
דורכגעשניטן דעם טונעל געפינענדיק זיך שוין ביים ברעג
פון דער פרייע אַנטלאנטיק.

דער גרויסער געשריי און געפילרער פון דער באדנדער
מאסע האבן אים אויפגעוועקט פון זיינע מחשבות. ער
האט דערוועגן ווי די זון אומגעשטערט פון וועלכע ס'איז
ווארקנדל—האט זיך אפגעשפיגלט אויף דער בלויקייט פון
ים, און אויף די הונדערטער, הונדערטע נאקעטע הענט
און פיס, וועלכע האבן זיך געפלאנטערט איינע אין די
צווייטע. כמעט אויף דער גאנצער ליינג פון דער פרייע
זענען אויך ארוסגעלאפן האלב נאקעטע פרויען און מענער
באנדייט פון ווידער פריידנס געשריי וועלכע האבן אפגע-
קלינגען און פארשווינדן געווארן אין דער ווייטער טיפעניש
פון ים... ביים ברעג פון דעם אנטלאנטיק זענען געזעסן
עלטערע מענער און פרויען און האבן זיך נחתדיק צוגע-
קוקט צו דער שפינדליקער ייגווארג, וועכע האבן זיך אָט
געקאממעט אויפן זאטד און אָט ווידער אסאל געשפרינגען
אין וואסער אריין ארויסלאזנדיק דערביי ווילדע געשרייען
און קוויטשעריי.

איזידאר איז אראפ פון אויטאמאביל און אנגעהויבן צו
שפאצירן ביים ברעג ים צוקוקנדיק זיך צו דער פריילעכער
באדנדער מאסע. האט זעט ער ווי א שלאנק שיין מיידל
כאפט א פולע האנט מיט זאטד און שיט דאס אויס אויף
אן עלטערן מאן און יענער סטראשעט צו איר גוטמוטיק
מיט דער האנט...

פאפא, פאפא — הערט זיך די שטים פון שיינעם שלאג-
קן מיידל — דו ביסט ברוגז? און זי איז פארשווינדן אונטער
די כוואליעס פון ים.

ביי איזידארן האט זיך עפעס דאס הארץ צעוואקסן, ער
האט דערפילט א סין ווארעמקייט אין זיינע גלידער; דער
געדאנק האט זיך ביי אים אויסגעלייטערט, און פון דער
נשמה האט ער געפילט ווי ס'איז ביי אים אראפ א שווע-
רע משא. ער האט מיט אמאל דערפילט זיין עלנדקייט,
און פארלאזנקייט. ער האט אנגעהויבן באגרייפן זיינע פאר-
גאנגענע קינדערשע יארן, וועלכע האבן אים קיין פרייד
פארשאפט. און ווי ער האט געוואלט דורך מאכן אביסל
קאפיטאל, זיך רעכענען מיט די וועלכע האבן זיינע קינד-
ערשע יארן פארביטערט. און אָט איז ער געווען אריינג-
געטון אין דעם פאק קארטאנדלעך, מיט אזויפיל גלויבן,
אז ער האט גארנישט באמערקט ווי זיין פערציק-יאריק
בחרוש לעבן איז פארשווינדן געווארן אין דער ווייטער
אונטער זיך פארגעסנקייט, אומבאמערקט פון דעם ארומעקן
לעבן.

פאפא, פאפא — האט זיך ווידער אמאל דערהערט דאס
קול פון דעם נראציעז שלאנקן מיידל — דו זעסט? אָט
האב איך ווידער א נייעס קונסט אויסגעפינען: פורר, פורר
— האט זיך געהערט ווי די פאליעס פון ים האבן געברויזט
און געקאכט. און דורך דעם דורכויכטיקן וואסער-פלאך
האט זיך געזען דעם מיידלס שלאנקער קערפער, ווארפנדיק
זיך און דרייענדיק זיך לייכט ווי א פיש.

די זון האט זיך לאנגזאם אנגעהויבן אראפצולאזן אונטער
די בערג באפארבנדיק דעם הימל מיט רויטע פייער-פלעקן;
דער ים האט זיך אנגעהויבן שנעלער צו כאוועגן און רוי-

שן, ווארפנדיק ברויזנדע פארלעס איינע אויף די צווייטע, אנשלאגנדיק זיך מיט רעש און שטורעם אין ברעג ים. די באדנדע מאסע האט אנגעהויבן אויפציען אויף זיך די אויבערמאנטלען, ווערנדיק פארשוויגן איינע נאכן צווייטן. איינמאל האט נאך געשפאצירט ביים ברעג ים, פאר- זינקנדיק אין שווערע געדאנקען, זיך גריבלענדיק אין דער ווייטער אונטער זיך פארגעסנקייט. אבער, שוין מיט א לויטערן באווסטזיין: עס איז שוין ביי אים קיין ספק גע- ווען, אז זיין פערציק יאריק לעבן וואס איז בליז שנעל אוועק, נישט לאזנדיק נאך זיך קיין שום שורש וואס זאל באפרוכפערן זיין ווייטערדיק לעבן—האט אים געבראכט צו דעם דאזיקן נערוועאישן צושטאנד. און א רחמנות-געפיל האט אים ארוםגענומען, אי צו זיך, אי צו זיין פארגאנגען לעבן.

ער האט דערפילט אז ס'פעלט אים א ליכטערע וועג וואס זאל אים ליבן און לאסטשען, פונקט ווי אמאל, א- מאל ווען זיין מוטער פלעג דאס טון, ווען ער איז נאך א קליין קינד געווען...

אָט מיט דעם דאזיקן געדאנק האט זיך איינמאל אומגעקערט א היים, שוין שפעט אין דער נאכט, און, נעמענדיק זיך ווידער אמאל צו די קארטאנדלעך, מאנכדיק דעם אלגעמיינעם באלאנס—האט ער א צופרידענער צור געגעבן: יא, מיט א פאר הונדערט קאנטעס קאן מען נאך דאס לעבן זיסער מאכן...

דאס האט ער אים נישט געזאגט

ווען איציקל איז אראפ פון דער שיף, האבן אים בא-
געגנט פעטער און מוסע.

געהייסן האט דאס, אז פעטער און מוסע בריינגען אראפ
געבעך, אן אַרעמען פלימעניק קיין בראזיל, צו מאכן פון
אים א מענטש מיט מענטשן גלייך.

בסך-הכל איז איציקל ערשט אלט געווארן דרייצן יאר,
האט ערשט אנגעהויבן טפילין צו לייגן. נאר די גרויסע
ארעמקייט פון זיינע עלטערן אין דער אלטער היים—האט
גורם געווען אוועקצושיקן זייער געראטן איציקלען אזש
קיין בראזיל. אבער, מיט דער האפענונג אין מריסט, אז
ער פארט אין גוטע הענט אריין, און מ'וועט שוין פון אים
מאכן א לייט. נישטקשה, זיי האבן זיך אויף וועמען צו
פארלאזן!...

פעטער און מוסע, האבן אראפגענומען זייער פלימעניק
פון דער שיף, און זיך זייער געפרייט מיט אים. זיי האבן

אויסגעפרעגט וואס טאטע-טאטע טוען, וואס די איכערקע שוועסטערלעך און ברודערלעך טוען און בכלל, וואס אלע זייערע באקאנטע, דארט אין שטעטל מאכן עפעס, און ווי עס לעבט זיך דארט.

איציקל האט אויף יעדער פראגע געענטפערט מיט אסין דרך-ארץ צו פעטער און מוסע. ער האט באוונדערט אי די רייכע קליידער און בריליאנטן וואס פעטער און מוסע טראגן, אי זייער גרויס עשירות, פון וועלכן ער האט זיך אזוי אנגעהערט, ביי זיך, דארט אין קליינעם שטעטל. פון התפעלות האט ער אזש נישט געקאנט ריידן, און די ווער-טער זענען ביי אים ארויס אביסל פלאנטערנדיק.

די מוסע האט דאס באמערקט און צוגעגעבן: וואס עפעס ענטפערסטו נישט צו דער זאך אז מען פרעגט דיר, א? א יינגלעך דארף אלעס גענוי ענטפערן, מען זאל פארשטיין וואס ער רעדט. און צום פעטער האט זי א זאג געטון: גיב נאר א קוק דעם „הודך“ זיינעם משטיינעם געזונט!

איציקל האט אינסטינקטיוו אראפ-עלאזט די אויגן, און זיך גוט באטראכט, קלערנדיק: טאקע, ס'נישט שוין, נישט איינשטענדיק, נאר מילא, וואס איז ער שוודיק?...

— נישקשה — האט דער פעטער געענטפערט — ער וועט שוין זיין א מענטש. און ווענדנדיק זיך צו איציקלען האט ער צוגעגעבן: דא אין בראזיל דארף מען זיין לעכעדיק, פריילעך, פארשטייט'ט וועט זיין אז וויל צו דיר...

איציקל האט אלעס אויסגעהערט, און איז געקומען צום שדום, אז פעטער און מוסע זענען גערעכט — מען דארף טאקע זיין לעכעדיק און פריילעך.

קומענדיק אהיים, און נאכדעם ווי איציקל האט זיך אפ-גערוט א פאר שעה, נאך דעם געשמאקפון און באטעמטן

מיטיק נאך וועלכן ער האט זיך מכש בארעקט, רופט זיך אפ די טומע צום פעטער: נעם דאס קינד און קויף פאר אים איין א פאר מלכשימלעך, טאקע שוין, זאל ער אויס-זען לייטיש, ס'קאן נאך אריינקומען א מענטש...

דער פעטער האט טאקע היכף מיטגענומען איציקלען אין געשעפט אריין און צוגעקלובן פאר אים צוויי ברינגענע אַנצוגלעך, א פּאָר פאַנטאַזי שיך און א קאפּעלושל. ער האט אים אויסגעקליידעט נאר „בגדי-מלכות“.

און אז איציקל האט זיך שוין געהאט אויסגערומט אפאר טעג, האט אים דער פעטער מיטגענומען מיט זיך אויפן „לוגאר“ זאל ער, איציקל, זיך אויסגרינען, זען ווי אזוי מ'דארף ארבעטן, און אין דער זעלבער צייט טאקע כאפן אביסל די שפראך, ס'וועט דערנאך לייכטער זיין...

גייענדיק אויפן לוגאר, האט אים דער פעטער געגעבן די ערשטע לעקציע וועגן דעם „מסחר“ קליענטעלע (פער-דלעריי), ווי אזוי מ'דארף זיך אויפפירן מיט סוחרים, מענ-טשן, קוינים און אזוי ווייטער. ביז זיי זענען צוגעקומען צו דער ערשטער טיר אין דער פעטער האט אנגעקלאפט. אזוי ארום א גראבע, שווארצע גויע און ווישנדיק זיך די הענט אין דעם זייער נישט ריינעם פארטיך, האט זי ארויסווייזנדיק איר פולן מויל ווייסע ציין א זאג געטון: א! דאס איז דער סיניאָר! איך האב נאך נישט באקומען מיין געהאלט פון דעם גרייטוואשן. דו ווייסט דאך אז איך צאָר מיין „פרעסטאסאָן“ פון אייגענער ארבעט, מיין מאנס געהאלט גיט נישט מער ווי צום עסן. קום א צווייטן מאל. דער פעטער האט עפעס פארציילט אויפן קארמאן, און

געזאגט „א גוטן טאג“

פארשטייט איציקל, זי האט געזאגט אז איך זאל קו-

מען אַנאָדערסטאל, „אומרא וועס“ אויף אונדזער שפראך קאן דאס אפילו הייסן מארגן, ווייל זי האט נישט געזאגט גענוי ווען. און אז ס'וועט אפהייבן דאס „מסחר“, דארף מען זיך נישט פוילן און אויף מארגן ווידער אסאל א גייטון און אנקלאפן, וואס קאן דאס שאטן, צ?

זיי זענען אוועק צו א צווייטער טיר, נאך דער ריי, ווי די קארטאנדלעך זענען געווען אויסגעלייגט. עס איז ארויס א יונגע מולאטע גויע און נישט אויסריידנדיק א ווארט, האט זי דערלאנגט דעם פעטער צוואנציק מילריים. איציקל האט אויפגעריסן די אויגן אויפן צוואנציקער, עפעס א קליינער קייט א „צוואנציקער“! דער פעטער האט דאס באמערקט. און אים א פרעג געטון: איציקל, וויפיל איז דאס?

— א צוויי מיט א נול, דאס הייסט צוואנציק — האט איציקל געענטפערט ווי איינער, וואס איז שטאלץ וואס קאן לייענען.

— אמת, אמת — האט דער פעטער געזאגט — קאנסט לייענען! ועסט, איך האב דיר נישט אפגענארט, קום וועסט ערשט זען וואס בראזיר איז...

דער פעטער האט ווידער אנגעקלאפט אין א טיר. דאס סאל האט מען געהייסן אריינגיין די גויע האט עפעס גערעט, און דער פעטער האט געענטפערט און געסאכט מיט די הענט. ער האט איר געוויזן פארשידענע מויסטערעס און זי, די גויע, האט זיך אפגעקלובן וואס זי האט געדארפט, און געגעבן אויפן אלטן חוב פופציק מילריי. ווען איציקל האט דערזען דעם פופציקער, האט ער אויסגעשריען אין עקסטאז:

— וואס, פעטער, מאקע א פופציקער? אן אמתער פופציקער? — ער האט זיינע אויגן נישט געגלויבט.

— טאקע אן אסתער פופציקער — האט דער פעטער נישט מיט ווינציק גרוזע נענטפערט — ווידען האסטו געמיינט, ס'איז ווי ביי אייך דארטן אין קליינעם שטעטל, א גראַ-שנדיקן ססהל? און צו דער גויע האט ער א זאג געטון: קויטאדאָ, געבעך א רחמנות, א גרינער קוסט ערשט פון זיין ערד, דאס איז מיינער א פליסעניק, כ'וועל פון אים מאכן א שטיקל סענטש.

— דו זעסט — האט דער פעטער געזאגט צו איציקלען ווען זיי זענען ארויס אין גאס — בראזיר איז א גאלדן לאנד, אז מען ארבעט האט מען! מען דארף נאר וועלן, און אז מען וויל קאן מען שארן געלט מיט לאפאטעס. די ברא-זיליאנער זענען זייער וווילע סענטשן, א טייער פאלק, ס'קאן מיט זיי מאכן געשעפט. לאזן זיך מעדקן ווי די כשרע בהמות...

איציקל האט אלעס אויסגעהערט ווי א געטרייער חסיד. ער האט זיך גוט אריינגענומען אין קאפ אריין וואס דער פעטער האט אים געזאגט, און זיך פארגענומען צו זיין גוט און פרום, און טון אלעס וואס מ'וועט אים הייסן. ער וועט נאך אים-ירצה-השם זיין דער זעלבער נביר וואס דער פעטער, און וועט ארויסנעמען צו זיך טאטע-מאמע, און רי כרודערלעך און שוועסטערלעך, זאלן זיי זען וואס ער, איציקל קאן!

פון איין זאך האט איציקל געהאט גרויס עגמט-נפש, און דאס איז געווען, פון די בראזיליאנער סענטשן וועלכע זענען, אזוי געשטראפט פונם רבונג-של-עולם: אזעלכע גו-מע סענטשן און אזוי נאריש... אין נאך שווארץ אויך דערצו!..

אין אייניקע מעג ארום, ווען איציקל האט זיך שוין

באקאנט מיטן „לוגאר“ — האט דער פעטער פאר אים גע-
מאכט א נישקשהדיק פעקל סחורה, האט דאס אים ארונ-
טערגעשטופט אונטערן אָרם און צוגעגעבן: איציקל, דארפסט
זיך לערנען זיין א מענטש! האסט קיין עין־הרע א פאסי-
לע, מוזט זיי ארויסהעלפן. אליין, אבער, האט דער פער-
טער אנגעקוקט איציקלען מיטן פעקל און, א צעפרידענער
שטייכל האט זיך אויף זיין פנים צעגאָסן, אויסמאלנדיק
זיך די פרישע צאפדויקע קונדן וואס דער פריסטעניק וועט
אים אריינבריינגען.

זיי זענען ווידער צוזאמען אוועק אויפן „לוגאר“ און
דער פעטער האט אים אנגעהויבן צו געבן די צווייטע לעק-
ציע וועגן — „קלאָפן“:

— צום ביישפיל אווי, איציקל, דו קלאפסט אָן אין א
טיר און פרעגסט: גויע ווילסט עפעס קויפן? און דו רע-
כנסט איר דערווייל אויס די אלע גוטע זאכן, וואס דו
פארמאגסט אין פעקל, ענטפערט דיר די גויע: „הויזשע
נאָן קערץ נאָדא פארשטייט, היינט דארף זי גארנישט,
הייסט דאס אז מארגן, יא! גיט מען זיך שוין א קנייטש
אחין, א קנייטש אהער און מ'זעט שוין אז דאס געשעפט
זאל געשלאסן ווערן בארד, פארשטייט? תיכף ומיד! און
אז זי זאגט צום ביישפיל: „נאָן פרעסיוזא נאָדא“ פאר-
שטייט, דאס איז דאך שוין גאר א נארישקייט, וואס
הייסט נישט דארפן? האסט שוין געזען אמאל מ'זאל נישט
באדארפן? נאר וואסזשע דען, זי פוילט זיך צו אביסל,
די בראזיאנער רירן זיך זייער שווער. וואסזשע טוט מען?
טראגט מען איר צו דאס שטיקל סחורה, צו דער נאז, זאל
זי דאס גוט אנקוקן, דערנאך לייגט מען דאס אוועק ביי
איר אויפן פאָדעלעק, און דאס געשעפט איז געשלאסן.

אמיינסטן דארף מען זיך פרויסן אריינצוגיין אין יעדער שטוב און איבערלאזן א שטיקל סחורה, נישקשה, ס'שארט נישט! די בראזיליאנער זענען טייערע כענטשן אז מען רעדט זיי איין, קאנען זיי נישט ביישטיין דעם נסיון.

עס מאכט זיך אויך אמאָל, אז א נויע גיט א זאָג: נאָן מע אַמאָל דאס הייסט, דאס הייסט, ווי זאל איך דיר זאָגן? ווי. . ווי נודיע מיר נישט. אכער אין דער אמתן האט דאס גאר אנאנדער באדייטונג. ס'קאן הייסן ווי... „ווייס איך וואס, כ'בין איצט נישט אויפגעלייגט" אדער "לאז מיך, איך בעט דיר צור" פארשטייט? די בראזיליאנער שפראך איז זייער רייך, איין וואָרט האט צען טייטשן, צו וואסזשע, איך בעט דיר, טייטשן צום שלעכטן?

אָט אזוי האט איציקל, אנגעהויבן אליין ארויסצוגיין אין גאס מיטן פעקל אונטערן ארם, און אין בוועס-קעשענע — א ביכערע אין וועלכן ס'איז געווען אויפגעשריבן דער גאנצער לעקסיקאָן מיט ווערטער, פראזן, וועלכע דער פעטער האט אים אויסגעלערנט.

איציקל האט זיך געפלייסט צו „מאכן" קונדן, און צו געפעלן ווערן פעטער און מומע; ער איז אלע מאָג אהיים-געקומען מיט פרישע דריי-פיר קארטאָנדלעך, אויף וועלכע דער פעטער פלעג זאגן: זעסטו, אָט דאס איז צוקער זיס! צווישן דער נישט קליינער צאל ווערטער, וואס דער פעטער האט אים, איציקלען, אויסגעלערנט איז דאס ווארט „וואָי עסבאָראָ קאָשאָר" נישט אריינגעגאנגען.

ער האט אכער, דאס ווארט געהעט טאג-טעגלעך, און אויס דרך-ארץ צום פעטער, האט ער נישט געפרעגט וואס דאס באדייט, כאטש ס'האט אים שטארק געלאקט צו וויסן וואס דאס איז אזוינס.

איינמאל גייענדיק אזוי אויפן לוגאר, באגעגנט ער אן
עלמערן יינגל פון זיך, צו וועמען ער פלעג שוין צושאק-
לען מיטן קאפ—שמעלט ער אים אפ, בעט ביי אים ער
זאל ענטשורדיקן, און אזוי גוט זיין אים זאגן וואס הייסט
„וואי עמבאָרא קאָשאָר“

דער יינגל האט באטראכט איציקלען פון אויבן אראָפּ,
און צוגעגעבן מיט אַמין גדלות: דאנקען גאט, מיר האט
מען נאך אזוינס נישט געזאגט!
איציקל איז ביי זיך אביסל אראָפּגעפאלן און אנגעהויבן
צו שטאמלען:

—וואס הייסט נישט געזאגט... וואס איז'ס דען פאר
א ווארט? באליידיק איך דען עפעס די קונדן?
—פארשטייטו מיך—האט דאס יינגל, באקומענדיק
מיטלייד צו איציקלען געענטפערט—מן-הסתם טשעפעסטו
זיך שטארק אן אין די קונדן זיי זאלן קויפן, נודיעסט זיי
צו פיר, נו, פארשטייט דאך, מען איז נישט מער ווי א
מענטש, מען ווערט אויפגערעגט, זאגט מען דיר וואי עס-
באָרא קאָשאָר. „קלאָפן, דארף מען קאנען“!

—אבער פארט, וואס הייסט דאס? איז'ס טאקע אזא
מיאוס ווארט? וואס טו איך זיי דען די קונים? טו איך
זיי דען שלעכטס? פארקערט, ס'איז דאך טאקע זייער איי-
גענע „טובח“ מען גיט זיי פון אלעם גרייטן, נו זאג שוין
וואס מיינט וואי עמבאָרא קאָשאָר?

—וואי עמבאָרא קאָשאָר, הייסט... הייסט, ווי זאל
איך דיר זאגן צום ביישפיל... הונט, פאשאָל וואָן! פאר-
שטייט? פֿאַ-ש-אַ-ל וואָן!

—אזוי גאר!—האט איציקל אויסגעשריען גלייכנולטיק
און ארויסגענומען דאס ביכעלע צום פארשרייבן דאס

ווארט—אזוי גאר, דאס האט ער מיר גארנישט גע-
זאגט דער פעטער מיינער!...

און אריינגלייגנדיק צוריק דאס ביכעלע אין כוז-קע-
שענע, און אַפּדאַנקענדיק דעם באקאַנטן יינגל, צו וועסען
ער פלעג שוין צושאַקלען מיטן קאַפּ—איז זיך איציקל
אוועק זיין וועג איינחונדיק גאט די פראזע—וואו עסכאַ-
רע קאַשאַר.

דער גרינגא

PLATE 1

קיינער ווייסט נישט פון וואנען ער האט זיך גענומען.
צוזאמען מיט א קאמפאניע ווא:אבונדן, אָפּגעריסענע,
מיט באַרוועסטע, צעראצטע און געשוואלענע פיס, פאַר-
ברויקטע אין פארברוינטע פניםער, מיט שמוציק צעכ-
ראסטעטע הערצער באוואקסן מיט האָר ווי א וואָלד —
שטייט ער ביי דער באן-סטאנציע. אין ווען עס קומט אן
א באן לויפט ער און שפּרינגט פון איין וואגאָן אין צוויי-
טן, זוכט און נישטערט צי האט עמיץ א פּעקל אפּצו-
טראָגן.

די אַרבעט מיט ער לייכט-באוועגנדיק און זארגלאז,
נישט ארויסווייזנדיק קיין שום ענמישונג ווען עס מאכט
זיך נישט צו דער האנט קיין זאך אָפּצוטראָגן.
מיט דער זעלבער לייכטער באציאונג קריכט ער יעדער
פריי אין פנים אריין, מאכנדיק איר באנאלע, גראבע
קאמפלימענטן, פון וועלכע זי ווערט רויט פון כושה.

קיינער וואלט נישט געקאנט זאגן צו וואס פאר א רע-
סע ער געער; דאס שטענדיקע ליגן אונטערן פרייען הי-
סע, קעלט, היץ און רעגן—האבן מיי אים לנסרי אפגע-
ווישט די ראסע־שטריכן.

זיינע חברים האבן אין אים דערקאנט דעם „רינגאָ" און
האבן אים טאקע אזוי גערופן. און ווען ס'איז פארביי-
געגאנגען א יידיש מיידל צו וועמען ער האט, אנב, געהאט
א שוואכקייט נאכצורידן—האבן זיי צו אים געשריען: עי,
גרינגאָ! אָט גייט דארט דיין פאטריסא! אַי, קע מערענא!
אָט אזוי האט מען זיך דערוואסט אז דאס איז א ייד-
שער וואנאכונד וועמען מ'האט מיט עקל געזוכט אויסטיידן.
די מער באלעכאמישע האבן דעריין געזען עפעס אסין
אנשיקעניש אויפן שמעסל, וואס פארשייטט און דערנידער-
ריקט דעם יידישן ישוב.

דאס איז געווען אין איינעם פון די בראזיליאנער הייסע
טעג, ווען די זון ברענט און ברענט אָן רחסנות. ווי זי
צייט לאנגזאם ארויס דאס הויז. סענטשן, היות, ווערן
אנמשוויגן; פייגל הערן אויף צו זינגען; די בלעטער פון
די ביימער געבן זיך קיין ריר; די הונט פארריקן זיך אונ-
טערן שטן אויסגעשפרייט אויפן בויד, דעם קאָפּ פארלויגט
אויף די פעדערשטע פיס און סאָפּען שווער. אלעס איז ווי
אפגעשטארבן. פוילקייט, אפאטיע, הערשט איבעראל.

אין אזעלכע טעג ווערן די סענטשן ווי אפגעשטארבן,
די האנט רירט זיך נישט צו, צו קיין ארבעט, דער קער-
פער באוועגט זיך שווער, אין דער קאָפּ הערט אויף צו
דינען. פוילקייט, פוילקייט און גערוועאישע שטימונג!
אזעלכע הייסע פארנע טעג, זענען א אנזאג אויף
גרויסע שמורמס און געוויסער.

באלעכאטישע אייגנטימער קוקן נוס ארום זייערע הייז-קעס, פרווין די דעכער, באטראכטן דעם פונדאמענט, ווו מען דארף ערגעץ צופעסטוקן, צושרויפן, אדער גלאט עפעס באווארנען. מען קוקט אויך איבער די ריגנען פון טיר-און-פענצטער צי זיי זענען נישט איבערגעזשאווערט, צי וועלן זיי איבערטראגן דעם גרויסן דערווארטעמן שטורם. דער גרינגאָ האט באסערקט זיינע חברים, אז היינט וועלן זיי דארפן שלאפן אין יענער געמיינעטער, נישט פארענדיקטער אבער, שוין גערעקטער געביידע.

דעם נאנצן טאג האט זיך כמעט גארנישט געמאכט אונטער דער האנט. און אז עמיץ איז צוגעקומען צום גרינגאָ און אים גערופן ער זאל עפעס אפטראגן, האט ער זיך פון אָרט נישט גערירט. ער האט פויל א מאך נעמון מיט דער האנט, און מיטן גראָבן פינגער האט ער געלאזט אראפשאַרן דעם שווייס פון שטערן וועלכע זענען ווי טראָפנס רעגן אויף דער ערד געפאלן.

די אטמאספערע איז געווארן אלץ שווערער און גע-דיכטער ביז אָטעם-פארכאפונג.

עס האט אנגעהויבן צופאלן די נאכט. עס איז געווארן א טאפל פונצטערניש וועלכע האט נאך בולטער געסאכט די דינע, שאַרפע בריצן וואס האבן די אויגן געשניטן. עס ווייט אונטער די בערג האבן זיך געהערט קנולדן און קייקלען די גראבע און ביזע דוגערן וועלכע האבן זיך פארלוירן אין דער ווייטער טיפעניש.

דאס שטעטל איז נישט געשלאפן, מען האט געווארט אז דער שטורם זאל וואס שנעלער פארבייגיין. עס האט אבער לאנג גענומען, און די אויסגעטאטערטע קערפערס זענען שווער אוועקגעפאלן, און די מידע קלעפנדיקע אויגן

האבן זיך לאנגזאם צוגעמאכט.

ערשט אזויגער פיר פאר טאָג האט זיך דער שמורם דערנענט, מיטרייסידיק מיט זיך אלעס וואס ער האט אויפן וועג אנגעטראפן: בייסער, עלעקטרישע סרופעס, און דע-כער. די בליצן האבן דעם הימל אויף שטיקער צעריסן, און דער ווינט האט מוראדיק געוואיעט. דערנאך האט אנגעהויבן גיסן א ספול באגלייט מיט נאכאנאנדיקע דונע-רן און בליצן פון וועלכע דאס גאנצע שטעטל האט זיך אויף די פיס געשטעלט.

דעם גרינגאָס חברים האבן זיך אויפגעכאפט צעשראקע-נע און זיך פארריקט אין א ווינקל פון דער געביידע, טוליענדיק זיך אין פחד אייגער אין צווייטן.

זיי האפן דורך די בליצן דערזען ווי דער גרינגאָ ליגט אויף זיין אָרט, סאפעט שווער, ווארפט זיך און מאכט מיט די הענט. זיי האבן אים אויפגעוועקט.

ער איז אויפגעשפרינגען מיט א געשריי:

— א! האסט אפגעלייזט! אבער גוט אפגעלייזט!

ער האט אבער תיכף מאכטלאז אראפגעלאזט די הענט, זיך צוגעקריגן צו זיינע חברים, אין ווינקל, און מיט א טרויעריקן קול צוגעגעבן: ס'איז בלויז א חנום געווען, א חנום מיט אַן אמת... אבער נישט מיט א פלאַש האב איך אים געגעבן, ניין! נישט מיט קיין פלאַש. זיינע חברים זענען געווען אזוי דערשראקן פון דעם שרעקלעכן שמורם אז זיי האבן קיין אכט געלייגט אויף זיינע רייד, און דער גרינגאָ האט ווידער פארגעזעצט:

— צווישן מיר און מיין פאטער איז פארגעקומען א

שטרייט, א לאנגער שטרייט ביז כוחות פארמעסטונג. אָט האט ער זיך געווארפן אויף מיר און אָט איך — אויף

אײַם. ער האט מיר פשוט פארמאטערט. לינגדיק שוין כמעט
אין א באוויסלאזן צושטאנד, האט מיר א בלישטשע גע-
טון אין די אויגן—דאס איז געווען א פלאש. איך האב זי
געכאפט און אײַם אראפגעלאזט אויפן קאפ מיט אזא מין
קראפט אז... אז דאס בלוט האט זיך אײַם א גאס געטון.

—ס'איז פארט נישט געווען אזוי! — האט ער אויסגער-
רופן. אין חרום אײַם גאר אנדערש.

פרוצלינג האט זיין קור אנגענומען אנאנדער מאָן: א
פריילעכערן, און זיכערן. דורך די העלע בליצן האבן זיך
די ענטוואקסטישע פייערלעך אין זיינע אויגן באוויזן.

—חברים! איך פארזיכער אייך, אז מיר טרעפן אויף
דעם, בישאָנע' נאסיר נאר א קלער טון: — איך, די פלאש,
און דער מאמע. איך בין אײַם בייגעקומען. דארפמען אל-
זא שפילן אויפן, מאטן' וואסזשע פאר א בישאָ' איז דער
מאמע? וואָרט נאר, וואָרט! מאמע' איז — גאָטא', ניין?
יא, אזוי איז עס! און אז, מאמע' איז גאָטא' איז 'טא-
מע' — קאשאָר'. געוויס, חברים, עס קאן נאר אנדערש
נישט זיין!

די הסצאה, און פונקטלעכע אויסרעכענונג פון דעם
גרינגאָ — האבן דערוועקט ביי די חברים דעם מיסטישן
גלויבן. זיי האבן אויסגעמרייסלט די קעשענעס, און אויס-
געפינען אז אלע צוזאמען פארמאגן א סומע וואס טרעפט
אן איין, סענטענאָ' און איין, דעסענאָ'.

דער אנגעקומענער טאג איז געווען א שיינער, און
ארבעט איז געווען לרוב: מען האט געדארפט צורעכט
מאכן אלעס, וואס דער שמורס בשעת מעשה האט הרוב
געמאכט. אבער דער גרינגאָ און זיינע חברים האבן דער-
פון נישט געוואלט הערן. זיי האבן געווארט אויפן געווינס.

און, קאשער' האט געגעבן, דער, טאטע' האט געזיגט.
איז געווען א יום-טוב, מ'איז צוואמען געגאנגען, הרגענען
דעם וואָרעם, און ווען דער גרינגאָ איז שוין געווען אונ-
טער דער ווירקונג פונם אַלקאהאל — האט ער ענדעקט א
סוד פאר זיינע חברים, אז ער האט אַן נאָמאַראַדאָ אָס
יענע שיינע מאַרענינאָ. די קליינמשיקע מיט די דינע פיס-
לעך, וועלכע קומט אן אלע פארנאכט מיטן פינג-אויגער-
דיקן באָן. אַי! ווי ער ליבט איר!

די חברים האבן אים גענומען אויף געלעכטער. דער
גרינגאָ איז ביי זיך נישט אראפגעפאלן, ער האט געהייסן
דערלאנגען נאך קאשאסאָ, און זיך ווידער אנגעהויבן צו
באריסען וועגן זיין מאַרענינאָ.

— יא, — האט זיך איינער אפגערופן — זי איז דאך מא-
קע דיין פאטריסיא, זי האט שוין אבער אנאנדער געליבטן.
דער גרינגאָ האט אים אנגעכאפט ביים גאָרגל און
אנגעהויבן שרייען: ווער האט א געליבטן? זי איז מיינע,
מיינע וועט זי זיין! איך בין אויך א סענטש, א טאטנס
א קינד!

— ווילסט מן-הסתם זאגן: א מאמעס א קינד.
— ניין! — האט דער גרינגאָ געזאגט — איך האב אויך
געהאט א טאטן, א רוח אין זיין הארץ אריין! עפעס א
סין פארזייעניש, פלעגט מיין מאמען אונטערפאטשן יעדן
טאג. און זי פלעגט אזוי וויינען, אזוי וויינען...
טערן האבן זיך אים געשטעלט אין די אויגן, און
שאקלענדיק זיך אויף די פיס, האט ער געהאלטן אין איין
איבערחורן: און זי פלעגט אזוי וויינען, אזוי וויינען.
— דיין מאמע איז א שיינע געווען, נישט אמת?
— האט זי זיך געלאזט נאָמאַרען?

— שווייג! שווייג! — האט דער גרינגאָ אנגעהויבן ווילד צו שרייען, און זיך געווארפן אויף זיינע באליידער-קער. די איבעריקע חברים האבן אים דערפון קוים אפגע-האלטן. ער האט מאכטלאז אראפגעלאזט די האנט, און די פלאש איז אויף פיצלעך צעשמעטערט געווארן.

ער האט זיך וואקלענדיק אראפגעלאזט אויף א פיינקל, און אזוי הילפלאז, קוים וואס מען האט געהערט, האט ער געפליסטערט פאר זיך: אזא איז זי געווען — מרערן האבן אים געשטיקט — אזא קלייניקע פונקט ווי די מאר-רעניא, מיט דינע לייכטע פיסלעך, א דארס, אן איינגע-קארטשעטס, אבער אויגן — האט זי געהאט אזעלכע ברייטע גרויסע, צוציענדיקע, און אז ער — א רוה אין זיינע ביי-נער אריין — פלעגט איר נעמען שלאגן, און שרייען צו איר: דו שטיק פלייש, זיי א פרוי!... העלף אויס דעם מאן — האט זי פארגלאנצט די אויגן צום הימל, און זיי האבן אזוי געבעטן, שטיל און הארציק האבן זיי תפלה געטון, און אויך אזוי שטיל און הכנעהדיק האט זי די קלעפ צוגענומען, שעפטשענדיק אוספארשטענדעכע ווער-טער. אד! ווען עמיצער וואלט אין איר נשמה געקאנט אריינקוקן!..

ער האט אונטערגעשפארט דעם קאפ מיט איין האנט, און ווינגנדיק זיך אויפן שטוב — האט ער ארויסגעלאזט שטילע הארציקע שליקעכצן באנעצט מיט ווארעמע פלי-סיקע טרערן. זיינע חברים האבן מיט אים מיטלייד בא-קומען, האבן אויפגעשמעלט טויל און אויערן, און שוויי-גנדיק געווארט צו הערן די ענדע פון גרינגאס דערציילונג. דער גרינגא האט געלאזט שלאכערוק פאלן די האנט און דער קאפ האט אויף דער ברוסט געזונקען. ער האט

שמיל—קוים וואס די חברים האבן געהערט—געשעפט-
שעט: און זי איז אוא שייניקע די סאָרענינאָ פונקט ווי
מיין מאמע: די זעלבע שיינע צוציענדיקע אויגן, אויך אזוי
קליין, זי וועט זיין שיינע, שיינע וועט זי זיין!

—וואו איז זי דיין מאמע?

—איז זי שוין געשטארבן?

—זי לעבט, זי לעבט דארט ערגעץ אויף זי.

—און דיין מאמע שלאגט איר נאך?

—ווען איך האב אזא טאטן וואלט איך אים אונטער-

געשטערט א פיסל, א-א-א!

—נאך קאָשאַסאָ—האט דער גרינגאָ אויפשמעלנדיק זיך

א קאמאנדע געטון—ער האט אויסגעטרונקען נאך א גלייזל,

זיך פארסלינעט און א גרויסן שביי געטון.

—א! האב איך אים א קאָפּע געטון, נאר אזוי, שוין

איינמאל א קאָפּע! נישט מיט קיין פלאש חברים, יענץ

איז נאר א חלום געווען.

וויאזוי איז דאס געשען?—אלע חברים האבן זיך ארום

אים ארוםגעשטערט שאקלענדיק זיך אויף די פיס ווי די

זאנען אין פעלד.

די אויגן האבן זיך ביי אים, דעם גרינגאָ, אנגעצינדן,

און האלב אין צארן, האלב אין א ווילד-יינגערישן מאן,

האט ער פארגעזעצט!

—געווען איז'ס, אין א מאן, קום איך צוגיין, הער

איך, שוין נעבן דער מיר, ווי די מאמע שטיקט זיך אין

שמילן שמערץ, קרעכצנדיק אונטער די שווערע קלעפ פון

מיין טאטן—א רוח אין זיין נשמה אריין—יא איך מוז

דא באמערקן אז, ביז יענעס מאמענט האב איך נישט

פארשטאנען פאר וואס ער פייניקט איר אזוי. אבער מיט

אסאל בין איך רייף געווארן, און אננהויבן צו פארשטיין דאס געמיינקייט פון אים—א רוח אין זיין נשמה אריין—ער האט ווידער געגעבן א שפיי, און די חברים האבן אים צוליב אונטערגעיאגט וויגנדיק זיך אויף די פיס: נו? נו? הער איך אזוי ווי ער שלאגט איר און שרייט צו איר אין שטילן כעס: ארבעטן גיי! זיי לעבעדיקער! האסט דאך אזעלכע צוציענדיקע אויגן, וואלסט דאך ווי די קעפ פארדרייט, נעם נאר אויף זיך אביסל פלייש, ווער ווייז בערישער! דערנאך האט ער שוין אין א געמאכטער גער בעכדיקן טאָן צוגעגעבן:—אונדזער טייערער סויעס ליידט אזוי, וואס וועט זיין פון אים? און דאס לעבן איז אזוי שווער און ביטער.

און זי שלוכצט פארשטיקט און אזוי הארץ־רייסנד. מיר האט זיך גערוכט אז די ליידן פון טויזנטער מענער טשן האבן זיך אין איר נשמה באזעצט, און זיך אין איר איינגעקלאמערט. גאָט! ווי קאן דאס א מענטש אזוי אייבערמאנ! יא, איך האב מיט אסאל אנגעהויבן פארשטיין דאס געמיינקייט וואס דא קומט פאר...

עס האט זיך אין מיר דערוועקט דער שטאלץ פון א זון וואס כוז אומבאדינגט ארויסהעלפן זיין מוטער וואס געפונט זיך אין א געפאר. און, ביי מיינע נאך נישט פולע זעכצן יאר, האב איך מיר אנגענומען מיט קוראזש, בין אריין אין שטוב מיט אזא צארן אז מיינער האט זיך דערשראקן און זיך פאריקט אין א ווינקל, אויסטשירנדיק אויף מיר זיינע קליינע קעצישע אויגעלעך, גרייט געווען צו פארטיידיקן זיך. איך האב אים אבער געגעבן א קאָפּע מיטן פוס, אזוי, אז ער איז היכף אוועקגעפאלן. אָ! איז דאס געווען א קאָפּע.

מיין מאמע האט מיר ארוסגעכאפט קושן. געקושט און געוויינט. אבער, שוין נישט דאס געוויין; דאס איז געווען א געוויין מיט א מין פרייר צוזאמענגעמישט אן ווערמער. צום סוף האט מיר ארוסגעכאפט א שרעק, זי האט זיך אפגעגעבן חשבון וואס דא איז געשעען. לויף, לויף מיין זונדעלע, אוועק פון דאנען. זי האט מיר אין איילעניש ארוסגעשמופט אביסל וועש, א פאך-מילריוס, און מיר אויף שנעל משנה געווען.

א! מאמעלע, מאמעלע!

פרוצלינג האט ער דערהערט א פייף פון לאקאמאטיוו, ער האט שנעל א קוק געטון אויפן זייגער — ס'איז געווען פונקט פינף.

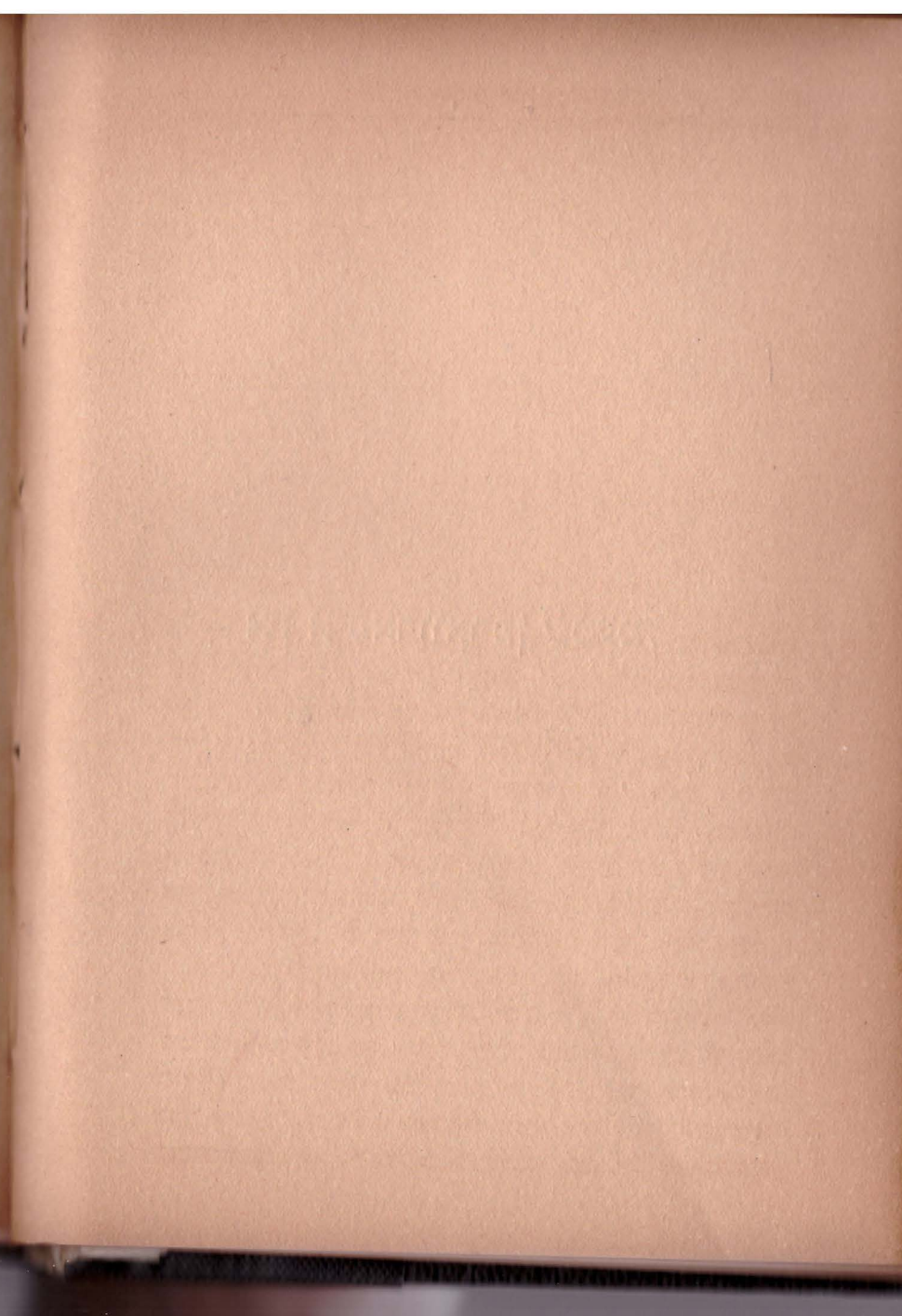
ער איז האסטיק ארויס פון באמעקים און די חברים — נאך אים. ער האט זיך אוועקגעשטעלט ביים ארויסגאנג פון וואגזאל, און געזוכט מיט די אויגן וועלכע האבן מאדנע געפלאקערט. און בליץ-שנעל כמעט אומבאמערקט פארן אויג, איז ער שוין געדיגן צו די פיס פון דער מארעניניא און געשטאמעלט שנעל אן צווענהאנג: ליבע... מאמע... גליק... אין פיער אריין...

די טראני-קאמישע סצענע האט צוזאמגעבראכט א מאמע עולם. די מארעניניא האט געוויינט אין פראטעסט-שירט, און זיינע חברים האבן ווילד געלאכט הנאה האבנדיק פון דער שפיל.

אויף דעם ווונדער זענען אנגעלאפן צוויי פאליציי-בא-אסטע, און אים, דעם גרינגא, געגעבן גוטע עטלעכע קרעפ, פארנעמענדיק אים אין פאליציי-דעפארטאמענט. ער האט זיך נישט געווערט, נאר ארויסגעלאזט א ווילד דן רעווען: —

— איך האב דאך איר קיין שלעכטס געטון! ווי אזוי
 קאן איך דען שלעכטס טון מיין מאמען... מיין מארעני-
 ניא? אוי, טייערע חברים! זייט גוטע חברים! זעט גיט
 גוט אַכטונג אויף מיין מארעניא!...
 דער טאן זייער, דעם גרינגאָס, איז געווען אזוי ווירד
 הארצרייסני, אז די פאָרצייט-אָפּמאָל האבן געמוזט נאכ-
 לאזן; די חברים האבן געברענגט די קעפּ אַלס צייכן פון
 צושטימיקייט; און די פאר יידן וואס זענען בייגעווען דעם
 ספּעקטאַקל, האבן פרייער אָפּגעאַטעמט...

אין א פארווארפן שטעטל

אריין שטאמט ער פון א קליין שמעמר אין בעסאראביע,
פון ארעמע עלטערן. זיין פאטער א הויכער געזונטער ייד
אן איינגעשלאסענער אין זיך, וואס פלעג נישט ארויסריידן
קיין איבעריק ווארט, האט זיך געהאט זיין ווערט: „א
מענטש מוז שטאק זיין“ און שטארק זיין האט ביי אים
געהייסן, נישט גאר קערפערלעך, נאר אויך ווילנס-קרעפטיק.
א שטארקער ווילן—פלעג ער זאגן—איז א ברכה פון גאט.
און אָט דעם שטארקן ווילן האט אויך געירשנט הענריקע
אדער הערשד. ווי כען פלעג אים אין דער היים רופן.
הענריקע וואס האט פארמאגט דעם פאטערס קערפער-
לעבן בוי און שטארקן ווילן. אויך אין א געוויסער מאס
כיטע איינפאלן, איז אבער געווען נייטטיק אָרעם. ער האט
תמיד געהאט אויסצושטיין פון זיין אינערלעך אומבאגרייפ-
לעך איבערלעבעניש; אפטמאל האט אים עפעס געפרעסט,
געכוששעט, ער האט אבער נישט געקענט אויסגעפינען

דאס טיף פארכאלטן ווערמל וואס האט אים אָן אויפהער
געמאמערט. און זיין שטארקער אייגענעקשנער ווילן האט
שוין דא במירא נישט געקאנט העלפן...

אויף איין געביט האט אבער הענריקע אויסגעניצט זיין
שטארקן ווילן, אין דאס איז געווען, אויפן געביט פון
האנדרל. דער האנדרל, וואס כאפט ארום דעם גרעסטן טייל
אהער אנגעקומענע יידן. און, הנם מען ברויכט נישט
דערצו קיין געוואלטיקע קענטעניש, מוז מען דאך באזיצן
א שטארקן ווילן כדי צו באזייטיקן די אומאיינגענעמלעכ-
קייטן וואס שטייען אפטמאל אין וועג.

הענריקע האט פארכיטן מיט די ליפן, זיך איינגעשלאסן
אין זיך און א זאג געטון: „מען דארף זיך דורכשלאגן א וועג“
ער קאן זיך אבער נישט דערמאנען, ווי אזוי ער קומט
אהערצו אין דעם ווייט פארווארפענישט שטעטל, וואס ליגט
אין מעריב-צפון געגנט פון בראזיל, הינדערמער לענוועס
פון ריאָ-דע-זשאנעיראָ. אָט דערמאנט ער זיך ווי ער קומט
אראפ פון דער שיף קיין ריאָ, ווי ער באגעגנט זיך מיט
זיינע לאנדסלייט, אין ווי זיי דערציילן אים פון זייערע
גליקן. דערביי האט יעדער זיך כאטיט אים עפעס צו ווייזן.
ער דערמאנט זיך ווי מען פירט אים אנקוקן די גרויסע שיינע
שטאָט, וואס קומט אים אויס דאס ערשטע מאל צו בא-
קאנען זיך אין זיין לעבן, און ווי ער באוונדערט יעדע
זאך, אפילו דאס וואס איז ביי דורכשניטלעכע שטאָטישע
מענטשן, גאנץ געוויינלעך.

ער טראכט פויר, נישט איילנדיק זיך. אָט ציט ער ערשט
ארויף די קרייזער כאָטש ס'איז שוין שפעט אין טאָג:
אריין. ס'איז זונטיק, די געשעפטן זענען געשלאסן, איז
וואס האט ער זיך צו אייזן? ציט ער ארויף איין זאָק,

דערנאך — דעם צווייטן, איין שיך — דעם צווייטן, און דער-
 ביי גיט ער א געניץ קלערנדיק ווידעראמאָל פויל און
 פארעקשנט. פרוצלינג צעלאכט ער זיך אויפן קול און
 הויכט אָן שרייען: אַך טו מולאַטאַ, מולאַטאַ!

אויף זיין געשריי און געלעכטער איז אריינגעקומען א
 מולאַטע שיקסל פון א יאר ניינצן פון סיטעלער וווקס,
 אנגעטון אין א פאָר ווייסע זאַקן מיט א פאָר שמעק-שיכ-
 לעך אויף הויכע אפצאָסן. דאס קוויטנדיק זיידן קלייד
 אויף איר פון שיינעם קערפער גרייכט איר קוים ביז אין
 די קניעס; אירע פויע גראבלעכע ליפן זענען פריש כאָ-
 פארכט מיט רויטן, און אירע שווארצע אומרואיקע אויגן
 האבן פארווונדערט געקוקט אויף הענריקען.

— האסט מיר גערופן? האט זי ביי אים געפרעגט, —
 דערביי האט זי א שמייכל געטון — זעענדיק, ווי ער, הענ-
 ריקע לאַכט אזוי פריש און געזונט. זי האט אבער אזוי
 גיך נישט געקריגן קיין ענטפער און ברוגז ווי א קינד
 אראפגעלאזט די אויגן.

— דו ביזט גאר ברוגז מיין ווירזשיניע? כאָ, כאָ, — ער
 האט איר אנגעכאפט ביי דער טאליע, זיך איינגע-
 פרעסט אין אירע ליפן, דערנאך זי א שליידער געטון
 אין בעט, נישט אויפהערנדיק צו לאכן אויפן קול. וויר-
 זשיניע איז מיטגעריסן געווארן מיט זיין געלעכטער. זי
 איז אויפגעשפרינגען פון בעט און האט אויף א הענעווידיקן
 אופן אים אפגעטון אלערליי שפיצלעך.

— אבער וואס איז דיר געשען — האט אים ווירזשיניע
 געפרעגט מיט אן אמתער בראזיליאנער גלייכגילטיקייט —
 וואס האסטו זיך אזוי צעלאכט? עפעס נארנישט דיין טבע.
 — ווייסט וואס מיר איז איינגעפאלן? — האט הענריקע

געענטפערט נישט אויפהערנדיק צו לאכן — אז מיינע לאנד-
 מלויט האכן מיר גערן פארשיקט אהערצו, ווייט פון שטאט.
 כ'בין פאר זיי וויזט אויס צו קלוג געווען, כ'האב פאר זיי
 נישט געלויבט.

— גאר שלעכט! ווען נישט וואלטן מיר דאך קיין, א-
 מיניניאס נישט געווען.

— דאס אינגאנצן?

— וואס נאך?

— כ'ווייס!...

— און דו ביזט רייך.

— יא, איך בין רייך!

— און איך האב דיר ליב.

— אום...

— גיי, דו ווערסט שוין ווידער ערנסט.

— נאך א זידן קליידל — שמייכלט ער.

— פאר וואס נישט!

— נאך א פֿאָר נייע שיכעלעך.

— וואסזשע, כ'בין נישט ווערסט?

— געוויס, אבער...

— וואס, אבער? וואס מיינסטו?

— אזוי זיך... האט הענריקע געענטפערט, דערביי האט

ער געקלאָפֿט מיט א פינגער איבערן מיש. ער האט פא-

רויכערט א ציגאַרעט און לאנגזאם פארצויגן דעם רויך,

ארויסלאזנדיק א דין בלויעך וואלקנדל. זיין פנים איז פאר-

צויגן געווארן מיט אַן ערנסט אומבאגרייפֿעכע מינע און

האט באפעלעריש א זאָג געטון:

— ווירזשיניאַ, בריינג מיר קאַווע!

ווירזשיניע איז אונטערמעניק מיט אַן אראַגעדאזטן

קאפ ארויס פון ציטער.

און ווירער איז אים כאפאלן אן אומעט; ער האט גע-
קוקט פארעקשנט אויף איין פיגמל פון ווינקל-ציטער, און
געקלערט פון דער גרויסער שטאט מיט יידן, ווי מען זיצט
אין קאפ-הויז און מען שמועסט אויף אן היימישן אויפן;
ער ווייסט אויך פון די פיל עקזיסטירנדע געזעלשאפטלעכע
אינשטיטוציעס, ווילטעטיקע אנשטאלטן, פון דעם גרויסן
רעליעף ווהין עס קומען וואך איין וואך אויס נייע אימיר-
גראנטן, בריינגנדיק מיט זיך גרוסן פון דער אלטער היים.
פלוצלינג גיט ער א מאך מיט דער האנט, ווי וועלנדיק
פארטרייבן פון זיך עפעס אוינס וואס ער קאן נישט בא-
גרייפן און רעדט אים אין אויער אריין:

— וואס זיצט ער דא אין דעם ווייט ווארווארפן שמעטל?

— א? טאקע, וואס זיצט ער דא?...

— געשעפטן בינד צו?

— יא, געשעפטן! און אפשר גאר נישט קיין געשעפטן.
דער קורצער ווינטער-מאנ האט זיך גערוקט א שעה
נאך א שעה, און ווען העגריקע האט זיך ענדליך אויפ-
געכאפט פון די קאשטאר-געדאנקען האט שוין די זון גע-
האלטן אין פארגיין אויף יענע זייט בערג, אפגלאנגנדיק
אויפן הימעל פארשידנארטיקע קולירן. ער האט זיך אויף
שנעל אנגעטון, און איז ארויס אין גאס, צוקומענדיק אזוי
ביו אין קליינעם שטאמ-גארטן.

אינס גארטן פון דעם קליינעם שמעטל האבן זיך די
מענטשן געדרייט אהין און צוריק. אן א סטן פון לעבן
און פריילעכקייט; מ'האט זיך געדרייט אזוי זיך אוימאר-
מאטיש, ארום דער בינע, וווּ די סוויק האט געשפילט
איינמאניק מיט אפגעהאקטע קלאנגען, וואס האבן זיך גע-

ריסן ערגיץ אין דעם ווייטן חלל, צו באקומען איר תקוה.
אום אין די פארטרעט-שחורדיקע הערצער מער נשמה,
מער לעבן אריינצובריינגען.

הענריקע איז זיך גע-אנען נראם אזוי, אָן א באשטימט-
מער ריכטונג, נישט מער כדי נאך אפּאָר שעה צו פאר-
טרייבן, צוזאמען מיט די אומעטיקע געדאנקען.

ער הערט ווי מען גרוסט אים: „גוטן אוונט, וואס
טאכט איר סעניאר הענריקע?“ און ער קוקט זיך כמעט
נישט אום, ער דערקאנט שוין דאס קור פון באגריסער; ער
קאן זיי אלעכען, דאס גאנצע שטעטל. אָט גייט פאר אים
פארפיי א מונקעלע גראבע גייע, וואס דרייט זיך ווי אויף
פרושויעס, און וויל אים דווקא געפֿעלן ווערן, צו וואר-
פנדיק אים א שעלכישן גרוס. הענריקע הענטפערט כלווי
מיט א שאקל מיטן קאפּ און קלערט זיך: באצאל בעסער
דעם חוב משוואק איינע... אבער ער טראגט נישט אויף
איר קיין שנאה, ער האט אסך אזעלכע משוועקעס, און
פונדעסטוועגן איז ער רייך.

נו, און א תכלית? — האט אים עמיצער איינגערויסט.
ער דערזעט אבער א שיין רייצנר ווייבעלע, שמעלט
ער זיך אפּ, און כאפט אויף איר א קוק: א-א! זי דער-
קאנט מיר שוין נישט, — און א שניידנדיקער שטייכל האט
זיך פיי אים אויף דער זייט פון דער אונטערשטער ליפּ בא-
וויזן. שיין איז זי דאך — האט ער געקלערט — די ערשטע
פאר שיכלעך האב איך איר געקויפט, און דעם ערשטן
זיידענעם זאָק אויף איר פיסל ארויפגעצויגן...

די צייט גייט זיך לאנגזאם, עס הייבט אים אן צו
גוריען, גייט ער אריין אין א קאפּע-הווי צו טרינקען א
קאוועלע, איז דאס קאוועלע נישט פריש, בורטשעט ער

און שעלט; אים דאכט זיך, אז אר איז איינער אריין אין דעם שטעטל, אז קיינער עקזיסטירט נישט פאר אים און ער פאר קיינעם.

וויאזוי אבער פארטרייבט מען דעם אומעטל?

שוין לאנגע יארן אז ער איז אין דעם שטעטל און האט נאך אזא אומעטיקייט נישט געפילט; טאג ווי נאכט גע- ווען פארנומען, פארהארעוועט, נישט קיין צייט געהאט צו קלערן. איצט אבער איז שוין אנאנדער זאך: קיין קונ- דן אין גאס „מאכט“ ער שוין נישט. זיין טעבל-געשעפט ארבעט שוין אריין; די גאנצע וואך איז מען נאך ווי ס'איז מיט עפעס פארנומען: מען שטעלט איבער א שטיקל מע- בל אהין, א שטיקל אהער; מען שרייט אן אביסל אויף די איינגעשטעלטע; מען שרייבט אריין און ארויס פון בוך מען שמופט ווי-ס'איז אפ די צייט. קומט אבער דער זונטיק אדער אזוי א יום-טוב, הויבט ער זיך אן פילן ביז גאר שלעכט, עס כאפאלט אים א מרה-שחורה און א או- מעטיקייט; ער הויבט אן צו קלערן פון דער שטאט, ווי אייגענע כענטשן קוכען זיך צוזאמען, שמועסן איינער מיטן צווייטן, און, עס כאפאלט אים א ביינקעניש.

אין דעם אוונט האט הענריקע פארבראכט שפעט אין גאס, עס רעט זיך גאר אזוי „פארבראכט“ אין דער אמתן האט ער געוואנדערט פון ארט צו ארט, און זיין סח האט אומאויפגערלעך געארבעט, זיך וועלנדיק אביסל פארנעסן. אבער, ס'איז אים נישט געלונגען, און א פאר- כאטערטער איז ער שפעטלעך אין אוונט אריין אין שטוב. זיין בולאטיניץ ווירזשיניץ, איז געזעסן אויפן וויג-שטוב אין זיך פויל געווינט, בייסנדיק די געגל פון אויפגעגונג. ווען הענריקע איז אריין אין שטוב, האט זי אויף שנעל

צורעכט געמאכט איר נישטקשהדיק אויסגעשניטענע דער-
קאלטע, און אויף א קונסטלעכן אויפן נאך בולטער גע-
מאכט דאס ארויסזען פון אירע שיינע ברוסטן; זי האט
מיט דער לינקער האנט געכאפט מיט אמין גערוועאיש-
קייט דעם לאַק פון איר קורץ-געשוירענע האָר, און מיט
דער רעכטער האנט אים קינציק געגרייזלט; זי האט מיט
פארווורף אויפגעהויבן די אויגן צו הענריקען, און מיט
געמאכטער נלייכגילטיקייט א פרעג געטון:

—היינט גוט פארבראכט?

הענריקע האט געשוויגן.

—א גליקלעכע ליבע-דערקלערונג? האט זיך דיר מא-

קע איינגעגעבן? נו געוויס!

ער האט גארנישט געענטפערט.

—הייסט דאס אז דו באשטעטיקסט מיין חשד?

ווירזשיניע האט זיך ראַפּטאַם א חויב געטון פון וויג-
שטור, האט זיך שטייף אויכגעצויגן, און צוגעגעבן מיט
שטאַלץ און עקשנות: ווייס אז איך וועל דיר קיינעם
נישט צולאזן!

הענריקע האט שווייגנדיק אריינגעקוקט אין אירע אויגן.
איר טונקל היןעוודיק פנים האט זיך פארוואנדלט אין א
ידיש צנועותדיקע מאכטער, און צוויי קליינע קינדערלעך
אינם געשטארט פון צוויי שיינע מלאכימלעך האבן זיך אין
איר קליידל אנגעהאלטן, און געקוקט אויף אים מיט זיין
ער ליבן קינדערשן שמייכל. ער האט איר ארוסגענומען
ביי דער טאַליע, און זיך מאכטלאז אראפגעלאזט אויפן
ראַנד פונם בעט, און זי, ווירזשיניע, בלייבנדיק זיצן אויף
זיינע קניעס האט זיך קינדעריש געטוליעט צו אים.

קאזא פאריו

עליקד געערט צו דעם סאָרט קריענשטיקעס וואס, קאן
 מאכן א קונד. און אז עליקל קוסט זיך צונויף מיט קרי-
 ענטעלשטיקעס, ווייסט ער נאר צו ריידן פון קונדן און
 קריענשעלע. ער דערציילט ווי ער, כאפט אריין א גומן
 קונד און ווי זיי, די קונדן, האלטן שטארק פון אים.
 פאר עדיקלען עקזיסטירט גארנישט אויסער קונדן און
 קארטאָנדלעך. תמיד זעט מען אים ארומלויפן אין גאס
 מיט א פאָק קארטאָנען, מישט זיי אלע וויילע איבער,
 און פאררייסט אלעמאל דעם קאָפּ אויף די שטיבער צוקר-
 קנדיק זיך צו די נוסערן זענען ריכטיק; כאטש עליקד
 ווייסט גאנץ גוט אָן די קארטאָנדלעך, און אָן די נוסערן
 ווו דער, אדער יענער קונד וויינט. נאר מישנדיק די קאר-
 טאנדלעך און פאררייסנדיק דעם קאָפּ אויפן נוסער איז ביי
 אים דאס גרעסטע פארגענוגן, ער באשראכט זיך דאמאלס
 עפעס פאר א נוצלעכן ערעמענס אין דער וועלט... ווייל,

ווען נישט ער, וואלטן די מאריאס גענאנגען נאָקעט און באַרוועס, און דער רבֿנוֹ-של-עולם—קדערט ער זיך—האט גוט געטון וואס האט באשאפן די קלענמעלע אויף דער וועלט, און אים, עליקלען, אויסדערוויילט פאר זיין שליה אום צו צושטעלן פאר יעדן איינעם וואס פאר זיין הויזגע-זונט איז נוצלעך.

דערפאר טאקע איז ביי עליקלען יעדער קארטאָן א מין הייליקייט וועלכעס ער לאזט קיינמאל ארויס פון די הענט און פון וועלכן ער קדערט שמענדיק, אפילו אין שלאָך, ווי אזוי אלץ מער קארטאָנדרעך צו באקומען.

דערפאר טאקע האט עליקל, נעמאכט אַמעריקא. צו מאכן קונדן איז ער געווען איין בריה אין דער וועלט, און נישט אומזיכט פלעגן אים אנדערע קלענמעלעשיקעס סקנא זיין...!

און וואס פאר א מיטל פלעגט עליקל נישט אנעמען אום, אריינצוכאפן א קונד? באמאג פלעגט ער צום ביי-שפיר אנעמען אזעלכע מיטלען:

אנקלאפן אין א שטוב און דערנאנגען א קארטאָן, זיי-נעם א קארטאָן הייבט עס מיטן אויפשריפט, קאַזא פאַרזי' און צוגעבן דערביי: אט די און די קאַזא האט מיך צו דיר געשיקט, און אזויווי דו ביזט זייער א גוטער קונד, פאַעטאסו... און נאך איידער די גויע האט צייט געהאט צו ענטפערן, איז שוין עליקל אריין אין שטוב און זיך טאקע שוין צעלייגט מיטן פעקל סחורה, אין וועלכן ס'האט זיך געפינען נישקשהדיקע קארטלעך זיידנס. די גויע נישט קאנענדיק ביישטיין דעם יצר הרע בלייבט געפערך מיט א קארטל זיידנס.

און ווען דאס מיטל איז אבער נישט אנגענאנגען, פלעגט

עליקל אנהויבן שרייען אויף דער גאס אויפן קול: פינף מילריים א קאלטשע! פינף מילריים א קובערמא! פינף מילריים! איך לייז ביליק, ביליקער פון באַרשט—פדענט ער שון צוגעבן אויף מאמע לשון.

גויע דערהערט פינף מילריים א קאלטשא, רופט זי אים אריין, עליקלען, און קלייבט זיך אויס א קאלטשא. עליקל מאכט איר דערווייל א רעסיווע און בניירביי גיט ער איר א פרעג, דער גויע הייסט דאס: ווען זאל איך קומען קאברירן דאס צווייטע פינפערל?

—וואס! — גיט זיך די גויע א כאפ—האסט דאך גער- שריגן פינף מילריים א קאלטשא.

—פארשטייסטע סיך—הויבט עליקל אן צו שטאממען מיט געבעט און הניפה—פארשטייטו מיר... אזא קאלטשא קאסט זיך אליין אויף מזוכן צוואנציק מילריים, וויאזויזשע קאן איך זי דיר אוועק געבן פאר פינף מילריים?

—סטייטש, האסט דאך אבער אריין געשריען!...
—ניין מיניא סעניאָרא—שלאגט איר עליקל איבער די רייד—איך האב געשריגן פינף מילריים א הודש, האסט מסתמא נישט איינגעהערט, נאר איך בין אויף דיר נישט ברונז, כימאכט זיך אמאל א מענטש דערהערט נישט...
—הבול וויפיר זשע קאסט זי קאלטשא?

—בלויז פינף מילריים א הודש מיניא סעניאָרא, נישט מער און נישט וועניקער!

—דאס ווייס איך שוין, וויפיר זשע קאסט זי? וויפיר מאנאטן דארף איך פאר איר צאלן?

—זעסבו שוין מיניא סעניאָרא, דאס איז שוין עפעס אנדערש. די קאלטשא וועט דיר קאסטן א השכון פון...
פינף פרעסטאסיונס צו פינף מילריים שוין אריינגערעכנט

דאס פינפערד וואס דו האסט מיר איצט געגעבן אויך.
זעסטו שוין ווי איך לייו ביליק?

וועט מיר הייסט דאס, די קארטשא קאסטן פינף
און צוואנציק מילריים?

—אט דאס איז עס, אט דאס איז עס! — שרייט שוין
עליקל צו איר, שוין פון יענער זייט מיר — מעג איך הייסט
עס, דעם זעקסטן קומען קאכירין?

אָט אזוי פלעגט עליקל טאג איין, טאג אויס, ארויסגיין
אין גאס און זוכן פארשידענע וועגן ווי ארום „אריינצו-
כאפן“ א קוגל. און ווען עליקל איז פארנאכט געקומען
א היים, פלעגט ער זאגן צו זיינע לאנדסלייט: עי, גרינע
היות וואס איר זענט, איר קאנט אויך טאכן קונדן? היינט
צען שטיק נעמאכט. און צוויי געלאזט אין קאנדיציאן.

ווען מ'האט זיך אבער געמאכט א טאג, וואס דער
שטן האט זיך אריינגעכישט און מ'האט קיין שום קונץ
נישט געהאלפן, פלעגט ער אייך נישט איבערראשט ווער
רן. נישט מער וואס אין דעם טאג פלעגט ער מוזן אביסל
שפעטלעך אהיים קומען. ער איז אזוי לאנג געגאנגען ביז
זיין שטן איז לאנג, לאנג אויסגעצויגן געווארן א סטן פון
זון-אונטערגאנג. און דאמאלס ווען פענצטער צו דער גאס
ווערן פונאנדערגעפנט און פרויען מיט געפארבטע בעקער-
לעך, מיט געפארבטע ליפעדעך שטעקן זייערע קעפ ארויס
פון פארנט אום אריינצוואפן אין זיך אביסל פרישע לופט,
און מיט אונטערגעשטירטע אייגענדעך שטייכלען זיי זיך
איבער איינער געגן צווייטן, — אָט דאמאלס צעדיינט
זיך עליקל אויף דער גאס מיט זיין פעקל סוורה און
ווארפט זיי אין די פענצטער אריין מ'זאל דאס אנקוקן,
וואס קאן דאס שאדטן? אָט אזוי צווישן געלעכטער און

הווקלעך נייט עדיק אהיים, שוין שפעטלעך אין אוונט,
מיט א פאָר אנגעפורטע קארטאנדלעך.

מיט איינעם ווארט, עליקל פלעגט נישט רוען, נישט
פארשלאפן אומויסס די צייט אין בראזיר. עליקל האט
גארנישט געקאנט פארשטיין, וויאזוי אנדערע קרענטעל-
שטיקעס לייזן נישט קיין געלט. סידן—קערט ער—זיי
זענען נישט זיכר ביים רבנו-של-עולם אויסצופירן זיין
הייליקע שדיחות...

איינמאל אין א פארנאכט האט מען בא:ענט עליקלען
א פארברענטן און פארסטאנעטן פון דער ווין, די פיס
קוים וואס זיי האבן זיך געשנעפט פון מידקייט, קויטיק
און צעכראסטעט מיטן פאָק אויף די פלייצעס. אלעס איז
ביי אים געווען אין אומארדנונג: די שלאפע צעדרייט,
די סחורה צעווארפן, זיין גאנצער פערזאן האט אויסגעזען
ווי א ווידער וואס קומט ערשט פון יענע זייט בערג, און
ברייכט אין פארלעגנהייט ווען ער דערמדיקט פלוצלינג די
גרויסע, שיינע און ליכטיקע שטאט.

אין יענעם טאג האט פאסירט מיט עליקלען אזוינס,
וואס האט נאך מיט אים קיינמאל פאסירט:

אין יענעם טאג האט עליקל קיין געלט נישט געלייזט.
און א פאראומערטער האט זיך עליקל—שוין שפעט
אין דער נאכט—געלאזט אהייסגיין.

צוקומענדיק אזוי צו זיין שטוב, האט ער זיך פרוצלינג
געגעבן א כאפ ווי פון א טיפן שלאף, ער האט געהערט
אויסרופן דעם גאנצן פון זיין קאזא. ער גיט זיך א קוק
אוב און דערוועט ווי עס שטייט אן אויטאמאביל, נעבן
נעבן אויטאמאביל—א רייך געקליידעטע דאמע, און צע-
פרעגט זיך ביי די ארומיקע: ווו איז דא קאזא פאריו?

דאכט זיך, אז די גאס מיטן נומער איז ריכטיק—גיט זי אווילע א קוק אריין אין דעם קארטאן וואס זי האט גע- האלטן אין האנט—און קיין קאזא פארזיז זע איך נישט. עליק איז ווי באלעכט געווארן.

—דאָנאַ זשאַזעפינאַ!—שרייט ער אויס אין עקסטאז— ביטע מיניא סעניאָרא, ביטע!

עליק האט איר אריינגעפירט אין א גרויסן צימער, איינגאנגעשטעלט מיט בעמלעך איינס נעבן צווייטן, ווו נישט ווו האבן זיך געוואלדערט שאלעכצער פון באנאנעס און לאראנזשן. ער האט א ווארף געטון דאס פעקל אויף איינעם פון די בעמלעך און א זאג געטון צו דאָנאַ זשא- זעפינאַ: „ע, אקיר א קאזא פארזיז און אנגעצייגט בשעת מעשה מיטן פינגער אויפן בעמל.“

דאנא זשאזעפינא קוקט זיך ארום, זוכט מיט די אויגן און פרובלינג צעלאכט זי זיך, צוגעבנדיק:

—א! איר זענט לעכעדיקע עסטראנזשעיראס...

—פארשטייט איר מיך—האט עליק אנגעהויבן מער באלעכט צו ווערן—אַט די קאזא פארזיז איז גאר אנאג- דער קאזא, נישט ווי יענע אויף די ברייטע אווענידאס, ווו מען צאלט געלט בלויז פאר דוקסוס. אין מיין קאזא דארף די סעניארא גאר מאכן די באשטעלונג דורך מוס- מערן, און איך בריינג דאס נאכער גלייך אין שטוב אריין. די סעניארא האט שוין ביי מיר געקויפט, דארף זי שוין וויסן. ב'לויז בילדיק, זייער בילדיק!

דאנא זשאזעפינא האט געמאכט ביי עליקען א באש- טעלונג דורך פארשידענע מוסטערן און זיך געלאזט א צופירדענע גיין צום אויטאמאביל.

ווען דאנא זשאזעפינא איז שוין געווען פון יענער זייט

סיר, האט איר נאך עליקל נאכגעשריגן:
— פארנעסט נישט מיניאט סעניארא, אז קאזא פאריז
געפינט זיך, קינטא קאמא דירעקטא (דאס פינפטע בעסל,
רעכטס.) און פאר זיך האט ער צוגעגעבן—
דאנקען גאט, קאזא פאריז איז „דאך“ א פירמע...

דער אויסוועג

קיי
פא
בן
הא
פרי
מנו
לען.
בכל
גענע
א
רואי
געקו
געגל
ארבע

די פארשידנארטיקע בילדער פון נויט, דחקות און ארעם-
 קייט, האבן אים אנגעהויבן מיר צו מאכן דאס אויג; די
 פארשידענע קולות פון וויי-געשריי און פארצווייפלונג, הא-
 בן אים די אויערן געדעכערט; דער רוף נאך הילף וואס
 האט צו אים דערגרייכט פון אלע זייטן, — האט אים גע-
 טריבן פון ארט צו ארט, און אין ערגעץ האט ער קיין
 מנוחה נישט געפינען. און ער האט אנגעהויבן צו צווייפ-
 לען. ער האט געצווייפלט אין זיך, אין די ארומיקע, און
 בכלל אין דעם אידעאל צו וועלכן ער איז געווען איבער-
 געגעבן מיט אזויפיל גלויבן.

ארטור פישער איז פון דער נאטור אויס געווען א זייער
 רואיקער מענטש. צו דער אידייע פון קאמוניזם איז ער
 געקומען דוים דער איבערצייגונג פון זיין געפיל. ער האט
 געגלויבט אז דער ריכטיקער וועג צום סאציאליזם ווי דער
 ארבעטער קאן אויסגעלייזט ווערן פון זיינע צרות און נויט,

— איז נאר דורכן מאקסימאליזם. דורך אים קאן ער גע-
נעזן ווערן און גענוסן פון זיין ארבעט.
דאס האט אפער נישט געשטערט פישער'ן צו גענוסן
דערווייל פון לעבן; צוזאמענשטעלן א גוטע קליענטעלע
דורך א צווייענדיקער עקספלאטאציע, צו צושטיין צום קונד
נאך די פאָר מילריוו נישט וועלנדיק אויסהערן קיינע מע-
נות, האט ביי אים געהייסן: — לעפן דערווייל נאך דער
עקזיסטירנדער ארדנונג. עס האט אים אויך נישט גע-
שאדט חתונה צו האבן מיט א קליינבירגערלעך שיין מיי-
דל, וואס שפילט פיאַנע, וועלכע ער האט מאַקע נאך פאר
דער חתונה צוגעגרייט צוזאמען מיט א שיין אויסגעסע-
כלירטע דירה.

בכלל איז פישער געווען, צוויי פישערס. איינער אין
גאס צווישן חברים, און איינער אויפן, לוגאר'.
אנטרעפנדיק פישערן אויפן, לוגאר' און זעענדיק וויאזוי
ער באהאנדלט זיינע קונים פונם ארבעטער גענוס, וואלט
קיינמאל נישט גענויכט אז דאס איז דער זעלבער אַרמור
פישער וואס מען כאנגענט אין קאפּע-היו צווישן חברים,
וואס פרעדיקט אזוי דעם מאקסימאליזם, און וואס שטעלט
זיך אזוי איין פארן ארבעטער קלאס.

אַט אזוי האט זיך אַרמור פישער אפגעלעבט א סך
יארן, און גארנישט. ער האט אי געפרעדיקט אי געלעבט...
אבער, וואס איז מיט אים געשען אין דער לעצטער
ציט?

עפעס איז ער געווארן קרענקלעך, און אוספארשטענ-
דלעך. פארשידענע ספקות האבן זיך אין אים מיט איינגע-
ווארצלט און נישט געלאזט רוען. ער האט פארלוירן זיין
פעסטיקייט, און צוזאמען אויך די פיינע באציאונג צו זיין

פאמיליע. און אז ער איז אריין אין שטוב און דערזען
ווי זיין שיין יינג ווייבל, אנגעטון אין א שיין זיידן קלייד
— שטייט ביים שפיגל, פא-ערט זיך און באפארבט אירע
דינע ליפן, און ווי זיין קליין יינגעלע מיטן שיינעם אט-
לאמענעם אנצוגל שפילט זיך מיט זיינע קינדער-שפילעכער
— פריידט עס אים אין קרענקט אים צוזאמען, און אום-
פארשמענדלעכע ווערטער זענען פון זיין מויל געפאלן.

ער האט גענומען דאס קינד און אים אוועקגעזעצט
אויף די קניעס, און א גלעט טוענדיק אים איבערן קעפל
האט ער אים א פרעג געטון: יאנקעלע, וואס ווילסטו זיין?
— איד... איך וויל זיין אן... ארבעטער.

— פאר וואס עפעס אן ארבעטער?

— נוצלעך זיין דער געזעלשאפט!

אווי! — ער האט אראפגעלאזט דאס קינד — הייסט דאס,
אז איך האב אים אריין געזאגט: אז צו זיין א נוצלעכער
דער געזעלשאפט, דארף מען ארבעטן. וואסזשע טו איך?
ארבעט איך אויך? בין איך אויך נוצלעך דער געזעלשאפט?
מיט וואס? ווי איז'ס מיר גאר ביז אהער נישט איינגע-
פאלן! א וועלט מיט מענשטן בויגן זיך און קרעכצן אונ-
טערן יאך פון עקספלאטאציע און איך א אידעאליסט וואס
פרעדיק דעם סאציאליזם, טרעט אים נאך צו מיטן פוס.
ווי אווי האב איך דאס גארנישט איינגעזען!

און פאר אַרמור פישער'ן איז פארבייגעשווימען א גא-
לעריי מיט בילדער, פון דעם ערשטן טאג אן ווען ער
האט דאס פעקל אין דער האנט גענומען, וויאזוי ער האט
זיך דורך פארשידענע קונצן, געשאפן אין ארבעטער גע-
גנט, א צאל-רייכע קונדשאפט, ווי ער האט מיסברויכט
מיט זייער צוטרוי צו אים, און ווי שלעכט ער האט זיי

כסדר באהאנדלט.

אַמ דערמאנט ער זיך, ווי קומענדיק צו א קונד, האט ער איר געטראפן ליגן אין בעט, טויט קראנק און צער-בראכן. ער האט פונדעסטוועגן ארויסגענומען דעם קארטאן, און ביי איר א פרעג געטון: וויפיל גיסטו אויפן השכונ? יענעם הודש האסטו נארנישט געגעבן. און אז זי האט אים געענטפערט אז זי האט אפילו נישט אויף קיין רפואה, ווערט ער אין כעס און ווארפט איר צו די ווערטער: „נו, בין אדך שולדיק? איך האב מיר אויך מיינע איי-גענע קאספראמיס!“

אויף קיין ענטפער האט ער שוין נישט געווארט. ווען ער איז ארויס פון דער שטוב האט ער שוין נאר געהערט די זיפצן און קרעכצן וואס האבן אים פארפאלגט אויף שריט און שריט.

אין אַם שטייט פאר זיינע אויגן א פארצארנטע פרוי, און ווישנדיק די טרערן, רעדט זי צו אים אין א ווייניג-דיק קול: „אי, אַרטור, אַן אומגליק האט מיר געטראפן, מיין מאן האט פארלוירן די שטעלע פון דער צענטראל אייזן-באן-ליניע, נאך אזויפיל יאר ארבעט. וואס וועלן מיר יעצט טון? אוי, אזא אומגליק, אזא אומגליק!“

און וואס האט ער איר געענטפערט? אַלין דאס איי-גענע: אז ער איז בילעכער! אז ער דארף נויטיקער האבן! אזעלכע און ענדעכע בילדער האבן אים שוין לאנג אנ-געהוכן צו פארפאלגן. ער באציט זיך אפילו איצט א כך מילדער צו זיינע קונדן, אבער עס דערגלייכטעט נישט זיין געמיט, עפעס האט זיך ביי אים אָפגעריסן, און ער האט פארלוירן זיין רואיקייט. ער זעט בלויז שרעקלעכע הארץ-רייסנדע בילדער וואס יאגן זיך פאר אים, און הינטער

אים. און דאס געוויסן מאטערט אים אָן אויפהער.
ניין!—האט ער כמעט ווי אויסגעשריגן—עס קאן אזוי
סער נישט גיין.

האט זיך זיין פרוי דערשראקן; שוין א צייט ווי זי האט
באסערקט אין איר אַרטור'ן א פארענדערונג, און ווי ער
האט פארלוירן זיין פריילעכקייט. זי איז אבער געווען צו
פיל פארנומען מיט זיך, אז זי זאל קאנען מיט אים זיך
דורכשמועסן. דאכטאל, אבער, האט זי אים גוט אבסער-
וירט ווייל ער האט גערעדט הויך. הגם זי האט נישט
אינגאנצן פארשטאנען, כלווי געציילטע, אפגעהאקטע פראגן
—האט זי אבער אין זיינע תנועות, און אין דער פאר-
ענדערונג פון זיין פנים, באסערקט, אז ער ליידט שטארק
פון עפעס אורנס, וואס זי קאן נישט באגרייפן.

זי איז צוגעקאן צו אַרטור'ן, און ארויפלייגנדיק איר האנט
אויף זיין פלייצע, האט זי ביי אים ווייך א פרעג געטון:
—אַרטור, זאג, וואס איז דיר? ביסטו נישט געזונט?
עפעס זעסטו אויס אזוי טרויעריק און פאערענדערט אז
ס'פאלט מיר אן א שרעק.

אַרטור האט נישט געענטפערט דירעקט אויף אירע פרא-
גן. ער האט, ווי זייענדיק באהערשט פון א סין האלוצי-
נאציע גערעדט ווי פאר זיך:

„דיין האלדז, ווייס ווי אלכאסמער, רייצט אויף די תאוה
פון די פאראזמישע סענער וואס האבן נישט וואס צו טון,
לעבנדיק אויפן חשבון פון דער מאסע“
די פרוי האט אויפגעציטערט.

„און פון זיינע פינגער בלישטשען אראפ די ברידיאנטן,
וואס כלווי איין פאָנט פון זיי איז צוזאמענגעשטעלט פון
צענטליקער טויזנטער טראָפנס שווייס“

זוין פרוי האט זיך פון אים דערווייטערט ציטערנדיק פאר שרעק.

„אין איין פאדים פון דיין זיידן קלייד זענען פארוויקט טויזנטער און טויזנטער נשמהדיקע טרערן וועלכע, זענען פארגאסן געווארן ארבעטנדיק ביי דער מאשין“

זי האט אנגעהויבן וויינען, פארשטאפנדיק זיך די אוי-ערן כדי נישט צו הערן ווי ער רעדט.

„דיין שטים, סיי ווען זי רעדט סיי ווען זי וויינט, איז ווי דער צוזאמענבראך פון טויזנטער אונטערדריקטע, פארשקלאפטע פרויען און קינדער, ווען די כוחות הייבן זיך ביי זיי אן אויסצולאזן—דאסאלס ווערט זייער שטים אויך אזוי צארט און ווייך.“

געוואלד! ער איז משוגע געווארן—האט די פרוי זיינע געיאטערט אויפן קול. דאס קינד האט זיך דערשראקן און אויך אנגעהויבן וויינען. צושוליענדיק זיך צו דער מוטער.
—ניין!—האט אַרטור געענטפערט—איך בין נישט משוגע! איך וויל בלויז אַן אויסוועג פאר מיין, איך, אויס-געפינען! צי בין איך דערויף נישט בארעכטיקט? ער איז צוגעגאן צו דער פרוי און קינד, און ארויפלייגנדיק זיינע הענט אויף זייערע קעפּ—האט ער זיי אין א גערירטן טאן געטרייסט:

—וויינט נישט, מען דארף נישט וויינען. עס איז נישט מער ווי א מאסענטאלע פאראיבערגעגליקע פראגע וואס האלט ביי מיר אין געלעזט ווערן, און מיר שיינט, אז איך דערנען זיך צום געהעריקן אויכפיר וואס וועט מיר, —און איך דענק אז אויך אייך—באפרידיקן.

די פרוי האט צו אים אויפגעהויבן די אויגן, וועלכע האבן זיך געטיקט אין פרישע ווארעמע טרערן, און גע-

זאגט אין א ווייך טרויעריקן טאן:

— דו ביסט אזוי אייגענשאטן אין זיך, דו קעמפטסט מיט דיין אייגענעם, איך אָן דעם, צו טיילן זיך מיט א צווייטן. דערפאר ליידטסטו אזוי, און דייע יסורים זענען שטארקער און ווייטיקלעכער. זאג וואס איז דיר? ווער איז נאך גענומען צו דיר ווי איך?

ארטור פישער האט געשוויגן. ער האט מורא געהאט דעם סוד אויף זיינע ליפן ארויפבריינגען, טאמער וועט ער חלילה נכשל ווערן:

— צווייגט מיך נישט צו רעדן, איך בעט דיר. זאל זיך אין מיר דער געוויסנהאפטער קאמף, פריי ענטוויקלען ביז דעם לעצטן ענטגליטיקן מאמענט. מער האט ער נישט גערעדט.

ער איז צו צום שרייבטיש, האט געזוכט, גענישטערט, צום סוף האט ער עפעס אריינגעפאקט אין בוועס קעשע-גע און איז ארויס פון שטוב. ער איז אנגעקומען ביז צום ראַנר פון דער גאס כאָן פאספּעיא אין זשואַן ריקאַרדאָ. ער איז אריין אין קאַפּערהויז.

אויסערלעך, האט ער געמאכט דעם אייגנרוק, פון א געדאנקלאזער פארזאן וועמענס מאַך איז נישט אין אר-דנונג. אין דער אמתן איז ער געווען פאלקאם רואיק, און באשראטן דורכצופירן זיין טאַט ביז צו איר ענדגילטיקייט. ער האט געזופט דאס קאוועלע און אָטעמדיק געצויגן דעם רויך פון זיין ציגאַר. ער האט אבסערווירט א באהי-אָנערן וועלכע איז געזעסן אויפן צווייטן ראַנר פון דעם טראַטאָר, ביי אַן אויוועלע אויף קוילן, אויף וועלכן זי האט געבראטן, ביזשו דע טאַפּאַקאַ פארקויפנדיק זיי צו איין טעשטאן א שטיקל.

ער איז געזסן לאנג, זייער לאנג. דאס איז געווען אין א שבתדיקן טאג ווען דער פארקער איז פילפאך גרעסער ווי א געוויינלעכן טאג — האט ער פונווייטנס באסערקט ווי די באהאנדערן האט פאר דער גאנצער צייט געלויזט א פיר שטיקדעך. ער האט אויסגערעכנט אז, אפויצנדיק אזוי דעם גאנצן טאג, אונטעררייגנדיק אין אויוועלע א קויל נאך א קויל, — קאן איר איבערבלייבן גענוג צו דערהאלטן די נש-סה. און די איז דאך זיין קונד, צו איר קוסט ער דאך מיט מענות ווען זי צאלט נישט אין דער צייט דאס פינף פערל פאר דעם קווייטנדיק קלייד מיט די אָן א שיעור פאלדן וואס זי טראגט אויף זיך.

אבסערווירנדיק אזוי די באהאנדערן, איז אים ארויפגע-שווימען אויפן געדאנק נאך אנדערע בילדער פון דעם ארע-סען קווארטאל ווו ער אעכעט. ער איז געווען אזוי פאר-טיפט אין זיינע געדאנקען, אז ער האט נארישט באסערקט ווי ביי זיין זייט איז געשטאנען א אלטיטשקער נעגער מיט א אויסגעשטרעקטער האנט, און שווייגנדיק געכעמט א נדבה. דער אלטיטשקער, זעענדיק אז דער כאן באסערקט אים נישט, האט אים א ציפ געטון ביים אַרבל. אַרסור האט זיך אויסגעקוקט. ער האט דערזען אז דער נדבה-כער מער, איז דער א קונד. ער האט אויפגעצוישערט. און ווידער האט אים, נאך שטארקער, א שלאג געטון אין סח נאך שווערער אנדערע בילדער פון גוים, דחקות און אַר-רעסקים. דאס האט אבער געווערט בלויז איין אויגנבליק. זיין באשעל האט באקומע דעם תקון.

ער האט אויך שנעל ארויסגעכאפט דעם פאק פון כוזם-קעשענע, געזוכט און אויסגעפינען דעם חשבון. ער האט זיך האסטיק אויסגעדרייט צום שווארצן און שנעל א זאג

געטון:

— נא, זשוואָן, נעם צו, ביסט מיר מער נארנישט שוין-
דיק. ניין, נארנישט מער!

ער איז שנער ארויס פון קאפּע-הויז און אויסגעזוכט
דעם השבון פון דער באַהיאַנערן: נעם צו דאָנאָ סעבאַס-
טיאַנאָ, דיין השבון איז ליקווידירט, און פליץ שנער איז
ער אוועק גלייך עמיצער וואלט אים נאכגעיאגט.

ער האט דערפירט א דערלייכטערונג אויף דער נשמה.
און עס האט אנגעהויבן פליען, אונטערנעכאפט פון
ווינט, שטיקלעך צעריסענע קארמאנדלעך און רעסיבעס פול
מיט ציפערן און השבונות, שוין פארגעלטע, אפגעריבענע.
און יעדע שטיק פאפיר וואס איז אויף דער ערר געפאלן,
איז אויך געפאלן פון דער נשמה א שטיין נאך א שטיין,
און האט אים דערלייכטער אפצוציען דאס דעם אָטעם.

עס איז אים אזוי גוט און לייכט געווארן אויף דער
נשמה. אז א ניגנדר האָט זיך ביי אים ארויסגעברוכט. א
ניגנדר פון מענטשנלעכער גייסטיקן אויפשטייג, און ברי-
דערלעכער צוואסענלעכונג.

און אז ער איז אריין אין שטוב, האט זיך פון אים
ארויסגעריסן א פריילעכער, הארציקער געלעכטער:

— כאַ-כאַ-כאַ! ביין טייער זיס ווייבעלע! ביין טייער
ליב קינדלע! איך האב געפינען, געפינען דעם ריכטיקן
אויסוועג! אד ווי גוט מיר איז! וואס? ס'איז קיינער ניש-
ט אין שטוב? זיך אלע צעלאפן? אבער, נישקשה, איר
וועט צוריק קומען! איר וועט קומען!

צי האט איר דען אנאנדער אויסוועג?...

דער קליינער פערלער

דער קליינער לייבער איז ערשט אלס עקף יאָר. ער
איז ערשט איין יאָר אין בראזיל און רעדט שוין פארטוגע-
זיש ווי א וואַסער. ער איז ביי זיך שטאַלץ, און האלט זיך
שוין פאר א גאנצן מענטש. תמיד האלט ער ביי זיך א-
ביסל קליין-געלט, און אין די פארנאכטן ווען ער קומט
זיך צונויף מיט זיינע בראזיליאנער חברימלעך, נעמט ער
ארויס פון דער קעשענע דאס קליין-געלט, און קלינגט עס
איבער פון איין האנט אין דער צווייטער... און זיינע
בראזיליאנער חברימלעך סטארטשען אויף אים אויס די
אויגן און קוקן אויף אים מיט קינדערשע שנאה. אמאל
קויפט עפעס לייבערע, פאר א פאָר טעשמאַן, דאָסעס' ביי
א דורכגייערן, דאָסעיראָ, אדער א סאָוועטי—ביי א
סאָוועטעיראָ. ער פארגעסט אבער אויך נישט אין
זיינע חברימלעך, און דערפאר ליבן זיי אים, און זענען
אים מוחל אויף דעם קליין-געלט וואס ער האלט זיי אין

איין קלינגען אין פנים אריין...

קינדער האבן דאך אבער א טבע נישט אנצוהאלטן
לאנג זייער הכרשאפט, קריגט מען זיך אונטער פון צייט
צו צייט, און מען בעט זיך ווידעראטאל איבער. דאס אליין
איז שוין אויך א סין פארבריינגעכטס.

איין זאך פארשטייט אבער נישט לייבעלעך; פאר וואס
זיינע בראזיליאנער הכריסלעך, בשעת זיי צעקריגן זיך מיט
אים, רופן אים אן „רוסאָ" און „פרעסטאָמישטאָ" ווייסן
ווייסט ער, אז ער איז א יידיש קינד, נישט קיין „רוסאָ"
און פרעסטאמישטאָ הייסט דער, וואס פארקויפט אויף
אויסצוצאָלן. ער, לייבעלעך, גייט טאקע מיטן פעקל אין
אין גאס און פארקויפט טאקע אויף אויסצוצאלן, איז ווא-
זשע? איז דען א בזיון? ער ווייסט אז ארבעטן איז נישט
קיין בזיון! ווען זיין סאָטע כאנגלייט אים אלע אינדערפרי
ארויס מיטן פעקל, זאגט זי צו אים: ניי קינד מיינס, ניי,
סאך געשעפט, ארבעטן איז נישט קיין בזיון. ער פאר-
שטייט גראט נישט פא-וואס זאגט זי אים אלע טאָג דאס
זעלבע: „סאך געשעפט" אין „ארבעטן איז נישט קיין בזיון"
און אז ער הערט ווי זיינע הכריסלעך רופן אים פרעס-
טאמישטא, דערסאנט ער זיך אין דער מאסעס מאָג-טעג-
לעכער ברכה און קומט צו דער איבערצייגונג אז די מא-
סע איז גערעכט — „ארבעטן איז נישט קיין בזיון".

ווען לייבעלעך שפילט זיך גוט אן אויף דער גאס הערט
ער ווי די מאסע רופט אים אין שטוב אריין און זאגט
צו אים: לייבעלעך, לייג זיך שלאפן, שוין צייט. סארגן
אים-ירצא-השם וועסטו ארויסגיין אכיסל פריער אין גאס,
און זיך פריער אומקערן אהיים, די היץ ברענגט נאר ווי
אין גיהנום, שווער, זייער שווער צו גיין.

דער טאטע איז אפילו נישט צופרידן וואס זיין עקף
יאָריקער לייבעלע גייט אין גאס ביטן פעקל. מענטשן — זאגט
ער — שטעכן די אויגן, נאך א קינד, ביזאָרף נאך לערנען.
די טאטע ווערט אבער נישט נתפער וואס דער טאטע
רעדט. זי זאגט אז די סוחרים געפעלט עס זייער און זיי-
ער וואס לייבעלע הערפט אינמיטן דעם טאטן, דאס איז
א סמן פון שפּאַראַסקייט, נישט צו צאָלן קיין פרעסדע
ווענדאדארן, און דאס איז דאך א סגולה צו גרויסן קרע-
דיט... זי האפט דורך דעם צו געווינען דעם צוטרוי פון
די סוחרים, און בראזיר איז זייערס!... אַי וואס, א קינד,
לערנען? נארישקייטן! שיינע שולעס אין בראזיל, מילערנט
זיך דארט אן א סך, מען פטרט אוועק די יאָרן און דער-
נאך ווערט מען ערשט א גוי, נישט צו גאָט און נישט
צו לייט...

און דער טאטע קרעכצט אונטער מיט אַן אמת פא-
טערלעכע ליבע. ער פארנעמט אבער נישט אין דער זעל-
דער צייט צו צוגרייטן דאס פעקל פאר זיין לייבעלען,
יערן אָוונט: ער קלייבט איבער יעדן שטיקל סחורה,
נלעט דאס אויס און לייגט דאס צוזאמען אין א סדר.
דערביי עצהט ער זיך מיט זיין יידענע וואס איז גלייכער
אינם פעקל אריינצולייגן, וואס פאר א שטיקל סחורה עס
איז גרינגער צו לייזן. זאג ער, לייבעלע נישט דארפן האָ-
רעווען ביים איינרעדן די קינדן.

אינדערפרי, ווען לייבעלע שטייט אויף, איז די קאווע
מיט סינד שוין פארטיק, און די דין אָנגעשניטענע רייפ-
מלעך ברויט מיט פוטער, ליגן שוין אויסגעלייגט אויפן
טעלערל. לייבעלע זעצט זיך אוועק ביים טיש צוזאמען
מיטן פאָטער — מעשה מענטש — טרונקט אויס א גאנצע

גלאז קאווע מיט מילך, און בייסט צו א פאָר שטיקלעך
ברויט מיט פומער. און די סאַמע טרעט נישט אָפּ פון
מיש, שאַרט אים צו נענטער דאס מעלערל מיט די דינע
אנגעשניטענע שטיקלעך ברויט מיט פומער, און גיט צו:
אפשר וואלסטו נאך אויסגעטרונקען אַן אייעלע, זונדעלע
מיינס? א גאנצן טאָג קוססטו דאך אָפּ מיט גאַרנשט!

— ניין, מאמע, — ענטפערט לייבעלע ווי א גרויסער —
איך וועל אריינגיין אין א קאפּע-הויז און עפעס איבער-
כאַפּן, איצט וויל איך גאַרנישט מער!

לייבעלע כאַפט דאס פעקל מיט סחורה און לויפט שטי-
פּעריש ארויס פון דער שטוב. די סאַמע גייט אים נאך א
פאָר טריט אין ווינטשעוועט אים צו: גיי זונדעלע מיינס,
סאָך געשאפט, אַרבעטן איז נישט קיין בזיון, אויף אלע
מיינע ליבע געזאָגט געווארן, רבנו-של-עולם!

פון דער אַרבעט קומט לייבעלע אהיים פריער פאָרן
פאָטער, ווייל לייבעלע, סאָגט נישט איין ביי די קונדן,
ער גיט זיי איבער צום מאַטן און פארטיק!

ווען ער קומט אהיים פון דער גאס האבנדיק געמאכט
א צוויי-דריי קונדן, פלאסט ביי אים דאס פּנים, און
נאך זייענדיק אויף דער שוועל זאגט ער שוין אָן דער
סאַמען די בשורה וועגן דעם גוטן געשעפט וואס ער האט
היינט געמאכט. די מאמע מאכט זיך אכער אזוי, אז איר
אינטערעסירט בעסער אז לייבעלע זאָל זיך א פריער
ארומוואשן און איבערמון ריינע וועש, דערנאך זאל ער
איר דערציילן פון זיינע גליקן... און זי זאגט צו אים:
זע נאָר קינד מיינס ווי דו ביסט פארשוויצט! אָט איז א
שיסל וואסער, ביזוועל דיר דערווייל צוגרייטן ריינע וועש.
דערביי הערט זי נישט אויף רעדן אויס נייגעריקייט צו

וויסן—וואס האט היינט איר לייבעלע געלייזט. און ליי-
בעלע דערציילט איר טאקע, נאך כשעת וואשן זיך, ווי
אזוי ער האט היינט געארבעט, וויאזוי ער האט די קוגל
אָפֿגענארט מ'זאל אים אין שטוב אריינלאזן, און דער עי-
קר אז ער האט געבראכט צוויי צענערלעך, „ענטרא-א“
האט די מאַסע אנגעקוועלט און צוגעגעבן מיט אן ערנסטע
מינע: וועסט אים-אירצא-השם זיין א „גרויסער“ זונדעלע
מיינס, א „גרויסער קליענטעלמשיק“ וועסטו זיין... און
שטיין וועסטו נאך—אזוי פארהאף איך צו גאט—מיט א
גרויס מעבל-געשעפט אויף דער „פראסע אָנוע“ וועסט זען
זונדעלע, וועסט זאָגן אז די מאַסע האָט דיר געזאָגט. מיי-
נע שונאים וועלן נאך צוועצט ווערן קוקנדיק אויף דיר...
וועסט זען, וועסט זען זונדעלע מיינס.

שפעטער אביסל קומט אָן דער טאטע, זעצט מען זיך
צום טיש עסן. דאס איז א מין מיטיק מיט נאכטמאָל
צוואמען. (אויף פאָרטוגעזיש—זשאנמאראדאָ) און לייבעלע
הויבט אָן דערציילן דעם טאטן ווו ער האט היינט גע-
קלאָפֿט, וויאזוי ער האט זיך אריינגענארט אין שטוב און
וואָס פאר א גאָלדענע קוגלן ער האט היינט געבראכט.
און די מאַסע לויבט שטארק לייבעלען פארן טאטן אז
ער איז א ווילער און א גוטער, און גאָט וועט אים
דערפאר העלפן, ער וועט זיין א „גרויסער“ א „גרויסער
קליענטעלמשיק“ דער מאַסע כורמשעט אבער, און ברומט
אונטער דער נאָז: קונדן, שמונ'ן, צוועקעס, אויך א גע-
שעפט!... נו מירא וואס זאל מען טון?

נאָכן עסן נעמט דער טאטע ארויס א גרויסן בוך, פון
טיש-קעסטל, גרייט צו מינט און פעדער און זאָגט צו
לייבעלען: אָנו זונדעלע נאָמיר נאָר זען וואס האסטו דארט

היינט פאר א מציאה? ... פארדריסט עס דער טאטען,
אלטאיי הונקט ער פונם קינד. סמיטש—זאגט זי—דאס
קינד מאכט גאלדענע קונדן, ס'קאן מיט זיי ארבעטן, נישט
חלילה קיין צוועקעס... נאָט באהיט!

לייבעלע נעמט דערווייל ארויס פון בוועס-קעשענע א
קליין ביבעלע, שיטט און געפינט אויפגעשריבן דעם לעצטן
פריון. ער לייענט און דער טאטע שרייבט:

— איין קארטל—וויסט דאך מן הסתם פון א וועלכע?
פון די נייע, מאדערנע, שרייב פינף און דרייסיק מילריוז.
נאם—דא גלאָריאַ נוסער 510.

— אַ... וואס, וואס? ווארט נאָר ווארט!— נוסער, נו-
טער... דאכט זיך א צוואַק!— האט זיך דער טאטע גער-
קלאפט מיט א פינגער אין שטערן. די טאכט וואס טרעט
נישט אָפּ פון שיש, ווערט עפעס ערנסטער, און פרעגט
איבער נייגעריק: וואס, טאקע א צוואַק? זי כאפט זיך
אבער תיכף און גיט צו: נו, מילא, ס'מאכט זיך! לייבעלע
פאלט אבער ביי זיך נישט אראָפּ, ער גענהט איין מיטן
טאטן, און וויל אים דווקא איבערצייגן אז דער קונד איז
אן אויסגעצייכנטער, הונצי קויפט זי נאָר אזויפיל!...

ווייטער, ווייטער— טרייבט אים דער טאטע אונטער
אין א שטיין אומגעוואנדקן טאָן. נו, שוין, ווט גוט!

— איין פעסע טורים—דיקטירט ווייטער לייבעלע פאָר-
טעמיש— 42 מ'ליוז. אנו, טרעף ביי וועסען איך האב
דאס געלייזט? דו קאנסט דעם קונד.

מן הסתם א גוטער ארויסגעפאלענער קונד,— קוועלט
די טאטע— ער וויל דיר שוין מיט עפעס איבעראשן.

— זאָג שוין, זאָג!— ווערט דער טאטע אביסל בייזעך.
— שרייב!— האט לייבעלע כמעט אויסגעשריען האלב

אין א באפעדערישן האלב אין א וויליינגדערישן באָן —
דאָנאָ מאַריאַ דאָ קאַרמען. גאס...

— אזוי! — האט אים דער טאטע איבערגעשראגן די רייד

— א גוטער קונד, א טשאשקעלע! איך קאן דעם קונד.

מידא, מ'וועט יאקאָש אפּשלעפּן, נישט פארפאלן געלט.

לייבעלע גיט א ווארף די צוויי צענערדעך אויפן טיש,

און נעמט שפּרינגען אויף איין פוס אין דרויסן ארויס. די

מאמע רוקט זיך צו נענטער צום טאטן און זאָגט אים אין

א מין געהיימנישפולן אויסוואק: דו וועסט זען, אונדזער

לייבעלע וועט נאך זיין א „גרויסער“ א „גרויסער קליענ-

טעמשיק“ און שטיין וועט ער נאך מיט א גרויס מייכל-

געשעפט אויף דער „פראמע אָנזע“ וועסט זען, וועסט

זאגן, אז איך האב דיר געזאגט!..

נחמן

ווען נחמן איז אריין מיטן פאק סחורה אויפן אקסל,
איז ער געווען אינגאנצן איינגעווייגט אין שוויים. אויף
זיין פנים, האבן זיך געזען שווארצע פלעקן פון שמויב און
שוויים צוזאמענגעמישט. ער האט קוים פאכנדיק מיט דער
נשמה אווארף געטון דאס פעקל, ארויסלאזנדיק א שווערן
הארטן זיפן וואס האט נישט געשמיטט מיט זיין קלייד-
נער אויסגעדרארטער פיגור.

נחמן האט מיט זיין קליידער פיגור, טראגנדיק דעם
פאק מיט סחורה אויף וויינע פלייצעס—אויסגעזען ווי ער
טראגט אויף זיך דעם גאנצן יידיש עקאנאמישן הורבן. און
אזוי פלעגט ער, פאכנדיק מיט דער נשמה, גיין גאס אין
גאס אויס פארנעסנדיק צומאל אז מען דארף אין א טיר
אנקלאָפּן אין עפעס פונם פעקל פארלייגן.

נחמן האט געהערט צו די ווינציקע קלאפערס, וואס
האבן זיך נישט אויסגעצייכנט אויפן געביט פון פעקל-מס-

הריי און דאס האט אים פארשאפט ווינציק איינגענעם-
לעכקייט אין זיין פאמיליען-לעבן. ציט גייט ער צפ א טאג
א יאר, די זון וואס ברענט אומכוהמנותדיק ציט ביי אים
לאנגזאם ארויס דאס חיות. ער פילט בלויז א מידיקייט
אין די קניען וועלכע בויגן זיך און וואקלען זיך ביי יעדן
טריט וואס ער גיט אינסטינקטיוו נישט דענקענדיק ווהין
און צוליב וואס פאר א ציל.

שפאנענדיק אזוי מאכטלאז, איז אין זיין פאנטאזיע דורכ-
געפריגן דער מגושמדיקער קערפער פון זיין ווייבס שותף,
און ווי זיינע גראַע קעצישע אויגן נעמען אים א דורך.
עס ווייזט זיך אים אויס אז ער באסערק אין זיי א צי-
נישן שטייכל. וואס איז דאס פאר א בריאה? פארוואס
האסט ער אים אזוי אין הארצן? און וואס פאר א שייכות
האט ער מיט זיין הוהלע? און געטריבן פון א אומפא-
ווסטן געפיל, איז ער אויף שנעל אוועק א היים.

ביים אראפלאזן דאס פעקל, האבנדיק שווער אפגעא-
טעמט—האט ער דערפילט א דערלויכטערונג אויף דער
נשמה. דער שווייס וואס האט אוכאויפהער געגאסן פון
קאפ ביז די שפיץ פינגער האט אויך זיינע אויגן פארגאבן.
ער האט דערפילט ווי עפעס א געזאלצענע זאך שמעכט
אים אין די וויעס, נישט זעענדיק וואס ארום אים טוט
זיך; ער האט גארנישט באמערקט ווי זיין הוהלע זיצט
ביים שרייכטשיש נעבן א רעכנונגס-בוך, און איבער אירע
פלייצעס שטייט איר שותף א הויכער סאן מיט א מגושם-
דיקן קערפער, פולע גראבע ריפן און א פאר פארגאסענע
אויגן וועלכע האבן אויסגעדרוקט תאוה און א גע-
וויסע פארציע חוצפה. ער האט עפעס אנגעוויזן הוהלען
אין בוך, בארינגדיק איר האנט וועלכע ער האט א לאנגע

וויילע געהאלטן אין זיינער. די בארירונג האט אויף זיי געוויקט ווי אויף צוויי כימישע קערפערס וועלכע בא- העפטן זיך גערן. ביי היהלען האט זיך דער שיינער קער- פער קאנווולסיוו געטרייסלט, זי האט ארויסגענומען איר האנט פון זיינער און א לייכטן זיץ געטון דערווענדיק ווי איר נחמן איז א מידער צעבראכענער, שטיין געבליבן קוים פאכנדיק מיט דער נשמה.

ביסט שטערק מיר?—האט זי אים געפרעגט. זי האט זיך אויפגעהויבן פון בענקל און שטיין געבליבן מיטן רוקן צום שותף. דאס פנים האט ביי איר אויסגעזען איכסל צע- פלאמט און א רעסנותדיקע גרימאסע האט זיך אין אירע ליפן-ווינקלען באוויזן.

—היים, שרעקלעך היים—האט נחמן קוים ארויסגע- רעדט. ער האט זיך באגעגנט מיטן בליק פון זיין ווייבס שותף וועלכער איז געווען מיט א קאפ העכער פון איר, און באמערקט ווי זיינע אויגן פיגמלען עפעס מאדנע. זיי האבן זיך שוויגנדיק אנגעקוקט. ענליך, האט דער שותף ארויסגערעדט—הארט און כמעט באפעלריש:

—עפעס געלויבט? מיר האלטן אין רעכענען, וועלן מיר שוין דעם היינטיקן פריון אויך פארשרייבן.

—נחמן דערהערנדיק דעם כמעט באפעלערישן טאן איז געווארן נאך קלענער ווי ער איז געווען. זיין מאנער, בלאס פנים, דער גאנצער אויסזען זיינער האט באקומען דאס געשטאלט פון א מאנער, קראנקן יינגל. און שטאסלענדיק האט ער קוים ארויסגעלאזט די ווערטער:

—היים, היים! ... ממש גארנישט! ... מען ענטפערט נישט! ... גרויסע היצן! ... מ'ווייז די מיר נישט עפענען! ... היים, שרעקלעך היים! ער האט ארויסגענומען דאס גרוסע

פון שוויס קריטיקע טיכל און צפגעווישט די גרויכע טרא-
פנס שווייס פונם פנים וועלכע זענען מיט אמאל קאלט
געווארן ווי אייז. הוהלע האט זיך אויסגעדרייט צו איר
שוותף און געווארפן אויף אים א צארנדיקן בליק. און ווי-
דער האבן אירע שיינע בלויע אויגן געגלעט איר נחמן'ען.
נחמן האט דערפילט איר ווייכן בליק און דערזען איר
בלייך פנים.

— וואס איז דיר חוהלע? — האט נחמן געפרעגט אין
א שטיין טאן — עפעס זעסטו אויס אזוי בלאס, ביסט
עפעס נישט געזונט?

— ניין, ס'ר איז גארנישט! גיי, גיי נחמן וואש זיך
ארום און טו איבער ריינע וועש. אך ווי קאנסטו ארומגיין
אין אזעלכע ברעגענדיקע היצן? גיי, גיי וואש דיר ארום,
וועסט אביסל פרישער ווערן. איך וועל דיר דערווייז צו-
גרייטן עסן.

שיין און ציכטיק, איז נחמן נאכדעם ווי ער האט גע-
נומען א רעגנבאָד — אריינגעקומען אין עס-צימער. ער האט
אז סגעזען ווי א זיידענער יינגערמאנשיק אין וועלכן עס
האט זיך דערקאנט איינער פון די, וועלכע האבן אין דער
אלטער היים פארנומען אן אָנגעזען פֿרט אין זיין היימישער
סביבה. נחמן האט געהערט צו די יינגע-לייט אין וועמענס
טיפע, גרויסע אויגן — וועלכע האבן איצט באקומען א
טרויעריקן אויסזען — האט אמאל, אמאל אין זיין שטע-
טל געפלאקערט די הייליקע תורה וועלכע האבן אנגעצונ-
הונדערטער הערצער פון יינגע-לייט וואס זענען מיט אים
געקומען אין בארירונג.

ווען נחמן איז ארויף אין עס-צימער, האט ער שוין

געטראפן זיין חוהלען ויצן ביים טיש. איר פנים האט אויסגעזען בלאס און באזארגט. ערסערווייז, אויף אירע באקן האבן זיך דורגעווארפן רויטלעכע פלעקן ווי פון היץ ארויסגעשלאגן. די אויגן מיט קוים באסערקכארע בלויזע רינגעלעך ארום—האט זי געהאלטן צוגעמאכט און א יסו-רימדיקער טרערן-פאכקייט, האט שיסעריט פון אונטער אירע וויעס. ער האט דאס באסערקט און ביי איר גע-פרעגט:

—וואס איז דיר הוהלע? וואס אז דיר געשעען?
זיין קול האט געציטערט ווייך און סיטליינדיק. ער האט אנגענומען אירע הענט וועלכע זי האט געהאלטן צו-געטוליעט ביי זיך אויפן הארצן און איר געפרעגט:
—פארוואס שוויינסטו חוהלע? טוט דיר עפעס וויי?
אינדעם האט ער זיך דערמאנט אין שותף, און זיין האנט פון אירע איז שלאבעריק אראפגעפאלן. חוהלע האט אויף אים אויפגעהויבן אירע שיינע בלויזע אויגן און זארגטעליק געזוכט אים צו בארואיקן:

—מיר איז גארנישט נחמן, אכסאלוט גארנישט! עס איז נישט מער ווי א קליין ביסל קאפ-ווייטיק, נישט מער! נחמן האט איר געוואלט עפעס זאגן: צו וואס טויג איר דאס שותפות מיט יענעם מנושטריקן גראפן מאן, עפעס פילט ער אז ער וועט איר זיין חוהלען שלעכטס טון, אז עפעס וועט געשען. אָט דערמאנט ער זיך ווי דער מנושטריקער מאן איז געקומען פארלייגן זיין חוהלען א שותפות געשעפט פון פרויען-קליידער, ווי יענער האט אזוי מאדנע געשטייכלט, ווי ער האט גאלדענע בערג צו-געזאגט. אים איז אבער דאס הארץ שווער געווארן. ער האט זיך געבעטן ביי איר: וואס טויג דיר דאס שותפות

מיט דעם מענטשן? עפעס געפעלט ער מיר נישט! און מיט א באזארגטן טאן פון א מוטער וואס שמרעכט אירע קינדער צו פארזארגן—האט זי אים געטרייסט און איכער-געצייגט די נויטווענדיקייט פון דער שותפות:

—פארגעס נישט נחמן אז מיר האבן שוין צוויי דער-וואקסענע קינדער, מיר כוון זיי לערנען בריינגען צו לייטן, און דו ביסט נישט געוויינט צו אזא ארבעט ווי קלאפן אין די טירן. ביז וואנען וועלן מיר זיך מוטשן?—אזוי האט הוהלע געטענהט. וואס האט ער איר געקאנט ענט-פערן? ער האט שווייגנדיק צוגעשטימט.

—דו זעסט אויס אזוי טרויעריק—האט ער קיים ארויס-געשטאמלט און א אומאנגעמלעכער געדאנק איז אים א דורכגעפליגן אין כח. ער האט אריינגענומען איר האנט אין זיינער אין שטארק צוגעדרוקט צו זיך. הוהלע האט ארויסגעלאזט א שוכצן און שמילן געוויין. אירע פולע, שיינע ברוסטן האבן זיך קאנוולסיוו געטרעמלט און פון אירע בלויע גרויסע אויגן, האבן זיך די טרערן געקייקלט אויף נחמנס הענט. ער האט בשום אופן נישט געקאנט פארשטיין פארוואס זיין הוהלע וויינט און וואס מיט איר האט פאסירט. זי איז שווייגנדיק אריין אין שלאף צימער. נחמן איז געבליבן זיצן אליין ביים טיש. פאר זיינע אויגן האט עפעס אנגעהויבן שווינדלען און טאנצן. און אין קאפ האט געזשוסעט און גערוישט ווי אין א מיר. מיט אסאל האט ער זיך דערזען ביי זיך אין זיין שמעטל, ווו דאס לעבן האט אירדיש געשוועכט ארום אים. ער זעט זיין חיה א הויכע שלאנקע בלאנדינקע, מיט פינט-לענדיקע בלויע אויגן באדעכטעוועט אין שטוב: ציט אי-בער אלעס אין ווייסן, ס'איז פרייטיק, אין שטוב איז ריין,

ציכטיק נאר צו שפיגלען זיך אין יעדן ווינקעלע. אָט צינדט
 הוהלע אן די גרויסע סטריגעווע ליכט אין די שיינע זיל-
 בערנע לייכטער, מאכנדיק די ברכה: ברוך אתה... און
 איר קול צעניסט זיך אַלץ ברייטער און ברייטער, אַלץ
 העכער און העכער עד לכ השמים, און קלייניקע מלאכים-
 לעך מאנצן ארום און ארום מיטזינגענדיק: יהי רצון מל-
 פניך... נאָר פרוצדינג האט זיך אויפגעהויבן א שרעקלע-
 כער שטורם-ווינט, א זאָר מיט שמויב האט זיך צום היי-
 מד דערהויבן אין וועלכן מ'האבן זיך טויזנטער שדים און
 רוחות געפלאָנטערט... די מלאכיסלעך האבן זיך דערשאקן
 און פונאנדערגעפויגן. די שרים אין רוחות מיט די שאַר-
 פע שפיציקע נעגל, האבן זיין הוהלען אונטערגעכאפט
 און זיך געיאגט מיט איר איבער פוסטע וועדער און
 פעדער, איבער בערג און טאלן, די האָר צעווארפן, די
 שיינע קיילעכדיקע ברוסטן האבן פון די צעריסענע קליידער
 ארויסגעשטארצט און דאס פנים האט אויסגעוויקט מורא
 און שרעק, צארן און ווילדקייט. און אירע קולות? יא,
 ס'איז איר קול! און נחמן איז פור מיט אָנגוסט אויפגעש-
 פרינגען פון בענקל, האט זיך געלאזט לויפן אין צימער
 אריין פון זיין הוהלע און א פארחלושטער געפאלן אויף
 דער שוועל.

געווען איז'ס אויפן צווייטן טאָג פון דער אויבנדערמאנ-
 טער געשעעניש, אין א זונטיק, די געשעפטן זענען גע-
 ווען צוגעמאכט. נחמן האט צוליב דעם זונטיק, געמאכט
 א קלענער פעקל און זיך געלאזט אין גאס ארויס. ווען
 ער איז שוין געווען ביי דער טיר צום ארויסגיין, האט
 אים, זיין ווייכע שותף וועלכער איז דעם טאג פריער גע-

קומען אין געשעפט אריין אויפצוראמען, און איבערלייגן די סחורה — האט אים צוריק גערופן און אים דערלאנגט איי-ניקע קארטאנדלעך און צוגעגעבן: דא האט איר אייניקע קארטאנדלעך. ווען איר'ט פארענדיקן אייער ארבעט וועט איר צופאָרן דאס ערליידיקן. נחמן האט גארנישט געענט-פערט. ער האט אויפגעהויבן די אויגן צום שותף און זיי האבן זיך שאַרף אנגעקוקט.

נחמן איז א שווייגנדיקער, שטארק אויסגעמאטערט פון דער נישט אויסגעשלאפענער נאַכט — ארויס אין גאס א דערשלאגענער און אַן שום לוסט צו דער אַרבעט. אין קאָפּ האט זיך ביי אים אַלץ געפלאנטערט די נעכטיקע גע-שעעניש, און די שלאפלאזע נאכט וואס ער און זיין הוה האבן פארבראַכט נישט אויסרעדנדיק א ווארט איינער מיטן צווייטן. אים האט זיך אוינגבליקלעך געדאכט אז די אומרויאקייט פון זיין הוהלע האט עפעס א שייכות מיט איר שותף וועלכער שטעכט אים דורך מיט זיין הוצפה-דיקן שטייכל, און פרייע האלטונג קעגן זיין הוהלען. אבער, זיין צאָרטע נשמה האט אים נישט דערלובט צו כאַפן עפעס אַן אויספארשונג, אדער וועגן דעם געבן עפעס אַנ-צוהערן. דער געדאנק אליין אז זיין הוהלע האט עפעס א שייכות מיט איר שותף, איז פאר אים געווען א גע-נוגנדער סאטיוו פארצווארפן זיך אין נישט ערליכקייט; אז ער איז אויסזיסט חושד זיין פרוי מיט וועלכע ער לעכט שוין צען יאָר. אז זיין השר האט נישט קיין גרונט. דאס איז נישט מער ווי העפלעכקייט און פריינטלעכע האלטונג פון איר זייט. נחמן האט בכלל נישט געוואוסט וואס איז אזוינס פאראטן א סאן, און וויאזוי עס קאן געמאלט זיין. זיין איידעלע נאטור האט קיין באגריף נישט געהאט פון

די אומאראלע אויסגעלאסנקייט, וואס הערשט אין די נייע
 איינגעוואנדערטע לענדער. נישט ער האט געוואוסט, נישט
 ער האט וועגן דעם אסאך א קלער געטון. זיין אפוין אין
 בראזיל צען יאָר צייט האט אים גארנישט געדערנט, פאר-
 קערט: ער פלעגט פון טאָג צו טאָג ווערן מעלאנכאָלישער
 און א אומאויפהערלעכע ביינקעניש האט געדריקט זיין
 נשמה. תמיד א פארהלוסטער, האט ער געקלערט פון זיין
 ווייט פארווארפן שמעטל וואס ליגט פון יענער זייט ים,
 ווו מענטשן פארשמייען זיך אויפן ווונק; פילן איינער דעם
 צווייטנס לייד; פרייען זיך מיטן צווייטנס גליק; ווו דאס
 ברומען פונם שטיר נגונדל אונטערן נאז אָן ווערטער, איז
 געווען די נשמהדיקע, מוזיקאלישע שפראך אויף וועלכער
 אלע האבן זיך פארשטאנען.

אָט, די לעצטע געשעעניש מיט זיין הוהלען, וואס האט
 אים די לעצטע צייט אויסגעוויזן צו זיין קרענקלעך און
 פארטרויערט, און אויך איר שותף וועלכער האט אים
 פארשאפט אומבאנרעניצטע יסורים—האבן אים שוין אינ-
 גאנצן אפגעשלאגן דעם מוט, און איז נאך מער איינגע-
 שלאסן געווארן אין זיך.

ער איז מיט גרויזאמער פארביסנקייט, געגאנגען לאנג-
 זאם און מעכאניש איבער די שמוציקע גאסן פון די פאר-
 שמעטלעך ווו דער שטויב אן שמוציקע קאליוזשעס ווא-
 סער, פון דער זון צעפארעטטע, האבן ארויסגעלאזט א
 שטארקן ריח. די לופט איז געווען שווער ווי בליי. די
 זון האט זיך אלע מאל אויסבאהאלטן אונטער א שווערן
 טונקעלן וואלקן און האט ווידער זיך באוואזן מיט איר
 גאנצער ברענגעדיקער קראפט. פלוצלינג—א שרעקלעכער
 דונער-קראַך און א שלאַקס רעגן באגלייט מיט א ווידן

שטורם האט זיך מיט רעש אויף דער ערד אראפגעלאזט. נחמן האט זיך פונם ערשטן דונער-קראך אויפגעכאפט ווי פון טיפן שלאך. פון אנהויב האט ער גארנישט געוואלט ווו ער געפינט זיך, אלעס ארום אים האט אויסגעוויזן פרעמד. ער האט דערפילט ווי דאס פעקל אונטערן אָרם איז אים שווערער געווארן פונם רעגן, אין אז ער אליין איז אויך אין גאנצן דורכגעוויקט. ער איז אריין אין גאר ענטן קאפּע-הויז און געווארט אויסגעדולדיק דער רעגן זאל איבערגיין. ס'האט זיך אים אויסגעוויזן אז פיי אים אין דער היים קיטט עפעס פאָר. אז ער מוז שוין אהייסלויפן. אבער וואס ציטערט ער אזוי? ערשט איצט האט ער דער-פילט די ווירקונג פונם רעגן — דאס לייב האט געשוידערט און די ציין האבן געקלאפט איינער אין צווייטן.

פון די גרויסע טראָפּנס רעגן וועלכע זענען מיט אים-פעט געפאלן אויפן שטיינערנעם טראָטואַר — איז ארויפגע-שווימען דאס געשמאלט פון זיין ווייבס שותף, אין גאנצן דורכגעוויינט פון רעגן, די קליידער צוגעקלעבט צום לייב, די האַר — צום שמערן איבער די אויגן, — האט ער זיך געיאגט נאך עפעס א אוסנאסערקבארע זאך. אָט האט ער עס אריינגעכאפט אין זיין גראבער האנט און פור מיט צארן דאס א קוועטש געטון, אַזש דאס פנים איז אים צעקרוסט געווארן. דאס קליינע געבעך-כאַשעפּעניש האט זיך פון זיין האנט ארויסגעליטשעט. ער האט אין דעם דערקאנט זיין הוהלע וועלכע איז פאר אים אויסגע-וואקסן אלץ העכער און העכער, ביז איר נאטירלעכער גרויס. ס'האט אים אויסגעוויזן אז זי טרינקט זיך אין די כוואליעס פון דעם אומענדלעכן ים. ער איז האסטיק אויפ-געשפּרינגען און איז ארויס אין גאס.

ס'געשעפט וואס האט געהערט צו חוהלען און איר שותף האט געהאט צוויי מירן אין הינטערשטע מיר האט געפירט אין שלאף-צימער וועלכע איז געווען כסדר פארמאכט. נאכן שלאף-צימער — דאס עס-צימער, דעראך די קיך. נאך דער קיך א באך צימער. פון דעם באך-צימער אין די איבעריקע צימערן האט מען געמוזט דורכגיין א לאנגן קארידאר; די גאנצע שטוב האט אויסגעזען ווי א, ד. די צווייטע מיר פון געשעפט האט געפירט אין הויף אריין. ווען די דאזיקע מיר איז געווען אָפן האט מען געזען אלעס וואס מיט זיך אין די צימערן, אויב די מירן זענען געווען אָפן.

אזוויי אין דעם טאג איז די קלייט געווען צוגעמאכט, האט דער שותף געעפנט די הינטערשטע מיר וואס פירט אין הויף אריין. ער האט יעדע רגע אויסגעפונען וואס צו טון עפעס אין הויף. חוהלע איז ארויס פון באך-צימער ארויסגענומען מיטן באך-טאנער און א באך שטעק-שיד אויף די נאקעטע פיס; דעם טאנער האט זי ארום זיך שטייף ארויסגענומען און עס האט בולטער געמאכט איר ווייכער צימערדיקער קערפער. ווען זי האט, ארויסגליעגן-דיק פון באך-צימער דערוועגן איר שותף, האט זי א לייכטן שטייכל געטון און אראפגעלאזט דעם קאפ. זי האט דער-פילט זיין בליק אויף איר קערפער וואס האט זיך אַלץ מער איינגעגעסן אין איר. א תאוהדיקער, ליידשאפטלעכער געפיל האט איר ארוסגעכאפט, פילנדיק אז דאס סאל וועט זי דעם נסיון נישט קאנען ביישטיין.

— גוט מארגן חוהלע — וואס עפעס אזוי פרי א? — זיין שטים האט מאדע געצימערט. דער ווייכער נאקעטער קער-פער פון חוהלען וועלכער האט זיך שטארקער אנגעהויבן

צו כאוועגן אונטערן באָד-סאנטל—האט אים אין גאנצן פארשיכורט. ער איז ציגעגאנגען גענטער צו איר: די ווא-
כער איז היינט קאלט? א? עס מוז היינט קאלט זיין די
וואסער, אזא שלעכטער מאג!

—ניין!—האט הוהלע געענטפערט—נישט קאנענדיק
ביישטיין זיין שארפן בליק וועלכן ער האט פון איר נישט
אראפגענומען—נישט אזוי קאלט. פון אנהויב האט א
שנייד געטון, כ'האב אזא א קוויטש געטון, דערנאך איז
סיר הייס געווארן מיט ווי אין א שוויץ-באד.

איר בנים האט זיך אינגאנצן גערויטלט; אָט האט זי
אויפגעהויבן די אויגן, און אָט האט זי זיי ווידער אראפ-
געלאזט. פלוצלינג האט זי א הויב געטון דעם קאָא און
אריינקוקנדיק אים שאַרף אין די אויגן, האט זי אויף שנעל
א זאג געטון:

—סיינע קינדער האב איך געכטן אוועקגעשיקט קיין
פעטראפאליס, זאגן זיי דארט פארבריינגען אביסל. און,
שנער ווי א וויכער זיך אויסגעדרייט אין אריין אין עסצ-
סער. איר שותף איז איר נאכגעגאנגען. ער האט איר אנ-
געכאפט ביי דער טאליע טורמעלנדיק שטיי: הוהלע, הוה-
לע, —זיין שמים האט געציטערט ווי א גראנע סמרונע—
היינטיקס מאד וועסטו זיך נישט אויסדרייען... זי האט
פארווארפן דעם קאָא אויף זיין אַקסל, און כאכטלאז זיך
געטוילעט צו אים. מיט אמאל האט זי זיך געגעבן א ריס
פאראויס, פארמישענדיק א בענקל. דער אויבערסאנטל
האט זיך פונאָדערנענומען פון וואנען עס האבן זיך ארויס-
געזען צוויי שיינע קיילעכדיקע ברוסטן הייבנדיק זיך ארויף
און אראָפ פור מיט באַגער... ער, דער שוהף, איז נאך
סער צורייצט געווארן, ער איז איר נאכגעלאפן, און אנכא-

פנדיק איר, האט ער זיך מיט זיינע פולע גראבע ליפן
איינגעפרעסט אין אירע ברוסטן, ווערנדיק אזוי פארשווינדן
אין שלאף-צימער, פון וואנען עס האט זיך געהערט א
שוואכע פול תאווה'דיקע שמים וועלכע איז אונטערגעכאפט
נעווארן פון די דונען—לאזט מיך... לאזט מיך...

אבער פאר וואס קאן ער די מיר נישט עפענען? עס
האט אויסגעוויזן אז זי איז פארריגלט מיט טויזנטער ריג-
לען. עס האט אים ארויסגעשלאגן א קאלטער שווייס. די
האנט האט ביי אים שטארק געצימערט און האט בשום
אופן דעם שליסל נישט געקאנט אריינשמעקן. מיט אסאל
האט זיך די מיר אויפגע-ראלט און זיין ווייבס שותף איז
פאר אים שטיין געבליבן מיט צעשוידערטע האַר. די הינ-
טערשטע ליפ האט סאָרפאַכטיש געשמיכלט, און די אוי-
גן האבן ווילד געברענט:

— ס'איז גארנישט, ס'איז גארנישט! עפעס ביי אייך א
נערוועאיש ווייכל... עפעס איז זי נישט געזוט אייער וויי-
כל... ס'איז גארנישט, גארנישט!

נחמן האט אים מיט חשד אריינגעקוקט אין די אויגן
וועלנדיק עפעס אויסצופארשן פון זיי. ער האט דערפילט
אז דערמיט באליידיקט ער זיין חוה'לען, האט ער אים
שטיין געלאזן און איז ארויס פון דער קלייט. דער שותף
האט אים מיט חוזק נאכגעקוקט. ער האט געלאסן אנגעטון
דעם הוט און איז ארויס אין גאס פארשליסנדיק הינטער
זיך די מיר.

חוה'לע האט דערפילט געבן זיך נחמנס אנוועזנהייט;
זי האט מיט צימערדיקע הענט געזוכט עפעס אן ארכעט,

כדי איר אויפֿרעגונג צו פארטרייבן: זי האט איבערגעש-
מעלט די פרויען־בכשרים אויפֿן טואלעט, זיך אנגעפאר-
דערט, צורעכט געמאכט די האָר, דאס קאפּטעלע און ווי-
דער זיך געפּאָרעט ביים טואלעט. די הענט האבן ביי איר
שטארק געציטערט און א פּרעשערע מיט פּליסיקייט איז
איר פון די הענט אראפּגעפארן.

— נו, א שיינע ריינע כפרה! — האט נחמן מיט א צי-
טערריקן יוד ארויסגערעדט — וואס טויג דיר דעם פּאָרערן
זיך אז... אז דו ביסט נישט געזונט! ער האט געזען איר
פנים מיט די רויטע פלעקן וואס זי האט געזוכט צו פאר-
בארגן פאר אים; ער האט באמערקט אירע אויגן וועלכע
האבן אויסגעדריקט צופרידנקייט און חרטה צוואסען; ער
האט באמערקט איר אויפֿרעגונג וואס קוסט נאך דער
תאוהדיקער דערגרייכונג. ער האט אלעס געזען און פאר-
שטאנען. ער האט אבער ברוז געפרעגט וואס זי מאכט
מיט איר געזונט און פארוואס זי איז אזוי אויפֿגערגענט...
ער האט אויף קיין ענטפער נישט געווארט און איז גלייך
ארויס פון דער שטוב. חוהלע האט אים נישט אפגעש-
טעלט. ער האט זיך פארריקט אין א ווינקל נידערגעשלא-
גן און פארזינקען אין געדאנקען. חוהלע איז אין דעם
אָונט מער פון דער שטוב נישט ארויסגעגאנגען.

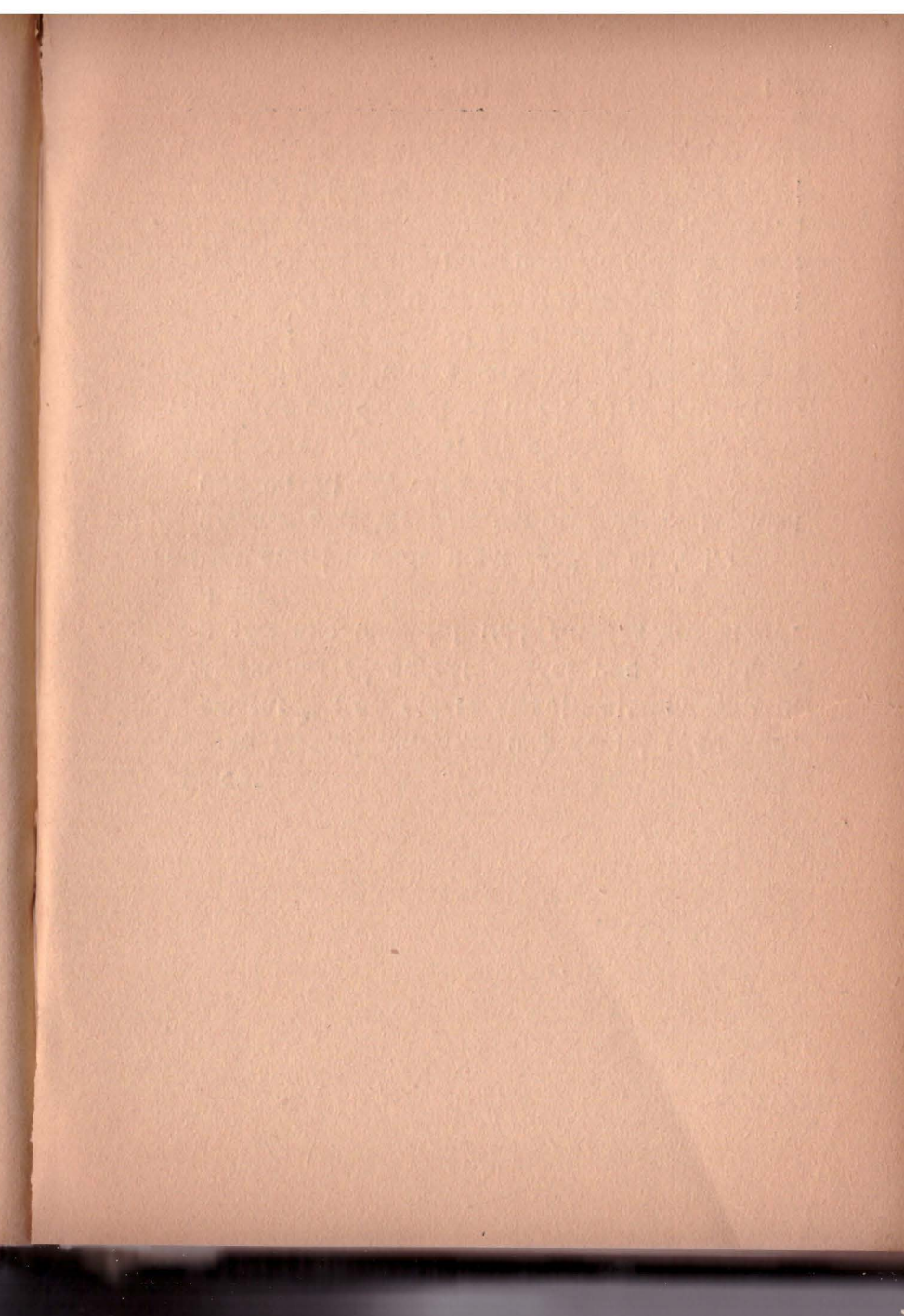
עס איז צוגעפארן די נאכט, שנעל און אומבאמערקט
פון דעם בן־השמשות־צייט. דער היסל איז געווען פאר-
דעקט מיט א טונקעלען גרויען וואלקן־דעק; די נאכט
האט אויסגעזען מער פינצטער ווי געוויינלעך; פון צייט
צו צייט האט א דיגער שאַרפער בליץ א שניט געטון
אין די אויגן, האט הער באוויכטן דעם הויף און וויער
פארהילט געווארן אין פינצטערניש. דונערן האבן זיך מיט

ווילדן קראך ערגין אין דער ווייטקייט אראפגעלאזט. נחמן איז געזעסן אין א באווסטלאזן צושטאנד און געקוקט אין דער אונגענדלעכער פינצטערניש. די צייט האט זיך גערוקט רעגלטעסיק. דער שטאט-ווייגער האט אויסגעשלאגן צוועקף; פון פארשידענע עקן האט זיך געהערט דאס קרייען פון די הענער; די דונערן און בליצן האבן זיך נאך מער פארשטארקט; פון ווייטנס האט זיך געהערט דאס שווי-דערלעכע, מוראדיקע מיוקן און וויינען פון די קעץ, שפרינג-גענדיק פון איין דאך אויפן צווייטן.

וואס איז אין דער נאכט געשעען?

וועמענס לעבן איז אומברעהסנדיק אפגעריסן געווארן און פארשווינדן אין דער אומענדלעכקייט פון זיין? א לעבן!

א לעבן וואס האט קיין תקון נישט געקאנט אויסגע-פינען פאר זיין עקזיסטענץ; א לעבן וואס האט זיך צו די באדינגונגען נישט געקאנט צופאסן. און, אזוי שטיל ווי ער האט געלעבט, אזוי שטיל האט ער זיין נשמה אויס-געהויכט.

א גמילת חסד

THE END OF THE WORLD

ווען שמריה איז צוגעקומען צום נמילת חסד פארן
 איז ער שטיין געבליבן ביי די טרעפ און זיך מיט געווען,
 צי זאל ער יא, אדער נישט ארויפגיין. ער האט זיך עפעס
 נישט געפילט זיכער: וואס הייסט, ער, שמריה, אן אל-
 מער תושב אין ריץ, וואס האט תמיד מיטגעהאלפן אלע
 אנדערע עקזיסטירנדע אינסטיטוציעס. וואס האט א נאמען
 אייף דער "פראטע", זאל פרוצירונג ארויפגיין בעטן א גמ-
 לת חסד... ער ווייסט אז ער וועט זיך דארט אנטרעפן
 מיט באקאנטע און אפשר גאר מיט זיינע קרעדיטארן.
 וואס וועט דאמאלס זיין? וואס וועלן זיי וועגן אים דענ-
 קען? וויאזוי וועט דאס ווירקן אויף זיין נאך ווינציק פאר-
 בריבענעם קרעדיט?

ער וואלט זיי שוין אפשר מוחל געווען דעם נמילת
 חסד, ווייסט ער אבער, אז ער האט צוטון מיט שלעכטע
 קרעדיטארן וואס וועלן זיך נישט אפשטעלן פאר קיין זאך

אבי זייערס צו באקומען.

שמריה האט אויפגעצייטערט ביים געדאנק, אז מ'קאן אים נאך איבערשרייבן דאס לעצטע ביסל אָרעסקייט, אויף וועלכן ער האט אזוי פיל יאָרן געאַרבעט. היינט די פא-מיליע, זיינע דערוואקסענע קינדער, ווי וואלט דאס גע-ווירקט אויף זיי?

ער האט זיך אנגענומען מיט סומ, און מיט וואקלדיקע טריט ארויפגעשפאנט די טרעפ. די טיר פון דער ביוראָ איז געווען האַלב אָפּן. ווי דורך א געריכטן נעפל האט ער געזען. ווי דער קאסיר זיצט און ציילט גאנצע פעקלעך פאַפיר-געלט און א ייד מיט א באָרד רעדט אים עפעס אריין אין אויער מיט א נכרא נון. ער האט אויך פא-סערקט צוויי יינגע לייט איבערגעבויגן איבער רעכנונגס-ביכער.

שמריה האט זיי אלעמען געקאנט.

בלויז היימישע מענטשן—האט זיך שמריה געקלערט. ער האט אבער מער נישט קיין צייט געהאט צו קלערן, ווייל דער ייד מיט דער באָרד האט אים דערזען און אים געבעטן אריינגיין.

זיצט, שמריה! וואס מאַכט מען עפעס? ווי גייען די געשעפטן? שוין א לאנגע צייט נישט געזען!

דער קאסירער האט—נישט אויפהויבנדיק די אויגן פון די פעקלעך פאַפיר-געלט—א זאָג געטון:

—איר מעגט, שמריה, אריינמראַנן א פופציקער אין גמילות חסד פאַרײן נישקשה, דער נוסטער יאָר וועט אייך נישט נעמען. פארוואס זאלט איר טאקע נישט ווערן קיין סימגליר?

ער איז גערעכט—האָט דער ייד מיט דער באָרד אונ-

טערנעהאלפן. ער האט צוגעלעגט א פינגער צום שטערן,
וועלנדיק דערמיט באצייכענען דעם גוטן איינפאל פון דעם
קאסירער. ער האט זיך אנגעהויבן צו שאקלען און מיט
א זינגעדיקן ניגון צו גענעכן:

— ביי אונדז, פארשטייט איר מיר, איז אלעס ראיעל.
דאָ ויצן בדיוו פיינע מענטשן, דאכט זיך איר קענט אונדז
אלע גוט. איר הערמ? די גוים איז זייער גרויס! איר
קאנט פארשטיין, אז א סך גמילת חסדים טוו מען אפ-
לייגן פון איין וואך אויף דער צווייטער. אזא צייט האבן
מיר דערלעכט אין בראזיל! נאָר מירא, וואס קאן מען
מאכן!...

שמריה איז געבליבן ויצן אין גרויס פארלעגנהייט. דאס
כלוט האט אים א זעץ געטאן אין פנים. ער האט גע-
פילט, אז ער ווערט דערשטיקט. וואס טוט מען, וואס
טוט מען! האט ער אין זיך געהאלטן אין איין איבערהוירן.
מיט אסאך האט ער זיך געזען אין דער זעלבער לאנע
אלס קינד. ער געדענט עס גוט.

דאס איז געווען אין א פרייטיק אין דער פרי, ווען דער
פאטער זייער האט נאך נישט געהאט א גראשן אויף
שבת. ער האט איינגעוויקלט די לייכטער, די שבתדיקע
לייכטער און א זאג געטון: שמריה'ניו, קים מיט מיר,
גאָט וועט העלפן!

זיי זענען אוועק צום שטאָט גביר, ער האט געווינט
אין מיטן מאַרק. אין א גרויסער, זייער גרויסער שטוב.
דאס איז געווען דער פראָצענטניק פון דער שטאָט.
ער געדענקט דאס גענוי, ווען זיי זענען צוגעקומען צו
דער שטוב, האט זיך דער פאטער אָפּגעשטעלט און לאנג
געקלערט צי זאל ער אריינגיין צי נישט. ער האט דאס

דערקענט אין טאטנס פנים.

ענדלעך איז ער אריין און שמריה נאך אים.

די שטוב אין וועלכן דער שטאט גביר האט געווינט, איז געווען גרויס, ליכטיק, עס האט סמש געפינקלט אין יעדן ווינקלעך. אויפן דיל זענן געווען געשפרייט גוטע פרושענע טעפיקער, אויף וועלכע עס האבן זיך געשפילט צוויי קליינע יינגערלעך, דעם גבירס אייניקלעך.

ווען זיי זענען אריין, האט דער אלטער געהאלטן אין דאָוונען: ער איז אַרומגעגאנגען איבערן ציסער אַרומגעבונ-
דן מיטן זיידענעם גארטל און געהאלטן אין איין קרעכצן און אויסקען. ער האט נישט ספּסיק זייענדיק אנגעוויזן א בענקל צום זיצן. דער טאטע איז געזעסן מיט גרויס דרך-ארץ. ער, שמריה, האט אבער נישט געקאנט שטיין בליי-
בן ליידיק און זיך גלייך צוגעשארט צו די קינדערלעך און געשלאסן מיט זיי חברשאפט. עס האט נישט געהאלפן דעם טאטנס ווינקען אויבן ביזער קוק, וואס האט באדייט:
„דרך-ארץ שמריהניו, דרך-ארץ פארן שטאט גביר!“

ער ווייסט נישט גענוי, וואס אזוינס דער טאטע האט איינגעטענה'ט מיטן שטאט גביר; ער האט בלויז געהערט איינצעלנע, אפגעהאקטע ווערטער, און ווי דער אלטער האט געהאלטן אין איין קרעכצן: „אוי מען קען נישט ר' חיים, מען קען נישט! שלעכטע צייטן, נישטא פאר וואס, נישט ווערט, כנאסנות נישט ווערט... אוי, אוי! ס'שיינע צייט אויפגעשטאנען“

ער האט אויך געזען, ווי דער טאטע איז געשטאנען אזוי הכנעהדיק און די ליפן האבן קוים געשעפטשעט:
— ר' משה, אוי ר' משה! האט רחמנות! גאט וועט אייך העלפן, ער וועט אייך אפצאלן כפל כפליפ. מען איז

דאך יידן. שבת... א קליידיקייט—שבת!
 שמריה האט געזען דעם מאַמנס צעקרוסט פנים, ער
 האט געזען די גרויסע מעשענע שבתדיקע לייכטער, ווי
 זיי ליגן נעבעך איבערגעקערט פאריתומט, און א רחמנות
 האט אים ארוסגענומען, אי צום מאַמן, אי צו די שבת-
 דיקע לייכטער. ער האט דערפירט, אז דער אלטער משה,
 דער גביר פון שמעטל, מיט די געקרייזטע פאות, מיטן
 זיידענעם גארטל ארוסגעבונדן, אז די גאנצע רייכע שטוב
 — איז די סיבה פונם מאַמנס ליידן.

פרוצלינג האבן זיך די צוויי קליינע קינדער, דעם גבירס
 אייניקלעך צעלאכט אויפן קוד: אוי, זיידע, גיב נאָר א
 קוק ביי אים, ביי שמריה'ן, זענען געלאַטעטע אוילעך!
 אי, אי, אי!...

שמריה געדענקט דאס גענוי. ער האט פאר זיך א זאָג
 געטון: יא, ס'איז די זעלבע לאמע!
 די צוויי יינגע לייט וואס זענען געזעסן איבער די ביי-
 כער האבן זיך געשמאַק צעלאכט:

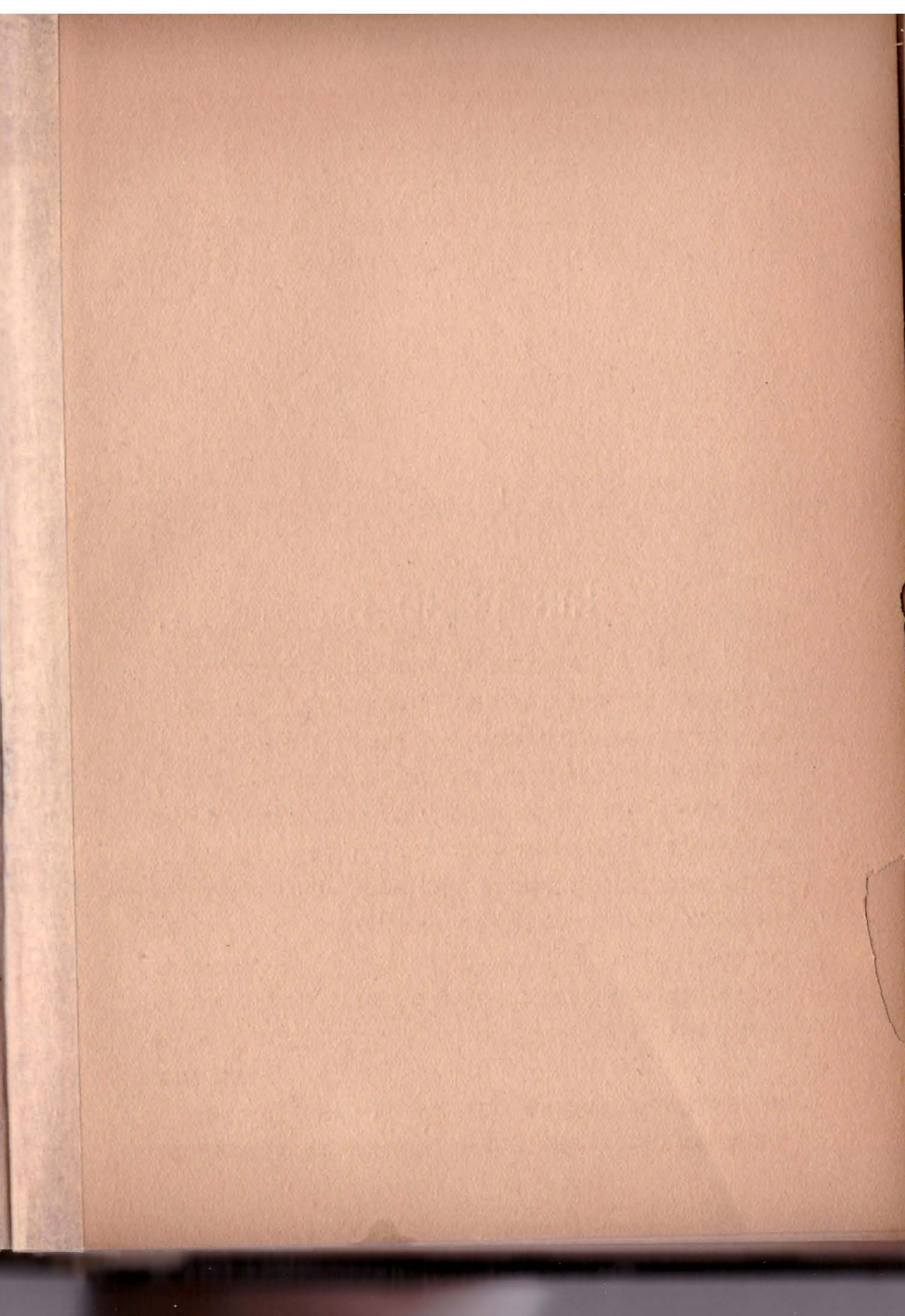
— איר חנומט ר' שמריה? וואס פאר א לאמע?
 — ווייסט איר נאָר וואָס? — שראָנט איבער דער ייד
 מיט דער באָרד — צאָלט אויס דעם פופציקער אין ראטעס-
 ווייז. דערווייל צאָלט איין דאָס ערשטע צענערל. דאָס
 איז אלץ פאר אַרעסע לייט, ר' שמריה, אלץ פאר אַרעסע!
 שמריה האט באצאָלט צען מילריים

ער איז לאנגזאם ארויס פון דער ביוראָ איבערהאנדליק
 אין זיך: אלץ די זעלבע לאמע! יא! נאָר א קליין ביסעלע
 מאדערניזירט!...

די יידן פון נסילת חסד פאריין, האבן מיט צופרידנ-
 קייט געטראכט:

— סיר האבן היינט אפגעטון א גוטע זאך פאר אַרעסע
לייט. שמריה'ס צענערל און נאָך אזעלכע צענערלעך, ווע-
רן פארשאפן כבוד אונזער פאריין.
— אליץ פאר אַרעסע לייט! ...

א מאשין אזא

צוועדף א זיינער באנאכט.

דער זיינער האט ריכטיק אויסגעשלאגן די שעה.
 אין שטוב ביי ליפסאנען האט נאך געברענט דאס קרוי-
 נע ערעקטרישע לעמפל. די אומארדנונג אין שטוב, דאס
 קויטיקע בעטגעוואנט וואס איז געווען אנגעווארפן ווי הוי-
 פנס שמאטעס, אין וועלכן ס'איז געליגן צוויי קליינע קינד-
 דערדעך מיט אפענע סייעכלעך — האט אנגעווארפן א אומעט
 אן טרה-שחוחה. ליפסאן איז געשטאנען נעבן בעט אנגע-
 טון אין דער קאנדוקטאר-אויפארם פון דער טראסוואי
 קאספאניע און געקוקט פארשטארצט אין איין ריכטונג פון
 בעט-זיינקל פון וואנען עס האט זיך אלע וויילע ארויסגעריסן
 א ווייסי לעכער קרעכץ און איבערגעריסן די באנאכטיקע
 שטיקליים.

ליפסאנען האט זיך אין דעם סאמענט אויסגעוויזן, אז
 דער שטילער שניידניקער קרעכץ, איז ווי דער שארפסטער

פארגיפטעמער פייך-בויגן וואס צעטראגט זיך איבער דער גאנצער וועלט און שניידט זיך איין אין די טויזנטער, מיר ליאנען הערצער פון די לידנדע, אונטערדריקטע, פארש-קראפטע נשמות.

און עס וועקט עפעס... און עס קאכט-אויף די בלוטן... עס האט אים אויסגעוויזן, אז צום ערשטן מאל הערט ער אזא קרעכצנדיקע שמים—וואס אָטעמט מיט קראפט, פראָטעסט און ווי-געשריי.

קין סך צייט האט ער אבער נישט געקאנט קערן. די צייט פון זיין אַרבעט-שעה האט זיך אין גענומען גע-רוקט. ער האט אנגערייט מיט זיין האנט די שפיץ פינגער פון דער פרוי, סורא האבנדיק צו שטערן איר שלאף. זי איז אבער נישט געשלאפן. די ווייטיקן האבן ביי איר דעם שלאף צוגענומען. זי האט געעפנט די אויגן אין וועלכע ס'האט זיך אפגעשפיגלט דער גרויסער צער און אים שווייגנדיק אנגעקוקט.

ליפסאן האט נישט געפינען קין ווערטער וואס איר צו זאגן. ער האט ארויסגענומען פון קעשענע א צעקנייטשט פאפיר, דאס אויסגענויכט און ארויסגעשטאמלט: כוועל בריינגען, כוועל בריינגען די רפואה. ער האט געפילט אז די אויגן ווערן אים פייכט, —האט ער זיך שנעל איבער-געבויגן איבער די קינדערלעך און זיי געקושט, פארבא-האלטנדיק אזוי ארום פאר דער פרוי זיין אויפרעגונג. ער האט איר צוגעווארפן א פאָר טרויסט-ווערטער און איז ארויס פון דער שטוב.

הינטער דער מיר איז ער א וויילע שטיין געבליבן, זיי וועלנדיק באטראכטן א געדאנק, וואס האט אים שוין לאנג אנגעהויבן פיקן אין סוף ווי נאָך זיין פרוי איז פארשלאפט

געווארן און ער האט נישט געהאט מיט וואס איר צו ראטעווען. און ער ווז אזוי צווען אירע ליידן.

אריינריקנדיק די הענט מיט אין די קעשענעס, דעם קאפ געזונקען אויף דער ברוסט—האט ער לאנגזאם פארלאזט הינטער זיך די שטוב, שפאנענדיק מעכאניש פאראויס.

אין קאפ ביי אים האט זיך געסאלן מיוזנטער שרעק-לעכע בילדער: אָט האט ער זיך שוין באשלאסן אויף דעם געפערלעכן שריט, אָט פילט ער שוין דעם טעם פון קאל-טן קארצער, די שטימע גרויע נאסע פיר ווענט פון דעם ענגן שמוציקן לאַך-צימער. ווי זיין קראנקע פרוי קען די צרות נישט איבערטראגן און...

ביי דעם געדאנק האט ער זיך אויפגעכאפט מיט א שוידער און כמעט אויסגעשריגן: ניין! עס קען אזוי נישט זיין! איך וועל אלץ טאן אבי איר צו ראטעווען. אויב אפילו מ'וועט מיך כאפן, איז וואסזשע? שוין דריי יאר אז איך ארבעט ערלעך פאר א הונגער-לויז—וועט מען שענ-קען דאס ערשטע מאָל. געוויס! מ'קען גאָר אנדערש נישט זיין! מ'איז דאך צוליב דער רעמונג פון א מענטשנלעך לעבן. ניין,—דריי לעבנס... נו, צו וואס אזויפיל קלערן?

און עס האט אים אָפגעגליקט, ליפסמאנען. די הענט האבן געציטערט, ראס הארץ האט געקלאפט, די פיס האבן זיך מאדנע געוואקלט ווי ביי א שיכור, די שלייפן האבן זיך האסטיק באוויגן ביז קאפ-ווייטיק, און פאר די אויגן האט געשווינדלט. די גאנצע שטאט צוזאמען מיט דער טראסוואי—האבן זיך געדרייט ווי אין א קאשמאר.

ליפסאן האט געקלאפט, מארקירט און געלייגט אין קע-

שענע אָן חשבון. אָט-דאָס — און ער איז א פארטיקער! ער האט שוין אנגעהויבן פילן דעם מעם פונם „אייזגרוב“.

עס האט אים געווארפן ווי אין פיפער.

אבער ס'האט אים אפגעגליקט, ליפמאנען.

זיין באנאכטיקע אַרבעטס שעה האט זיך פארענדיקט.

די ערעקטרישע לאַספן זענען שוין אויסגעלאשן געווארן.

און די גאנצע שטאט איז געווארן איינגעוויקלט אין א געדיכטן געפל.

ליפמאן האט זיך אפגעפערטיקט אין קאנטאר פון דער

קאמפאניע. ווען ער איז ארויס אין גאס, איז ער א וויילע

שטיין געבליבן אום אפצוכאפן דעם אָמעם.

ליפמאנס שטוב, איז באשטאנען פון איין ציכער און

א צונויפגעקלאפט קיכל ביי דער טיר, וואס גייט ארויס

אין הויף אריין. ס'איז שוין נישט געווען פרי, אבער דער

גרויער מרה-שחורהדיקער פרייטארגן — האט דעם צימער

איינגעהילט אין א געדיכטע פינצמערניש.

פון בעס ארויס האט זיך אויסגעשיילט א מאגער פנים,

מיט שיינע געזיכטס שמריכן. די דינע שארפע נאָז, האט

זיך פארענדיקט עט-וואָס פארריסן; די גרויסע שווארצע

אויגן זענען נאך גרעסער געווארן צוליב איר מאגערקייט;

אויף די באַקן האבן געשפילט רויטלעכע פלעקן און די די-

נע ליפן האבן זיך פארענדיקט מיט שארפע באמערקבארע

קאנטורן. זי איז געליגן אויף א ווייט, ארומגענומען מיט איין

האנט די קינדערלעך וועלכע האבן שטארק געוויינט. זי

האבן זיך געוואלט אויפהויבן, האט זי, צוליב איר שוואכ-

קייט, זיי נישט געקענט אנטון. זי האט זיי מיט איר

שוואכער שטים געטרייסט:

דער מאשין שפאנט כסדר מיט אזא קראפט פארויס, אז ער צוברעכט און מאכט הרוב אלעס, וואס שטייט אים אין וועג! ער יאנט זיך איבער טייכן, זוספן; ער צעב-רעכט בייסער, שטאמען גאנצע פון מויזנטער יארן אייני-געווארצלעט; ער צעשמערט פאמיליען לעבנס, משפחות, גאנצע פעלקער, אלעס! אלעס וואס ער טרעפט אן אין וועג. וואס? נאך נישט פארשטאנען? אבער ווארט, וועסט געזונט ווערן וועסטו דאס קענען פארשטיין... נאך געזונט-טע מענטשן זענען מסוגל דאס צו באגרייפן...

איך וועל דיר דאס געבן צו פארשטיין גאר פשוט: דער מאשין, אדער קאמפיוטער— כאפט אריין דעם מענטשן, אפילו גאנצע רעגירונגען אויף אזא אופן: זי שליסט קאנטראקטן, — אפער אין אזא פארם— אז דער קאנטראקטיר-טער טוז עובר זיין אויפן קאנטראט. דאן כאפט זי אים אריין אין אירע געצן און ער ווערט שוין כסדר איר שק-לאף. נאך אלץ נישט פארשטאנען? איך וועל דיר דאס מאכן נאך פשוטער:

— די טראסוואי קאמפאניע, געהער אויך צו דעם מא-שין. נו, מאכט זי מיט דיר אזא קאנטראקט וואס זאל איר פארזיכערן די מאכט איבער דיר. זי צאלט דיר א הונגער-לוין הגם זי ווייסט אז דו גנבעסט. זי ווייסט אבער אז צוואסען מיטן גנבענען וועסטו אלץ שטארבן פון הונ-גער. דערפאר ליגסטו תמיד ביי איר אין דער האנט, און זי קאן מיט דיר טאן וואס זי וויל.

ליכטאן איז א שוויגן געווארן.

ער האט זיך געפרעגט: וואס צווינגט מיך צו רעדן?
ער האט באמערקט ווי די גרויסע אויגן פון זיין פרוי, זענען פייכט געווארן. ער האט אין זיי דערקענט, אז זי

פארשטייט אים. ער האט א לייכטן זיפין געפון. ער האט
זיך איבערגעכויגן איבער איר און א קוש טוענדיק איר,
האט ער איבערגעהערט: קום צו זיך, טיירע, ווער געזונט
וועסטו דאס אלעס פארשטיין... און אז דו וועסט פאר-
שטיין דעם גאנצן פון דער מאשין, וועט דיר גארנישט
וונדערן, גארנישט!

— וויינט נישט קינדערלעך. אָט וועט כאלד קומען דער
 מאַמעלע, וועט ער בריינגען גוטע זאכן, א סך גוטע זאַכן!
 איר'ט זען! וויינט זשע נישט קינדערלעך, דער קאַפּ טוט
 ס'ר אַזוי וויי! און ער וועט אייך אנטון, און איר וועט זיך
 גיין אין דרויסן שפילן, — וויינט זשע נישט קינדערלעך.
 אין דעם סאמענט איז טאקע ליפסאן אריין אין שטוב,
 פול ענגעראדן מיט פעקלעך.

ער איז אריין א פריידעכער אין רעדנדיקער:
 שאַט קינדערלעך, וויינט נישט! איך האב אייך געבראכט
 גוטע זאכן! נאָט אייך באַנבאַנס! קומט איך וועל אייך
 אנטון. גיין, ביזוועל געבן א פריער דער מאַמען די רפואה.
 דא איז פאראן א קעסטל מע, צוקער, א האלבע קילאָ
 פוטער, דא איז פאַר דיר מייבעלע א פאַר גוטע באָרן, —
 כע-כע גאר סארגעסן צו פרעגן אויף דיין געזונט. נו עס
 וועט שוין גוט זיין! ווו איז א לעפל? נאָ געס איין די
 רפואה און אין א שעה ארום די צווייטע. דאס הייסט: א
 שעה איבער א שעה. דא איז אויך פאראן אַזא סאַרט
 פילן, צום אייגעמען דריי סאל א מאָג. איך האב פאר
 דיר אויך געבראכט א גוט ביסעלע אייגענמאכ'ן, אָט וועל
 איך טאקע שוין מאכן א גלאָז ווייניקע מע. דו וועסט
 זיך פשוט מחיה זיין.

ער האט איר איינגעגעבן א לעפל פון די רפואות. אין
 איר בליק האט זיך אפגעשפיגלט א פראגע צייכן. ער
 האט דאס באמערקט:

— וואס, דו ווונדערסט זיך מייבעלע, אויף די אלע גו-
 טע זאַכן? האב קיין מורא נישט, ס'איז מיינס! כ'האב
 דאס כשר פארדינט! אָט וועל איך דיר כאלד געבן צו
 פארשטיין וועסטו אריין איינזען אז איך האב רעכט:

— עס איז פאראן אין דער וועלט אזא סאשין, פאר-
שטייט? אבער ווארט! כוועל דיר א פריער דערלאנגען
א גלאז סע מיט איינגעמאכטן, שוין פארטיק. וועסט זיך
דערקוויקן די נשמה אביסל. וועסט געזונט ווערן, וועסט
זען. דער דאקטאר האט געזאגט אז ביי דיר איז כלום א
אָרגאַניזם-שוואכקייט, דארפסט זיך מעסער דערנערן. וועל
איך שוין זען... אז דו זאלסט געזונט ווערן.

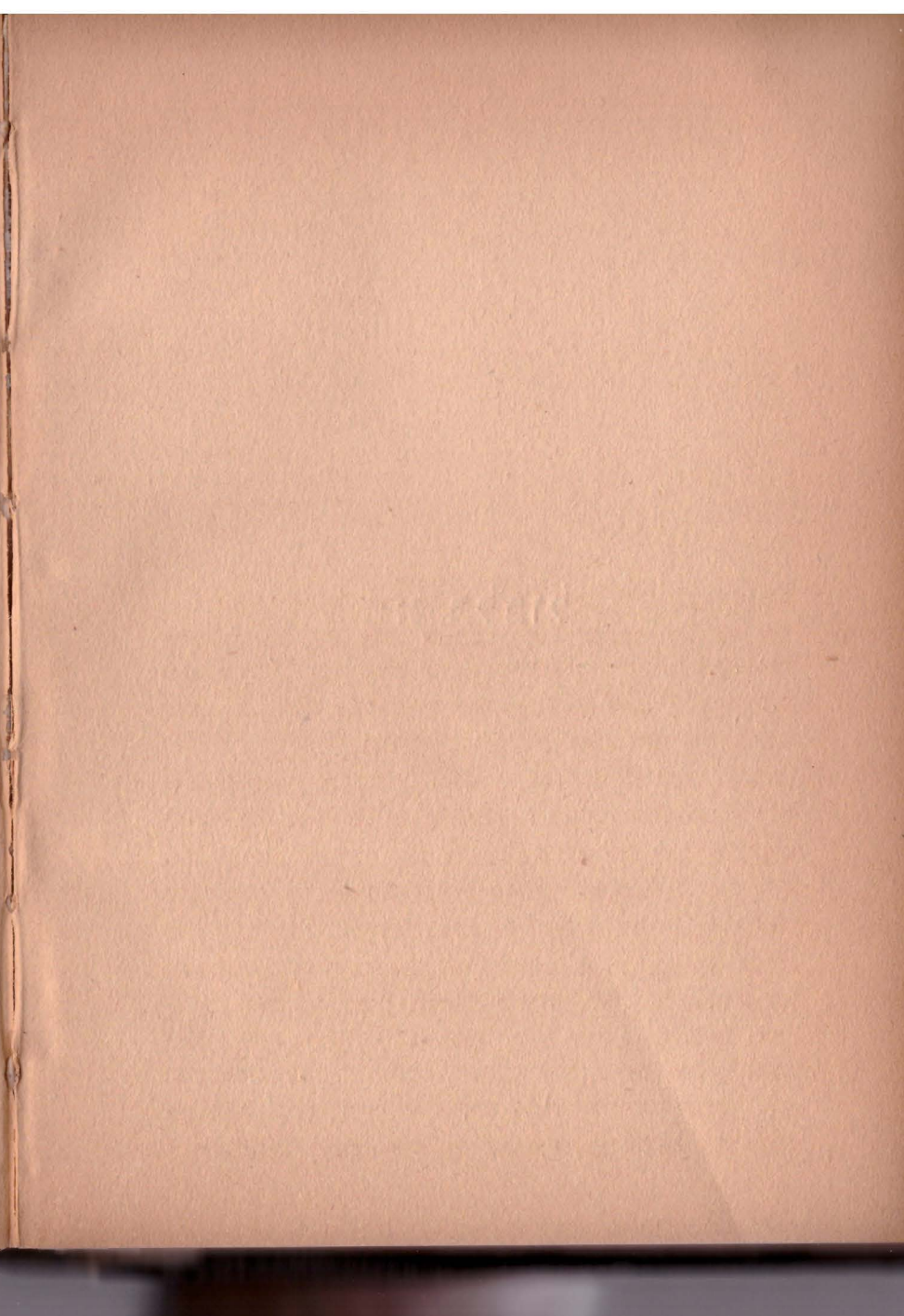
זי האט געזופט די טע און מ'האט געקענט מערקן ווי
עס דעררייכטעט אירע ווייטיקן.

אבער פאר וואס איז ער אזוי מאדנע, איר ריפמאן?
זיין פרייר איז געווע צוזאמענגעמישט מיט הרטה. זיין עק-
סטאז—מיט מורא. און זיין צופיל רערן—איז נישט לויט
זיין נאטור.

ער האט צוגענומען די גלאז און זיך אוועקגעזעצט גע-
בן בעט. די פרוי האט אלץ געקוקט אויף אים און אויף
די גומע זאכן, ווארטנדיק ער זאל איר עפעס זאגן.
ער האט אריינגענומען איר האנט אין זיינער, און גלע-
טנדיק איר—האט ער פארגעזעצט:

— וואס זשע האב איך דיר געוואלט זאגן טייעריגקע?
יא! איז פאראן א סאשין אזא, וואס הייסט קאפיטאל און
זאל דיר גארנישט ווונדערן, דו וועסט עס דערנאך פאר-
שטיין, פונקט ווי איך האב דאס אנגעהויבן צו פארשטיין.
איז אָט דער דאזיקער סאשין, שטייט איין אין די הענט
פון געציילטע סענטשן—וואס לאזן איר פונקציאנירן אויף
דער גאנצער וועלט, צוליב איר אייגנוץ. די סאשין, אין
איר יאָגעניש, כאפט אריין אין אירע רעדער טויזנטער,
גילן,—מיליאנען סענטשן. זי שפייט זיי אויך אויס מיט
דער זעלבער קאפט, ווי זי האט זיי אריינגעכאפט.

א בלכול

די קרוסלעכע באר-ארויף. גאסן האבן זיך געשרענגלט
 אויף רעכטס און אויף לינקס; וואס העכער ער איז גע-
 גאנגען אלץ מער האט ער געפילט די מירקייט אין זיינע
 פיס; מיט דער שטארקייט פונם אָטע-ען האט ער געמאכט
 די הויך פון די „סאָדע“ בערג, ווען דאס הארץ האט ביי
 אים שנעלער אנגעהויבן קלאפן, און אויסצופערן אָטעס,
 האט ער געוויסט אז ער געפינט זיך שוין אויף דער
 „לארגאָ דע סאָדע“ און אז עס פערט אים נאך הונדערט
 מיט פינף און זעכציק טרעפלעך ארויפצושטייגן צום היי-
 דיקן קלויסטער וואס געפינט זיך אויפן באָרג „פאוועלא“
 וועלכער שטייט ווי צוגעשטיקעוועט צו די „סאָדע“-בערג.
 ער האט א בליק געטון ארויפצו און זיך געקלערט:
 וואס זשע וועט ויין אז איך וועל שוין ארויפגיין? אלץ
 דאס אייגענע! די הענט באוועגן זיך נישט צום „קלאפן“
 און דאס מויל קען קיין ווארט נישט ארויסבריינגען.
 א מארגע געפיר האט זיך אין אים דערוועקט: ער וועט

ארויפגיין, צו איר, צו דאָנאָ מאַריאַן, וועלכע וואָרט אויף
אים מיט אָפּגען אַרמס... און ווי ער ביינקט דאס נאך
צערטלעכקייט, נאך א ווארעמען פרויען-אַמעס...

ער האט אבער פאר פארגעסן זיין כאשוס, ווי נאָר
ער האט דערפילט דעם ערשטן שטאך אין דער לינקער
ברוסט. ער איז צו, צו א באַנק און זיך אוועקגעוועצט
אָפּצוכאפן דעם אַמעס. די זון האט אנגעהויבן שטארק צו
בראטן, קיין שאטן פון א כוים ווו אויסצובאהאלטן זיך
פון דער זון איז נישט געווען, האט ער אראָפּגערוקט דאס
היטל אויף דער זייט פון וואנען די זון האט אמשטארק-
סטן געבראָטן. די אויגן האבן זיך ביי אים מיט לאנגזאָ-
מער מידקייט האלב צוגעמאכט. ער האט געפילט א דער-
לייכטערונג אין קערפער, וועלכער האט זיך אַלץ מער און
מער, אַלץ שווערער און שווערער איינגעקאוועט אין דער
באנק.

קלערן, קלערט ער אָן א סדר, און וואס האט ער צו
קלערן? דעם דיאלאג וואס ער וועט האבן מיטן באלעכאס
ווייסט ער שוין אויסווייניק:

עפּעס געלייזט? וואס הייסט נישט געלייזט? אויס, מיט
אַן עק! שוין אונטערגענאנען די „קליענטעלע" אין בראָ-
זיל!... די גאנצע וועלט מאכט געשעפט, נאָר איר קענט
נישט. איך בין אויך א „קלאָפּער" געווען, האב איך צען
„קארטאנדלעך" א טאָג אהיים געבראכט. אז מען קלאָפּט
אן, מיין פריינט, ענטפערט מען! קיין מעשיות וועט איר
מיר נישט דערציילן... קיינער שלעפט נישט פון גאס...
נאָר גאָרנישט, וואס אַרט דאס אים? זיין פינפערל אויף
שפיין נעמט ער זיך ארויב, פאר דער סחורה באדארף
ער דאך אויך נישט צאָלן, גייט ער זיך שפּאַצירן דעם

גאנצן מאָג, קוקנדיק ווי פייגעלעך פליען... זאָגט זשע מיר
נאָר, זינדל, איז דאס מאַקע דער תכלית? קלערט איר
מאָקע אזוי צו „מאכן“ אמעריקע? איר זענט וינג, איר
דארפט וועגן דעם א קלער מאן! כ'סיין נישט חלילה מיין
טובה וועגן, משטיינס געזאָגט וואס מען האט שוין היינט
טיקע צייטן פון די „פארקויפערס!“ אמאל, אמאל האט
מען געארבעט, האט מען מאַקע געהאט. אבער, כ'סיין,
וואס, א יינגער-מאן ווי איר, מוז דאך צו א תכלית קו-
מען; ארבעט מען אַפּ א שטיקל צייט ווי ס'באדארף צו
זיין. דערנאך, מיט דער צייט, שטעל איך איך אליין א
קרעדיט. וואס איז שייך, מיר זענען דאך מענטשן. יידן
אויף דער וועלט, מען לאזט יאקאש נישט פאלן...

זינדל האט פארביסן מיט די ליפן, און זיך נאך מער
איינגעקארטשעט; ער ווייסט אז דאס איז נישט מער ווי
גערעדט, אז ס'וועט סיי-ווי-סיי דערפון גארנישט ארויסקו-
מען. ער קען נישט און פארטיק!

דאס איינע פארדריסט אים: הלמאי האט ער גענומען
די פינפערלעך. וואס האט ער דען דערפון מער ווי אויף
א קאוועלע און סיגארעטן? און רויכערן, רויכערט ער
דווקא א סך, ווי ער וואלט וועגן מיטן רויך פארטרייבן
די מרה-שחורהדיקע געראנקען וועלכע ציען אים אין טיפן
אפגרונט...

ער פילט זיך אבער נישט שוודיק—טרייסט ער זיך—
די סביבה טרייבט אים דערצו! צי וועט ער דורכמאכן
דאס, פון וועלכן ער וואלט גערן אנטלאפן? ווייסט ער
נישט! און לעבן מוז מען, צי מען וויל יא, צי מען וויל
נישט. און ער איז אפילו נישט פעאיק זיך אליין אויס-
צוהאלטן.

אַט אזוי קלערנדיק. איז ער געקומען צום באשלוס אז די אורזאך וואס ער ווערט נישט באסערקט פון זיינע פריינט און באקענטע, און וואס ליינן נישט קיין אַכט אויף זיין ארויסגעזאגטן געדאנק, — האט א שטיק שייכות מיט זיין עקאנאמישער לאַגע. פון נישט קענען זיך צופאסן צו די עקאנאמישע באדינגונגען. אַפּט מאל ווייזט זיך אים אויס, אז זיי וויצלען זיך איבער אים. ער איז אריין אין צאָרן אויפגעהויבן דעם פויסט און אנגעהויבן שרייען:

— וואס, איבער מיר זיך וויצלען? ניין! איבער מיר ווי-
צט מען זיך נישט! ער איז אבער אַן איבעראשמער גע-
בליבן יוצן, דערזעענדיק ווי א סחנה שווארצע זענען פון
אים אפגעשפרינגען ארויסלאזנדיק א ווילדן געלעכטער: —
— מיר האבן דיר געוואלט א שפיצל אפמון, ארויסנע-
מען א שטיק סחורה פון דיין פעקל.

— עס מאכט נישט, פריינט — האט זינדל מיט א אום-
נאטירלעכן שטייכל געענטפערט — איך ווייס איר זענט
פיינע מענטשן, צאָלט עמיצער פון אייך א קאוועלע?
זיי האבן זיך איבערגעקוקט איינער מיטן צווייטן און
ווידער געלאכט און זיך געוויצלט:

— א קאוועלע? דו דארפסט צאלן! ביסט רייך, א גע-
שעפטסמאן.

— יא, א געשעפטסמאן! ביי יענעם א פארקויפער! שוין
דעם דריטן טאָג קיין „ווענטיין“ נישט געלייזט.

זיי האבן אים מיטליידנדיק אנגעקוקט און גארנישט גע-
ענטפערט. זיי האבן אים פאר א זייעריקן באטראכט.

זינדל האט זיך אפאטיש אויפגעהויבן פון דער באַנק,
א קוק געטון אויף דעם באַרג „פאוועלא“ ווו דאס קליינע
הייליקע קרויסטערל איז זיך מאַיעסטעטיש געשטאנען און

מיט שטארקן אראָפּגעקוקט אויף דער גרויסער שיינער
שטאט פון איין זייט, און אויף דעם ברייטן ים-אויסגאנג
פון דער צווייטער — און זיך געקלערט: זאל איך ארויפגיין,
צי גיין? ער האט מיט עקל א שפיי געטון און זיך גע-
לאזט אראָפּצו מיט די זעלבע זיג-זאג גאסן וואס האבן זיך
געשריינגלט אויף רעכטס און אויף לינקס, און ווידער
אסאל אויף לינקס און אויף רעכטס. פון הינטער זיינע
פלייצעס האט ער דערשפירט א פאָר שווארצע ברענענ-
דיקע אויגן, וועלכע בלישטשען ארויס פון א טונקל הוי-
טיקן קערפער, און ציען אים און שלעפן אים אויף צוריק,
צוריק...

ווען זינדל איז אראפ פון די „סאָדע“ בערג, איז ער
גלייך אריין אין סאטע קאך פון דער צענטראל אייזן-באן
ליניע וועלכע געפינט זיך געבן „סאָדע“, אין אלע די וואס
ארבעטן אין יענעם געגנט קענען דעם געדענק פון מענ-
טשן נישט אונסמירן: צענדליקער מויזנט מענטשן א מאָג
פלעכטן זיך איין און אויס איינער אין צווייטן; מען לויפט
מען יאגט זיך — אן איילעניש. איינער דעם צווייטן מרעט
אן אויף א פוס, אדער א שטוכקע אין דער זייט, מען
ענטשולדיקט זיך איינער פארן צווייטן, און מען לויפט,
שפרייזט ווייטער.

אינם דאזיקן געדענק, האט זינדל פארלוירן זיי גלייך-
געוויכט, אויסזענדיק ווי א באָר וואס ווערט געווארפן
אהין און צוריק. ער האט גאָר קיין אכט נישט געלייגט
אויף די מענטשן וועלכע יאגן זיך און איילן זיך אזוי;
שווערע סחשכות האבן אים געמאטערט: גייט ער נאך
היינט צום באלעבאס איבערגעבן דאס פעקל, אדער זיך
גאר אויסקערן? ער האט געכאפט א בליק אויף הינטן און

ווידער דערזען דאס הייליקע קרויסטערל אויף דעם שפיין
בארג „פאוועלא“

איס האבן אנגעיאגט צוויי באקאנטע, וועלכע זענען פון
זעלבן „לוגאר“ ארץ און האבן פון זייערע געשעפטן גע-
שמועסט. זיי האבן זיך צו אים אוסגעדרייט, אים אנגע-
קוקט און נישט אויסרעדנדיק צו אים א ווארט זענען זיי
אוועק זייער וועג. זינדל האט אויף זייער פנים באמערקט
א ציגישן שטייכל. ער האט זיך געפינען שטארק באליי-
דיקט און אָן צו באקלערן וואס ער טוט, האט ער זיך
אויסגעדרייט אין אנגעהויבן שנעלער צו לויפן ארויף, ארויף
אויף דעם בארג „פאוועלא“. און וואס העכער ער איז גע-
לאפן אלץ טיפער אין אפגרונט איז זיין נשמה געפאן.

אויף דעם סאטע שפיין בארג, הארט ביים קרויסטערל,
זענען ענג צוזאמענגעשטעלט איינס נעפן צווייטן — אלטע
פארזשאוועטע, ברעכענע שטיבלעך וועלכע זענען אויס פון
ווייטנס ווי הויפנס אנגעווארפענע בערג מיט כיסם. ערמער-
ווייז זענען די שטיבלעך שווארץ פון דעם פייער, וואס מען
צעלייגט אינוועניק, פון וואנען עס שלאגט כסדר ארויס
א געדיכטער שווארצער רויך. אינוועניק איז תמיד נאס
און שומעלדיק. אין א ריה פון געסיינעם פעטס מיט פא-
זשאוועטן בלעך צוזאמענגעמישט פארשלאגט דעם אָטעם.
אין איינע פון די דאזיקע שטיבלעך האט געוויינט דאָנאָ
טאָריא, א סולאמע' גויע פון טיטעלער ווקס; איר הויז
כע קייכלדיקע ברוסטן האבן זיך ביי איר כסדר געטרייטלט
און פלעגן צוציען די אויפמערקזאמקייט פון די פארבייגי-
ער; אירע טונקעלע געקרייזלטע האָר זענען שמענדיק גע-
ווען איינגעשטירט אין פעטס, כדי, די „דעטי גארכאָנע“

זאל זיך נישט פארלויפן צו פארקרייזען אין באזונדערע
קוילעכדיקע רעדעלעך; אירע שווארצע, גרויסע אויגן מיט די
קוים באסערקבארע געלע רינגעלעך, האבן געפינטלט און
זיך געווארפן אויף אלע זייטן, און אפטמאל האט זיך אין
זיי באוויזן א העל-רויט פייער; אין טויל האלט זי כסדר
די ליווקע פין וואנען עס שטענגלט זיך א בלוויזער רויך
מיט אן אומאנגענעמער ריח.

דאָנאָ סאַריאָ וווינט שוין אין דעם שטיבל אַלס יאָר.
פינף יאר האט זי אפגעלעבט מיט איר מאן, וועלכער איז
אין א געשלעג מיט איינעם וואס האט זיין סאריאָן גער-
וואלט אפירען געפאלן א טויטער, און די לעצטע דריי
יאָר וווינט זי אליין מיט אירס א טיידעלע פון זיבן יאָר,
וואס העפלט איר אינטער אין איר ארכעס: צעלייגט דאס
גרעט אויף דער זון, בריינגט אויפן קאָפּ א בלעך וואַסער
און טראגט אפ דאס איבערגעוואשענע גרעט צו די קונדן
פון וועמען זי באקומט אמאל א „טאשטאן“ פארן וועג.

פון התונה האבן האט דאנא סאריא נישט געקלערט,
איר נאטירלעכן פארלאנג האט זי כאפרידיקט אויף א זיי-
טיקן אופן און שא, קיינער האט דערפון אפיציעל נישט
געוואוסט. די לעצטע צייט, אבער, האבן זיך עפעס די
שכנים געשושקעט וועגן דעם עכטראנזשערא, זיגמונדא,
וועלכער פלעגט אָפט אריינגיין צו דאנא סאריאן.

אין דעם אוונט האט זיך דאנא סאריא אויף עפעס גע-
ריכט, גענוי האט זי אליין נישט געוואוסט וואס; דער עס-
טראנזשערא זיגמונדא האט איר אויסגעוויזן צו זיין א גר-
טער „אסיגינאָ“ און ער איז טאקע אזא ווילער, אזא
ווילער. ער וועט קומען, ער וועט קומען—האט זי אין
זיך געקלערט.

זי האט צעלייגט א פייער, און אוועקגעשטעלט א פאר-
רויכערט בלעכל מיט וואסער אום צו מאכן פרישע קאווע.
איר סיידעלע איז שוין געליגן אויף דער ערד און געשלאפן.
דאנא מאריא האט זיך אוועקגעזעצט נעבן דער טיר וועלכ-
ע זי האט געלאזט האלב אָפֿן. אירע שווארצע אויגן מיט
די געלע רינגעלעך ארום, האבן געבלאנדזשעט אין דער
ווייטער טונקלקייט פון די שוואך באלויכטענע גאזעווע
לעספלעך.

ער וועט קומען! — איז איר אלע מאל דורך אין געדאנק
און גלייך פארשווינדן מיטן רויך פון דער לולקע, וועלכע
זי האט פון טויל נישט ארויסגעלאזט.

אויף איר סולאט פנים, האט זיך צעגאסן א ברייטער
שמיכל, און אירע קלאר-ווייסע ציין האבן העלער געלויכטן
אין דער טונקלקייט.

איר האפנונג און דערווארטונג האט איר נישט גענארט;
פון א זייטיק געסל, האט זי דערזען זינדלען, מיטן פעקל
אינמערן ארם, דערנענטערן זיך אליין מער צו איר. זי האט
אים באגעגנט מיט אויסגעשטרעקטע ארמס, שעפטשענדיק
שטיל: „איך האב געוואוסט אז דו וועסט קומען, איך האב
געוואוסט“

שטיל, אן ווערטער האט זיך זינדר אראפגעלאזט אויף
דעם איינציק אייזערנעם בעטל, וואס איז געשטאנען נישט-
דעריק צו דער ערד, און וואס האט אויך געדינט פאר א
באנק. אין שטוב האט זיך געפילט שיסל, פארושאוועטער
בלעך מיט רויך צוזאמענגעמישט. אין דער מיט שטוב איז
געשטאנען דאס אויוועלע מיטן בלעכל וואסער. קיין פייער
האט מען נישט געזען, נאָר א וואלקן רויך וואס האט
זיך אויפגעהויבן צום נידעריקן באלקן.

עס האט איב פארכאפט דער אַטעם און א הוסט האט
אים געשטיקט אין אַלדז. אין די אויגן האבן זיך באוויזן
טרערן. ער האט נישט געווסט וואס מיט אים טוט זיך.
— ביסט שטארק מיד זיגמונדאָ? — האט ביי אים דאָנאָ
מאַריאַ געפרעגט — דערביי האט זי ארויפגעלייגט איר האנט
אויף זיין אַקסר.

— ניין, כ'בין נישט מיד, בלויז א קליין ביסעלע קאָפּ
ווייטיק, נישט מער!

— אפשר עפעס צווייגן? ניין? גוט, כ'וועל דיר געבן
א פריש מאסעלע קאווע דערנאך וועסטו זיך צולייגן, עס
וועט איבערגיין.

די נאכט איז נאך נישט ארוין אין איר שעהדיקער
שטילקייט; פון ערגיין האט זיך נאך דערמאנן א הייזע-
ריק, אפגעקאט געזאנג פון א פאָרט ארבעטער, אין ווע-
מענס שטים ס'האט זיך געהערט דאס צויבער-מעשהלע
פון הונדערט יעריקער ים-ארבעט; עס האט זיך אויך גע-
הערט דאס ברומען און בורמשן פון די שכורים ויעלכע
האבן אימפארשטענדלעכע ווערטער ארויסגעלאזט צוזאמען
מיט אומצופרידענע אויסגעשרייען. דאנאָ מאריאַ האט פאר-
האקט די טיר און זיך עפעס נישט זיכער צוגעהערט...
צוזאמען ארום איר פרייד האט זיך עפעס א מורא געוויי-
קלט. אַט הערט זי, ווי מען קלאפט אן, שטיי, אין מיד
און מען שעפט שטיט איר צו: עפן, עפן מאריאזינא, איך
גיי אויס פון בענקעניש נאך דיר. עפן, מיינעניקע מיינע,
מיינע שטארקע מוסקולן פון צוואנציק יאָר פאָרט-ארבעט
וועלן דיר צורירקן צו טיר אזוי שטארק, אזוי שטארק...
און אַט קומט אן א צווייטער א דריטער, אבער דאנא
מאריאַ שווייגט. זי האט אויסגעלאשן דאס פייער און גע-

ווארט מיט מורא ביז... ביז ענדליך האט זי זיך איבער-
ציגט אז די נאם איז ליידיק, און אז זי וועט פון קיינעם
נישט געשטערט ווערן.

זי איז צוגעכאנגען צו זינדלען ארייפגעלייגט איר האנט
אויף זיין קאפ און געפרעגט: — צו פילט ער זיך אביסל
בעסער. ער, זינדל, האט גארנישט געענטפערט. ער איז
געליגן מיט האלב אָפּגע אויגן און געקוקט אין איין ריכ-
טונג פון צימער. זיינע געדאנקען האבן בליץ שנעל געאר-
בעט ארום זיינע לעצטע געשעענישן, פון זיין ווייט הינטער
זיך פארגאנגען לעבן. ארום וועלכן ער האט אזעלכע שיינע
חלומות געוועזט: חלומות פון גליק און האפענונג, פון
ליבן און געליבט זיין. און אָט וואלגערט ער זיך שוין
ארום אזויפיל יארן אין בראזיל און גארנישט, ער איז
נישט צו נאט און נישט צו לייט... פון שטודירן, פון
וועלכן ער פלעגט אמאל חלומען איז דאך שוין אפגע-
רעדט. צו דעם „קריענטעלע“ מסחר האט ער זיך נישט
אויסגעטונגט. און דא דעם ציניזם וואס ער באגעגנט אויף
שריט און טריט, דאס הווק שטייכעלע וואס שוועבט אויף
די ליפן, און די שטעך-ווערמלעך וואס מען ווארפט אים
צו—דאס אלעס האט אים שוין גאר דערדריקט ביז נול.
איז אוועק א יאר, נאך א יאר, און דאס לעבן איז נאך
מער פארערגערט און פארביטערטער געווארן; פון זיין לי-
בער היים קלערט ער שוין נישט, צוליב וואס? וואס האט
ער יען צו שרייבן? זיינע שיינע האפענונגען זענען שוין
צואמען מיט זיין לעבן לאנג צעשוואמען געווארן.
ער איז דענענערירט—איז אים דורכגעפלוין א געדאנק
— ער האט זיך איינגעקארטשעט, פלייסנדיק זיך דעם גע-
דאנק צו פארטרייבן.

דענענער אציע, — ווי שרעקלעך!

ווען די ערשטע סטנים פון טאָג האבן זיך פאוווירן, ווען די פאבריקן און שיפן פון נאָרט האבן זייערע ערשטע סיגנאלן ארויסגעלאזט — האט זיך זינדל אויפגעכאפט. ער האט נעבן זיך דערפילט דעם הייסן תאוהדיקן קערפער פון דאנא סאַריאַ, און אירע אויגן וועלכע האבן מיט טרי-אומפירנדיקע פייערלעך געפינקלט. ער האט זיך לאנגזאם, כמעט פלעגסאמיש — ווי איינער וואס האט זיך שוין פון אלעם מיאש געווען — אויפגעהויבן פון בעטל און זיך צו-גענרייט צום גיין. דאנא סאַריאַ האט אים נישט געשטערט, האט נאָר געפרעגט וואס ער טאכט מיט זיין געזונט, און צי וויל ער גאר ווערן איר „אסיגיניאַ“.

זינדל האט איר צוגעווארפן א צוויידייטיקן ענטפער און איז אויף שנעל אראפגעלאפן די הונדערט מיט פינג און זעכציק טרעפלעך ביז „סאָדע“

דעם גאנצן טאָג האט זיך זינדל ארומגעדרייט אויף די „סאָדע“ בערג און אויטאסאמיש געקלאפט פון טיר צו טיר, נישט ווארטנדיק אויף קיין ענטפער — איז ער זיך גענאנגען ווייטער.

ער האט זיך געזאגט: „סיינס האב איך געטאן, עס גייט נישט און פארטיק!“

ער האט א טאפ געטאן אין קעשענע און געפונען אבי-סל קליין-געלט. ער איז אריין אין גאנצן קאפער-הויז. אינס קאפער-הויז האט ער אנגעטראפן זיינע באקענטע וועלכע ארבעטן אויפן זעלבן „לוגאר“. ווען זינדל איז אריין האבן זיי אים אפגעגעבן דעם גרויסן „סקאצל קומט.“ פון אנהייב האט זינדל געמיינט אז זיי האבן דערשמעקט

זיין שייכות מיט דאנא סאַריא, ער האט זיך שוין געוואלט
אנהויבן זינדען. אבער, ווי איבעראשט איז ער געווארן,
ווען מ'האט אים דערציילט, אז פון אין דער פרי אן, גייט
די גאנצע „פראַסע“ כאָדראָס מיט אים, אז זיין באַלעבאָס
איז שוין מיטן טאג גלייך געלאפן אין פאליציי־דיסטריקט
מיט אַן אנקלאגע אז מ'האט אים באַנבעט. ווי עס ווייזט
אויס האט ער זיך אביסל צוגעאיילט.

דערהערנדיק דאס, איז אים, זינדען, נישט גוט געווא-
רן; וויפיל צרות און ווייטיקן ער האט איבערגעלעבט אין
בראזיל פאר די עטלעכע יאָר, האבן זיי זיך צוזאמענגענו-
מען און זיך טיף איינגעקלאסערט און זיך באזעצט אויף
זיין הארצן; ער האט זיך געשטיקט פאר פארדרוס. ער
האט אפער געפאסט מוט און איז שנעל אוועק צום בא-
לעבאס א היים.

עס איז שוין געווען טונקל, ווען זינדל איז אריין אין
שטוב. זיין באלעבאס איז געזעסן צוזאמען מיט זיין פא-
טיליע און גענעסן נאכטמאל. ווען ער האט דערווען זינדלען
מיטן פעקל איז אים דער ביסן ארויסגעפאלן פון סויל.
זיי האבן זיך ביידע א לאנגע צייט, שארף אנגעקוקט
נישט אויסדערנדיק א ווארט. ענדליך האט זיך זינדל אפ-
גערופן: אט האט איר דאס פעקל, עס וועט אייך שוין
אראפ אן ער פון קאפ, איר'ט זיך שוין פארשפאָרן זארגן
פאר מיר...

אבער... — האט דער פאלעבאס אנגעהויבן שטאמען —
אזוי מוט מען נישט. וויאזוי ווערט מען דאס פארפאלן
אויף א גאנצן סעתי־לעת און מ'קומט זיך נישט אפרעכע-
נען? כ'בין א ייד א אָרעמאן, קיין עין־חרע א ווייב מיט
קינדערנעך. איר האט דאך מיר שיעור נישט אויסגיקלעך

געמאכט... א קלייניקייט!

— מיר זענען דאך היימישע— האט זיך די פרוי אריין-
געמישט— וואס זשע, מיר ווילן אייך דען שלעכטס טון?
אדער עפעס אוסמראכטן אויף אייך א בלבוך?
— איך פארשטיי, איך פארשטיי— האט זינדל אווארק
טוענדיק דאס פעקל, אויסגעשריגן אויפן קור— קאָוואַרדעס!
און צעלאכנדיק זיך מיט פֿיטערניש— איז ער ארויס פון
דער שטוב.

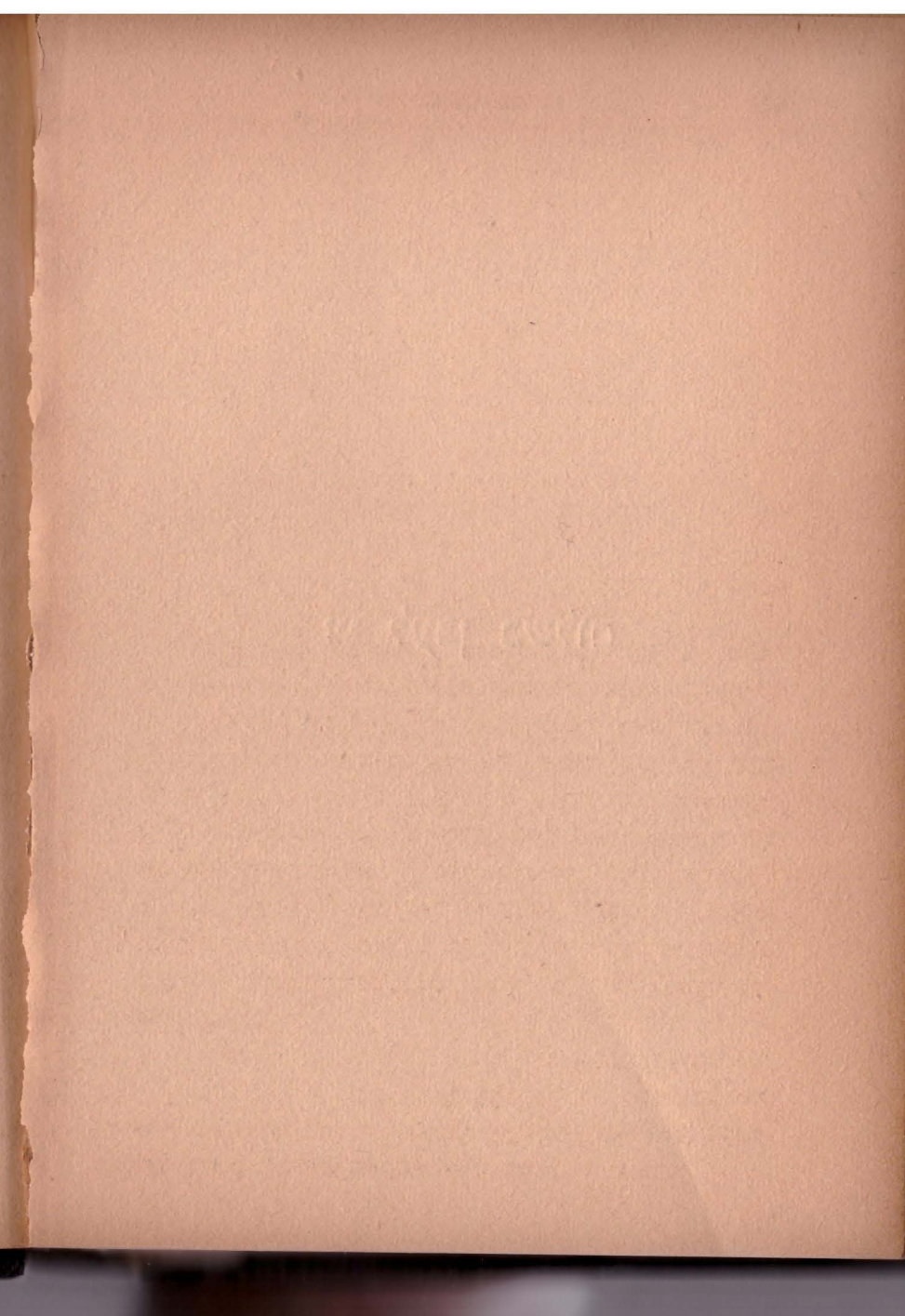
ביו שפעט אין דער נאכט האט ער ארוסגעוואנדערט
פון גאס צו גאס, און פון געגנט צו געגנט. די נאכט איז
געווען א קילע, א קאלטער טוי האט זיך מיט לייכטקייט
אראפגעלאזט אויף דער ערד מאכנדיק בלישטשען די שטיי-
נערנע טראטואַרן. זינדל האט אריינגערוקט די הענט טיף
אין די הויזן-קעשענעס. ער האט געצימערט פון קעלט. ער
האט פון גארנישט געקלערט אין גארנישט נאכגעווינקט.
ער איז געווען אין גאנצן פארבימערט און נישט פעאיק
געווען צונויפנעמען די געדאנקען. איין זאך נאר האט ער
געוואוסט: אז מען האט אויף אים געמאכט א שענדלעכן
ברבול און קיינער וועט אים שוין קיין פעקל נישט גע-
טרויען. וואסזשע וועט ער ווייטער טאן? ווייסט ער
נישט! דער קאפ האט אים שטארק וויי געטון און ער
וואלט זיך גערן צוגעלייגט אפרוען. ווהין זשע גייט מען?
און ווידער איז אים גקומען אויפן געדאנק דאָנאָ סאַריאָ,
ווי ער וואלט זיך געקענט אויסרוען אביסל. איז ער אבער
געווען שטארק מיד, און זיך נישט געפילט אין כה דורכ-
צומאכן דעם וועג, אויף אזא הויכן באַרג. ער האט זיך
דערשלאגן צו א שטאמ-גארטן, און אוועקגעצנדיק זיך אויף
א באַנק, איז ער תיכף א שלאפן געווארן. וויפיל צייט

ער איז געשראפן ווייסט ער נישט. ער האט געפילט א שמוס אין דער זייט. ווען ער האט געעפנט די אויגן האט ער פאר זיך דערזען דעם וועכטער פון דעם שטאט-גארטן, וועלכער האט אים מיט ביזן צוגעווארפן די ווערטער: דא איז שטריינג פארכאטן צו שלאפן.

ער האט אראפגעריקט דאס היטל איבער די אויגן, און ווידער אמאל די הענט אין די קעשענעס—גענומען מיט ציטערדיקע טריט שפאנען ארויפצו אויף די, סאידע-כרג. ווען ער איז צוגעקומען צום בארג „פאוועלא“, האט ער שוין קיין כח נישט געהאט א פוס ארויפצושטעלן. קוים מיט גרויס שוועריקייט, האט ער זיך דערשלאגן צו דאנא מאריא'ן. עס האבן זיך שוין אנגעהויבן באווייזן די ערשטע סמנים פון מאג. דאנא כאריא איז שוין נישט געשלאפן. ווען זי האט דערזען זינדלען, האט זי, אזוי זיך, געגעבן א גלייכנידליקן שמייכל, נישט ארויסווייזנדיק די מינדעסטע פארוונדערונג—פאר וואס עפעס אזוי פרי פאר מאג. ער איז געקומען און פארטיק!...

דאס קליינע עננע שמוקלע, וואס האט געשמעקט מיט שימל און פארזשאווערטן בלעך, מיט געמיינעם פעטס און נידעריקן סארט מאכק צוזאמענגעמישט—האט ביי אים איצט אויסגעוויזן ווי א ליכטיקער גן-עדן, ווו מען קען די נשמה אויסרוען... און לייכטער אפעמעמען.

ז"י לעבן בשלום

סערקע האט פאואלינקע אראפגענומען דעם, נר-תמיד' פון דער וואנט, וואס היינט שטענדיק אונטערן הייליקן בילד, נאָסא סעניאָרא דא קאָנסעיסאָן, האט דאס נומ אויסגערייניקט, ארוסגעווישט און אנגעגענאסן אין דעם פרישן אייז. זי האט דערנאך מיט א ריין ווייס שמאטקע-לע ארוסגעווישט דאס הייליקע בילד, אויסגעגלייכט עס און אויפגעהאנגען דאס לעמפל אויף דעם זעלבן פלאץ. — א, וועליניא! גיב מיר דארט א שוועבעלע! האסטו געזען אווינס, האב אים צו פון מיט זיין הייליקער, נאָסא סעניאָרא — האסט גארנישט געזען אז דאס לעמפל איז אויסגענאנגען?

— נישט געזען „שיקיניא“ — נא דיר א שוועבעלע!
— גיב נאָר א קוק „וועליניא“ ווי ריין הייליקע איז שוין פארגעלט געווארן, סענסט זיך שוין פארשאפן אנאנ-דער בילד, עס פארמיאוסט שוין פשוט די שטוב.

— נו, גוט, איך וועל דורכגיין דיין לאנדסמאן, וועל
איך אים הייבן בריוונגען א ניי בילד.

— וואס, „וועליניאָ“, דו גייסט שוין?

— יאָ, שוין צייט!

— זיי אזוי גוט און גיב א גיי צו מיין לאנדסמאן שמוך-
קע, — דו ווייסט דאך וועמען איך מיינ — דעם שמש פון
דער שול, און זאג אים, אז נאך היינט, פאר מיטאג, זאל
ער זיין ביי מיר. איך האב היינט יאָר-צייט נאָך מיין סו-
שער זאל האבן דעם ליכטיקן גן-ערן.

— דעם „בארכאָדאָ“ מיינסטו? זייער גוט, זייער גוט
„שיקניאָ!“ טאמער האב איך ווינציק ארבעט, דארף איך
נאך דאס אויך אין זינען האבן.

סערקע האט געזאגט שוין ברונזלעך:

— דיין גאָט, און דיין הייליקע, סעניאָראַ דאָ קאנסע-
סאָן צו וועמען דו האסט געטאכט דיין „פּראָטעסט“ היט
איך אפ, נישט אמת „וועליניאָ“?

— אמת, אמת!

— נו, און איך האב מיר אויך מיינ גאט, וועמען איך
דארף אויך אין זינען האבן. איך וועל אויך נישט לעבן
אייביק...

— האסט רעכט, האסט רעכט „שיקניאָ“ איך וועל שוין
שיקן, געוויס וועל איך שיקן!

און אז סערקע הויכט אן ראמען אין שטוב, פארענדיקט
זי נישט אזוי גיך. אדער בעסער געזאגט — זי הערט קיינ-
מאל נישט אויף צו ראמען; ווייל, וואס אייגנמלעך האט
זי דען צו טאן? זי איז איינע אליין אין א גרויסע ליכטי-
קע שטוב מיט אסך צימערן; קיין קינדער האט זי נישט...

און דער מאן אירער, א בראזיליאנער געלערנטער, האט זיינע קינדער געלאזט ביי דער ערשטער פרוי מיט וועלכער ער לעבט שוין נישט קיין פופצן יאָר, זינט ער איז זיך מיט סערקען צוזאמענגעקומען.

דער אלטער, שוין א מאן אין די זיבעציקער, נעמט אויף זיינע קינדער נאָר אין די זונטיקן, אדער גאר אזוי אין א יום-טוב. זיי קומען אומארמען דעם ארטן פאָטער, קלאפן זיך אין די פליצעס און פרעגן זיך נאך וואס מען מאכט.

סערקע דערלאנגט פרישע קאווע מיט יידישע צובייסעכץ פון וועלכן אי דער אלטער, אי זיינע קינדער, לעקן די פינגער און מאכן קאמפלימענטן אויף סערקעס אדרעס, פון וועלכן זי האט שטארק הנאה. דערמיט ענדיקט זיך דאס.

מיט וואסזשע פארטרייפט מען די צייט? טאקע מיט דער שטוב-ארבעט!

און בשעת סערקע ארבעט אין שטוב: ראשט, קערט, שטעלט איבער פון איין אָרט אויפן צווייטן און ווישט איבער יעדע זאך באזונדער—פליען איר דורך אין געדאנק פיר, פיר לעבנס-געשעענישן, וועלכע זעען ביי איר אויס ווי א ווייט, ווייט פארגאנגענער חלום:—

ווי אזוי זי איז אין דער היים א כלה געווארן פאר א קצב-יינג, ווי ער האט איר געבראכט קיין ארגענטינא אין א שאַנד-הויז, די צרות וואס זי איז פון אים אויס-געשטאנען ביז זי האט זיך איינגעלעבט... און, וויאזוי זי האט קוים מיט צרות, געפטרט דעם משמיינס-געזאגטן מאן און אוועק קיין בראזיל, אנקומענדיק אין א פענצטער. דא, האט זי זיך געפילט פרייער, א מענטש פאר זיך,

נישט געדארפט קיינעם קיין רעכנונג אפגעבן, נישט געווען אזוי פארשפארט אין א פארמאכטער שטוב ווי דארטן אין בוענאס איירעס. דא האט זי פאר אירעקע געטראפן א פריי פערד פאר ארבעט — א גאס מיט מענטשן זענען גע- גאנגען ארײַפֿ און ארויף; הונדערטער פרויען זענען געווען אויסגעזעצט אין פענצטערלעך, דורכגעשמועסט זיך איינע מיט דער צווייטער, זיך נאכגעפרעגט וואס מאַסע-מאַסע און שוועסטער און ברידער שרייבן. און אז ס'ען האט גע- וואלט איז ס'ען שטאצירן געגאנגען פון וואנען מ'האט אין איין וועג אריינבאקומען עפעס א ליימישערן קונד. אט די צייט געדענקט זי פאר דער בעסטער.

אבער ס'ער איינגענומען איז איר צו קלערן, וויאזוי זי איז זיך צוזאמגעקומען מיט איר אַלטן, מיט וועלכן זי פירט א באלעבאטיש לעבן, שוין אזויפיל יאָרן. ווען זי האט זיך באקענט מיט איר אַלטן וועלכער איז — ווי ס'ערקע זאָגט — א געכידעטער מאן, האט ער צו איר אזוי געזאגט: איך וויל, ס'ערקע, אז דו ביסט א איוראעליטא, אבער דאס אַרט מיך נישט. איך בין נישט קיין „נלויבקר“

האט מען אזוי געלעבט און גארנישט...

איז פרוצינינג דער אַלטער קראנק געווארן. רופט ער צו ס'ערקען און זאָגט צו איר:

— ס'ערקע, איך בין אַלט און קראנק, ווער ווייסט צו איך! וועל שוין געזונט ווערן. וויל איך אז די זאכס מיט קויפן א „נאכטא סעניארא דא קאנסעיסאָן“ צו וועמען איך האב געמאכט מיין „פּראָטעסט“ און דאס אויפגענוען איז- בער מיין בעט, מיט א „גר תמיד“

איז ס'ערקע אוועק צום לידן וואס פארקויפט נויטשע

געטער און געקויפט א ניי הייליק בילד „גאָסס סעניאָראַ דאָ קאָנסעיסאָן“ און דאס אויפגעהאנגען.

און דער אַלטער איז געזונט געווארן.

איז דאך נישט שייך, אז די „סעניאָראַ דאָ קאָנסעיסאָן“ איז געווארן שטארק אנגעלייגט, צו וועמען דער אַלטער פארפעלט נישט אלע מאָג אפצוועבן זיין לויב, מיט א איבערצומען אלס צוגאב.

פון דאמאלס אן, האט זיך סערקע פארבענקט אויך נאך איר יידישן גאָט. כאטש אין דער אמתן האט זי אים קיינ-מאל נישט ארויסגעלאזט פון טויל. אבער, אָן גלויבן, גלאט אזוי צוליב געווינהייט. אבער איצט, האט זי זיך פאר-בענקט נאך א גאט מיט וועלכן זי זאל זיך קענען אויסרעדן, אויסוויינען; א גאט וואס פארגיט די זינד, וואס שטייט אין די נויטן; א גאט וואס וועקט ביים מענטשן די האר-פענונג און אמתן גלויבן.

צו דעם דאזיקן גאט האט זיך סערקע דערנענט, פון דער צייט אן וואס דער אַלטער האט זיך צו זיין גאט דערנענט.

און פונקט ווי דער אַלטער איז באנייטערט פון זיין גאט וועלכער האט אים פון טויט לעבנדיק געמאכט, — אזוי איז אויך סערקע באנייטערט פון איר יידישן גאט, וואס גיט איר געזונט, און וואס זי פירט אזא פיין לעבן מיט איר אַלטן... און זי האט אים אנגעהויבן דינען, ווי אן אמתע געטרייע יידישע מאכטער.

און ווען עס קומט דער פרייטיק, ערב שבת, איז אזוי גוט ווי זי פוצט איבער אירע שבתדיקע לייכטער, וועלכע זי האט זיך פארשאפט צום ליכט בענטשן — פוצט זי אויך איבער דעם „נר תמיד“ וואס היינט אונטערן הייליקן בילד

„נאָסאָ סעניאָראַ דאָ קאָנסעיסאָן.“ און זי זעט אז ס'וואָל
 קיין אייל נישט פעלן צום ברענען.
 און די שבתדיקע בענטש-ליכט מיטן „גר-תמיד“ אונ-
 טער דער „נאָסאָ סעניאָראַ“ האבן צווישן זיך גארנישט.
 זיי לעבן זיך בשלום...
 און ס'איז מאַקע ווי סערקע זאגט צו איר אלטן:—
 „דו האסט דיר דיין גאט און איך—מיינעם.

מאראל

1875

כאנעגנט האב איך זיך מיט אים אין זשואים דע פאָראַ,
אויף דער סטאַנציע „לעאָפאָלינאָ.“

דאס איז געווען אין א בראזיליאנער ווינטערדיקן פרי-
מארגן. די שטאט איז געווען איינגעהילט אין א געדיכטן
נעפל און א שניידדיקע קעלט האט זיך איינגעגעסן אין
די ביינער.

מיין באגלייטער, א געלער יינגער-מאן, און א האלבער
אינטעליגענט, האט מיך געוואלט איבערציין אז דאס בא-
לייטן מיך צום באן אין אזא קאלטן פריי-מארגן—איז בא-
זירט אויף אסתרער גוט-פריינטשאפט, נישט קוקנדיק אויף
דעם, וואס ליגן אונטערן ווארעמען צוועק ביז אין שפעטן
טאָג אריין איז א פיר איינגעגעסערע זאך.

אבער, פון זיין טיף איינגעניורעטן קאָפּ אינם קאלנער
פון זיין אויבערראק און פון זיינע האלב אפגעהאקטע פרא-
זן, וועלכע איך האב קוים פארשטאנען, האט מען קיין

פאזנער געמיטלעכע שטימונג נישט ארויסגעזען...
עס איז נאך געווען פרי; מיר זענען צו, צום כופעט און
זיך געהייסן דערלאנגען קאזע.

איך האב קוים צייט געהאט צוטרעגן מיין מאַסעלע צום
טויל, ווי מיין באגלייטער האט מיר דערלאנגט א שמורקע
אין דער זייט, אז מיין קאוועלע האט זיך תיכף פארגאסן.
— איר זעט— האט מיר מיין באגלייטער געזאגט אין א
סודותדיקן טאָן, — איר זעט אט יענעם פארשוין וואלט
איר געגרייכט, אז דאס איז פון אחינו בני ישראל? אזא
טיפ האט איר נאך זיכער נישט געזען אין בראזיל. און
דאך איז דאס א ייד!

איך האב זיך גוט איינגעקוקט אין יענעם פארשוין: ער
האט געטראגן אן איינציג פון דריי קולירן, אפגעריבן און
ערטערטלייז צעריסן. די הויז פון א געלן גאציאנאלן שטאף,
דאס רעקל פון א ברוינעם אש-קוליר און א וועסט פון א
סן קאזעמיר וואס איז אומגעלעך געווען צו טרעפן וואס
פאר א קוליר עס האט אסאל געהאט. ער האט געטראגן
א פאָר געזע איבערגעקערטע שיד. אין איין שוץ איז געד-
ווען אויסגעשניטן א גרויסער לאָך— א סגולה צו מאַכען
ליעס. — יא, דאס איז אן אַרטיגעלעך טיפ— האב איך א
זאג געטאן צו מיין באגלייטער.

דער גלאק האט איינגעשלאגן דריי. איך בין אריין אין
וואנאן צוזאמען מיטן אריינגעלן פארשוין.
א הויז מיין גיגעריקייט, האט שוין דער שיקזאל אזוי
געפירט, אז אנדז איז איינגעקומען צו זעצן זיך איינער
קעגן צווייטן.

איך האב אים צייט געהאט צו פאטראכטן:
זיינע אייגן זענען געווען פארגאסן מיט שווימענדיקע

וואסערלעך, אין וועלכע עס האבן זיך אפגעטיקט פעטע
פלעקן ווי טראפנס בוימער; דער פון זון אפגעברענטער
פנים מיט די טיפע קנייטשן, האט אויסגעזען ווי א קא-
ריקאטור-צייכנונג; די אונטערשטע גראבע ריפ, איז אומ-
נאטירלעך אראפגעהאנגען. פון צייט צו צייט האבן זיך
די ריפן פארקרוסט אין א שיכור-גרימאסע

דער צוג איז שוין אפ א שטיק וועג און זיך געהאלטן
אין אויסוויקלעך ארום א כארג אראפ.

מיין מיטרייזנדער האט אויסגערעכט א זאג געטאן:

— א ייד? געוויס! איך האב אייך געזען רעדן מיט א
יענעם געזין, איך קען אים, אדורא אויף מיר עפעס אנ-
גערעדט.

— חלילה! ער האט מיר נאָר געזאגט, אז דא פארט
מיט מיר נאך א ייד.

אזוויי דער יחיד אזוי אויך דער כלל—האט ער פלוצ-
לינג אנגעהויבן פילאזאפירן. די גאנצע יידישע געזעלשאפט
און יעדער יחיד באזונדער, האבן זיך איינגעאייגנט דעם
געדאנק פון ווידערשפּרוכן! וואס איינער זאגט אז דער
צווייטער דערווידערן.

— איך פארשטיי נישט גענוי וואס איר מיינט, אויב
אבער איר מיינט אן ענין סאַראַל איז ביי אונדז יא...
די אויגן פון מיין מיטרייזנדער האבן זיך אנגעצינדן מיט
געפערלעכע פייערלעך און איבערשלאנגנדיק מיר די רייד,
האט ער כמעט אויסגעשריגן:

— סאַראַל! וואס איז דאס אזוינס ביי אונדז יידן סאַ-
ראַל? ווער איז ביי אונדז דער שופט אויף מאראליטעט?
ווער איז דער געזעצגעבער און טאָן געכער פון סאַראַל?
עד!—האט ער א מאך געטון מיט דער האנט.

איך האב פארשטאנען אז מײן מיטרוונדער איז א שיין
ביסל געקריוועט געווארן פון דער געזעלשאפט, דערפאר
רעדט ער אזוי פארביטערט.

מײן באקאנטער וועלכער האט אנגעהויבן ווערן פאר
מיר א רעטעניש, האט ווי א דורשטיקער גענומען באוועגן
מיט די ליבן:

— סאָראַל, סאָראַל — צי קענט איר מיר נישט זאָגן,
פריינט, וואס איזס טאקע אזוינס אין דער אמתן אַט דאס
מײן סאָראַל? איז דאס נישט פשוט אזא מין שטאף צו
פארדעקן די צביעות?

פלוזלינג האט ער זיך הארט צוגעזעצט צו מיר, און
אין א גאר גייעס, עפישן מאן גענומען דערציילן:
— אַט, הערט. איך וועל אייך דערציילן א קורצע רע-
בנס-געשעעניש און איר וועט אליין דערנאך קענען ציען די
געהעריקע קאנסעקווענצן. —

„אין 1922 באקום איך פון מײן ברודער וועלכער איז
שוין דא געווען זייט דעם צוועלפטן יאָר — א שיפס-קארטע
אז איך זאל קומען קיין בראזיל. איך האב קיין סך נישט
געקלערט און זיך תיכף געלאזט אין וועג. ווען איך בין
אנגעקומען אין פאָרט פון ריאָדע-זשאנעיראַ, האט מיר
מײן ברודער אפגעווארט און מיר זענען גלייך אפגעפארן
קיין זשואיס-דע-פאָרא. נישט אין דעם שמעטל פון וואנען
איך פלעג בין אים אמאל בריוו באקומען.

מײן ברודער האט פאר מיר ענטוויקלט א ברייטן פלאן
פון ארבעט וועלכע איך האב קוים פארשטאנען. איך האב
נאָר באגריפן אז איך מוז זיך וואס שנעלער אויסגרינען.

ווי איך האב מיר נאָר אביסל אויסגעגרינט, אזוי האט
מײן ברודער אנגעהויבן טענהן אז ער וויל פארן קיין ריאָ,

איין קוד, — ריף. ער האט מיר איבערגעגעבן די קליענטע-
לע און אליין, עפעס אין איילעניש, אוועק קיין ריף.
ווי עס ווייזט אויס, האט דער שיקואל זיך געוואלט
מיט מיר א שפיד טון און מיך אריינגעקלאמערט אין זיין
נע ארימס... פון איין זייט: האָס און פארביטערונג, פון
דער צווייטער — ליבע און ליידנשאפט.

איינמאל, ניענדיק אזוי אין נאס מיטן פעקל, קלאפ
איך אן אין א מיר. עס קומט ארויס א פרוי פון א יאר
דריי-פיר און צוואנציק א בילד שיינקייט. ווי זי האט מיר
נאָר דערזען, האט זי געגעבן א מאדנעס ציטער, האט
מיר אנגעכאפט ביי דער האנט און מיך אריינגעפירט אין
ציטער און מיטן מרערן האכן פון אירע אויגן גענאסן:

„ווי ביסטו זענען ביז אהער מיין טיערער אַזויפיל
יארן אומגענידעך געווארט און געמרוימט פון דיר.“
זי האט אי געלאכט אי געוויינט. און סיי אינס לאכן
סיי אינס וויינען האט זיך געפילט די פרייר פון א געפיר-
נען גליק.

פון אנהויב האב איך געמיינט, אז איך האב דא צוטון
מיט נישט קיין נארמאלע פרוי, איך האב מיר אבער כאטש
איבערצייגט אין מיין אייגענעם מעות.

פון אירע האלבע פראן וועלכע זענען — צוליב איר גרויס
פרייר — ארויס נישט אין גאנצן קלאר, האב איך פאר-
שטאנען אז זי האט מיך אנגענומען פאר מיין ברודער, צו
וועמען איך בין אין גאנצן ענליך. נאָר די דריי יאר צייט
פון זיין אפּוועזחייט, האט איר אריינגעבראכט אין דעם
מעות. איך האב אויך פארשטאנען, אז דאס בריינגען מיך
קיין זשואיס-דע-פאָראַ אנשטאט אין דעם שמעטל ווי מיין
ברודער האט פריער געארבעט, זיין איידיגיש אוועקצופארן

קיין ריץ—האט געהאט א שייכות מיט דער פרוי.
 פרוצים כאפט זי סיר ארום, קושנדיק און גלעטנדיק סיר
 רעדט זי סיר אריין מיט א נאאיווער מוטערלעכע טענה:
 —גיי, דו ביסט א שלעכטער, דו רעדסט גארנישט און
 פרענסט זיך אפילו נישט נאך... אך! אזא שיינס איז דאס
 אזא... איך האב אים ביי דער סאטען געלאזט. איך האב
 אים געזאגט, אז איך וועל דעם פאפאויניא בריינגען...
 אין אירע ווערטער האט זיך קיין פאווער: נישט גע-
 מערקט, בלויז ליבע און צופרידנקייט.

נו, וואס זשע האב איך איר געקענט ענטפערן? צעש-
 מערן איר גליק? דערויף האב איך קיין מוט נישט געהאט
 ערשטנס, און צווייטנס האב איך געפילט, אז דערמיט
 וואלט איך גען איר, אין דעם מאמענט, באגאנגען א
 גרויס פארברעכן. איבעריקנס האט זי אין סיר עפעס צע-
 רודערט. זי האט פארמאגט אין זיך ספעציפיש בראזיליא-
 ניש. סיי אין וויינען, סיי אין לאכן—האט זי אין סיר די
 תאוה געוועקט. איך האב געפילט אז אין סיר קומט עפעס
 פאר, אז עפעס וועקט זיך ביי סיר אין דער נשמה; אין
 יעדן גליד, אין יעדן אבר האט געמלעט א פארשטיקט פיי-
 ער, מען האט דאס נאר געדארפט צערודערן אז ס'זאל
 זיך צעפלאקערן.

און זי האט גערודערט... געוועקט און געמאנט...
 איך האב נאר געדארפט אויסשטרעקן די האנט און זי
 האט זיך סיר אין גאנצן איבערגעגעבן.

אין סאטע העכסטן דערגרייכטן תאוה-פונק, איז פון
 איר פאנאנדער געשפילעטן כוועט ארויסגעפאלן א בילד.
 פון אנהייב האב איך געמיינט, אז דא שטעקט מיט א מן
 פאראם. ווי איבערראשט בין איך געווארן, ווען די פרוי

האט, אויפהייבנדיק דאס בילד, א קוק געטון אויף מיר מיט א שולדיקער מינע און מיט אן הדרת-פנים צוגעגעבן:

„א! ווי פארענדערט די ביסט געווארן!...“

איך האב געכאפט א קוק אויף דעם בילד — ס'אז געווען מיין ברודער. און איך האב אנגעהויבן פארשטיין: —

„וואס הייסט דערהויבענע פארהייליקטע ליבע פון איין זיט, גרינג'ש ציג, געטיינע האנדלונג — פון דער צווייטער“ מיר האבן אנגעהויבן לעבן פריי און אָפן פאר זיך אליין. אויך אזוי אָפן און פריי פאר דער געזעלשאפט.

און וויאזוי האב איך דען אנערש געקאנט האנדלען? האב איך דען געקאנט פארהיילן א ליבע וואס האט אין זיך פארטאנט דאס געטלעכע אליין?“

מיין מיטרייזנער איז אנטשוויגן געווארן. אבער, מען האט לייכט געקאנט מערקן אז אין אים קומט עפעס פאָר. ער האט אפיר געטון מיט דער האנט איבערן פנים, האט א שווערן זיפן געטון און פארנעמעט:

„פון דער יידישער געזעלשאפט האט מען מיר תיכף אויסגעשלאסן, מען האט מיך פארפאלגט אויף יעדן שריט. טיילא, האב איך זיי געווארפן אלעס אין פנים און איך בין מיר אין גאנצן אוועק. וואס האט מיר, אבער, מער ווייטיקן פארשאפט איז מיין ברודערס בריוו, וועלכער האט זיך דער לעצטער דערוואסט:

„איך פארשווארן אים דאס פנים. ער איז א געזעלשאפטלעכער מענטש. ער איז קאמיסיאנע-מיטגליד אין פאר-שידענע אינסטיטוציעס. ער וועט דעם בזיון נישט איבער-טראגן, וואס איך בריינג אים און זיין גוטן נאמען.“

פון אנהויב האב איך פארטראכט פלענער פון רייסן די טיאומע מאסקעס. איך האב געוואלט דערציילן אין דער

עפנטלעכקייט די נעשיכמע פון מיין פרודערס סאָראל, ווי
 אויך דעם מאַראל פון אנדערע צענטליקער יידן, וואס האבן
 באהאלטע עררהייט געהאט בראזיליאנער פרויען איך האב
 זיי געוואלט אָפן באשולדיקן אין צביעות. איך האב דאס
 אבער נישט געטון, ווייל... צי מיין ארויסטריט וואלט ע-
 פעס געהאט א פעולה איז נאך א גרויסע פראגע. ווייל די
 זעלבע ווייסן דוקא צו באהאלטן זייער צביעות, מאַקע
 אונטערן זעלבן מאַנטל פון סאָראל. — האב איך באשלאסן
 צו שווייגן און — אנמשייגן געווארן ..
 וואס האט אייך יענער געלער, אויף דער באַרסטאנציע
 געזאגט? האט ער אייך געווארנט געגן מיין סאָראל? — האט
 זיך דער מאַן צעלאכט הויך אויפן קול.
 זאגט מיר איך בעט אייך וואס איז דאס פארט אזער.
 בעס — מאַראל? ווייכט איר פיגייכט ווי די מאַראל הייבט
 זיך אן אין ווי זי לאזט זיך אויס?"

צוטרעטנדיק ארויסצונעכן די „נייע היימען“ האב איך
אין זינען געהאט איינצוטיילן מיין ארבעט אין צוויי בעג-
דער צו צוויי הונדערט זיימן—לויט דעם מאטעריאל וואס
איך פארמאג, שוין געדרוקטע אין פארשידענע אויסגאבן,
ווי אויך נאך נישט געדרוקטע. — זיי האב איך געדארפט
איינטיילן:

(1) אינרווייזעלע שידערונג לויט דעם פארלינגנן
מוסטער. און—

(2) מאסן און סביבה שידערונג.

צום באדויערן, האב איך שוין ביים ערשטן טייל נישט
געקענט דורכפירן מיין פלאן. נעמענדיק אין אסכאטראכט
די נישט גינסטיקע פאדינגונגען אין דער ארבעט, מיט
וועלכע מיר איז אויסגעקומען אנצוטרעפן זיך. און דאס
האט נאטירלעך אויך געטוט בריינגען צו די פארדרוסלע-
כע מעכנישע, ווי אויך סטיליסטישע פעלערן.

און זאל אָט דער דאזיקער קרבן, וואס איך האב פאר
מיר געבראכט מיטן ארויסגעבן דאס ביכל—דינען אלס גר-
טער אנהויב פאר אנדערע ווינציקע שרייבער, וועמענס
אינטערעס פאר אזעלכע ענדעכע אויסגאבן, דארף זיין נישט
ווינציקער ווי מיינער.

פאר מיר כלייבט איין שרייבט:—איך האב געמאכט
דעם שווערן פאראנטווארטלעכן אנהויב, פונקט ווי איך
האב דאס געמאכט אויפן צייטונגס געביט.

און דערמיט באקום איך ווידער אמאל די געלעגנהייט
צו מאניפעסטירן מיין איבערגעגענקייט צום קולטורעלן
בראזיליאנער יידישן ישוב.

וויכטיקסטע דרוקפיערן

זייט	שורה	אנשטאט	דערף זיין
8	6	„אריינגענעמען“	„אריינעמען“
13	13	יענצמאל	דאמאלס
16	17	אונטער	הינטער
16	21	קונסט	קונץ
21	7	טפירין	תפלין
23	1	מיטיק	מיטאג
23	23	גרייטוואשן	גרעט וואשן
24	5	שאטן	שארטן
22	16	הולך	הלוך
22	16	געאזגט	געזאגט
38	5	נאמאָראַדאָ	נאמאָראַדאָ
75	12	און יעדע	און מיט יעדן
83	5	„ענטראיא“	„ענטראדא“

דערקלערונגען

לונאר — א געגנט.
 גרינגא — א פרעמדער.
 פאטריסיאַ — א לאנסדמאן.
 קע בעליעיא — וואס פאר א שיינהייט.
 בישא — א היה. אזא מן אזארט-שפיל וואס ווערט קאמבי-
 נירט מיט נומערן לויט דער היה אויף
 וועמענס מזל מען שפילט.
 סענטענא — הונדערטע ד. ה. די לעצטע דריי ציפערן פון
 דער לאטעריי-שפיל, אויף וועלכן מען שפילט
 דאס בישא'לע אדער —
 דעזענא — צענטריקער, די לעצטע צוויי פון דער לאטעריי.
 גאטא — א קאץ.
 הרגענען דעס וואָרס — מאכן א שנאפס. א בר. אויסדרוק
 נאמארדאָ — א געליפטער, געליכטע.
 מארענאָ — ברונעט, ברונעטן.
 קאשאסא — אזא געמיינער שנאפס.
 באַטעקיס — א שענק.
 אמיניאָ — א חברשאפט, דאס צוזאמענדעכן אָן קאנטראקט.
 קאָלטשא — א אויבערדעק.
 קובערטא — א צוועק.
 קאברין — איינמאנען.
 וועליניא — אלטימשקער.
 שיקיניא — קליינינקע.
 ווענדעדאר — א פארקויפער.
 ביזשו דע טאפאקא — אזא מאכל פון קארטאפפ-סעל.
 טאשטאן — הונדערט ריוז.
 דאסעס — ויסווארג.
 סארוועטי — אייז-קרעם.
 נאססא סעניארא דא קאנסעיסא — אונזער הייל. מוט. קאנ.
 פראמעסא — א נדר.

אינהאלט

זייט	
7	אין פארגעסקייט
21	דאס האט ער אים נישט געזאגט
33	דער גרינגאָ
47	אין א פארווארפן שטעטל
57	קאזא פאריז
67	דער אויסוועג
79	דער קליינער פעדלער
89	נחמן
107	א גטילת חסד
115	א סאשין אזא
125	א בלבוז
141	זיי לעבן בשלום
149	סאָראָ
157	נאכווארט

